

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
HUMANITARINIS FAKULTETAS
FILOSOFIJOS IR ANTROPOLOGIJOS KATEDRA

Konfucianistinės – maoistinės pedagogikos vertybių ir principų hermeneutinė interpretacija

Magistro darbas

Socialiniai mokslai, edukologija (07S)

Magistro darbo autorius Antanas Savickis.....

Vadovas doc. dr. Gintautas Mažeikis.....

Recenzentas doc. dr. Natalija Mažeikienė.....

Šiauliai, 2010

Turinys:

Įvadas	3 psl.
I. Hermeneutinio rato principu grindžiamas tyrimo instrumentas:	
a) Ast, Schleiermacher hermeneutinė priėitis.....	8 psl.
b) Dilthey daugelio dalykų viename apjungiantis hermeneutinis pažinimo būdas.....	10 psl.
c) Heidegger, Gadamer, Ricoeur bei ontologinė hermeneutika.....	11 psl.
d) Ast, Schleiermacher, Dilthey hermeneutika bei Heidegger, Gadamer, Ricoeur ontologija grindžiama hermeneutinio rato schema.....	21 psl.
e) Apie intersubjektyvumą, bei koku būdu tyrimo metodu vykdomas Kinijos ugdymo idealų perkėlimas gali būti įgyvendintas.....	22 psl.
II. Kinijos pamatinių vertybių aprašymas, nuo Konfucijaus moralės iki Hu Jintao „Aštuonių Garbių, Aštuonių Negarbių“	24 psl.
a) Konfucijaus ugdymo moralės pagrindinės idėjos.....	27 psl.
b) Mao Tse-tung komunistinės, reformatyvos, moralinės idėjos.....	32 psl.
c) Deng Xiaoping Mao teoriją aiškinančios, šioms laikams pritaikančios ir papildančios moralinės idėjos.....	41 psl.
d) Jiang Zemin ir „Trijų simbolių“ taisyklė.....	50 psl.
e) Grįžimas prie tradicinių moralės postuluočių Hu Jintao teorijoje. „Aštuonių garbių ir aštuonių negarbių“ principas.....	50 psl.
f) Mao ir Konfucijaus idėjų sulyginimas.....	51 psl.
III. Tyrimas: Užsienio autorių, rašiusių apie Kinijos švietimą bei jo idealus analizė, tikrųjų Kinijos švietimo idealų išryškėjimas	56 psl.
IV. Išvados	73 psl.
V. Literatūros sąrašas	76 psl.
Summary	79 psl.
Priedai	80 psl.

Įvadas:

Kodėl verta studijuoti Kinijos pedagogiką:

Fenomenalu tačiau Kinija dėl Deng Xiaoping įvestų komunistinės teorijos papildymų sugebėjo suderinti kapitalizmo ir komunizmo jėgų veikimą šalyje siekiant bendro tikslo – tarnavimo žmonių gerovei. Kinija neatsisakė komunistinių idėjų dominavimo savo šalyje užleidžiant vietą kapitalizmui, ne. Kinija suteikė kapitalizmui teisę egzistuoti kaip komunizmui patarnaujančiai antrinei sistemai, kurios tikslas yra sukurti daugiau darbo vietų, mokėti laiku mokesčius, skatinti progresą:

„Panašiai, pasinaudojimas naudingais kapitalistinių šalių aspektais, įskaitant jų veikimo ir valdymo būdus, nereiškia kad mes priimsime kapitalizmą. Vietoj to, mes naudosisime tuos metodus tam kad išvystyti produktyvumo jėgas socializme.“ (Xiaoping, 1979)

Jei tik privati įmonė netarnauja komunistinėms idėjoms, jos veikla Kinijoje yra stabdoma.

Kinijoje privati iniciatyva (kapitalizmo užuomazgos) tarnauja Kinijai, tuo tarpu kai kituose šalyse privati iniciatyva tarnauja korporacijai. Kai privati iniciatyva tarnauja visuomenei, tokia šalis vystosi daug greičiau nei šalis kurioje privati iniciatyva tarnauja tik uždarei akcininkų bendrovei. Per visą žmonijos istoriją nei viena kita šalis nėra sėkmingai įgyvendinusi tokių dviejų iš pažiūros prieštaringų ideologijų sujungimo bendram tikslui.

Švietimą Kinijos idėjiniai ir praktiniai lyderiai laiko viena pagrindinių progreso priežasčių ir įgyvendinimo priemonių:

„Jei kažkas nori mokytis, jis turi mokymėsi pralenkti kitus. Asmuo neturi būti privestas prie apribojimų, asmuo neturi išimtinai interpretuoti ir tikrai kaupti užrašus. Asmuo neturi būti apribotas. Asmuo turi turėti naujas interpretacijas, naujas pažiūras ir kūrybingumą.“ (Mao, 1966)

„Modernumo pasiekimo raktas slypi mokslo ir technologijų vystyme. Ir jeigu mes neskirsime tinkamo dėmesio ugdymui (mokymui), bus neįmanoma vystyti mokslo ir technologijų.“ (Xiaoping, 1977)

Todėl natūralu kad norėdami atskleisti Kinijos beprecedentinės sėkmės receptą turime kalbėti apie Kinijos pedagogiką, kaip vieną pagrindinių tos sėkmės priežasčių. Kinijos pedagogika nuo Mao atėjimo į valdžią pradėta sparčiai vystyti ir keisti, įsibėgėjus Kultūrinei revoliucijai ir po jos Kinijos pedagogika tapo visiems aktuali ir įdomi visame pasaulyje (įvairių sričių užsienio specialistai važiavo į Kiniją ir bandė perprasti jos sėkmės priežastis).

Taigi, kodėl būtina studijuoti kinų pedagogiką? Todėl kad Kinija viena veržliausių šalių, gebanti savyje sutaikyti ir kolektyvizmo, ir privačios iniciatyvos principus, kas mums anksčiau atrodė nesutaikytini dalykai. Kodėl mums tai svarbu Lietuvoje? Todėl kad esame valstybė idėjine ir vertybine prasme dar ne visiškai išsivadavusi nuo komunistinės praeities ir dar ne visai suspėjusi susikurti vakarietišką ateities viziją. Taigi

turime praktinės patirties tiek kapitalizmo, tiek komunizmo įgyvendinime ir žinios kaip apjungti šias dvi sistemas valstybės labai mums išties pasitarnautų.

Šią savitą, beprecedentinę Kinijos valdymo sistemą prižiūri komunistų partija, kuri vadovaujasi maoistiniais principais pritaikytais nūdienai.

Tada iškyla klausimas, kas toje Kinijos pedagogikoje yra tokio mums svarbaus ir įdomaus? Kas skatina tokį aktyvų, agresyvų ir greitą šios šalies vystymąsi? Kaip jie sukuria tokius žmones?

Tam, kad įgyvendintume savo užsibrėžtą tikslą – suvokti ir atskleisti Kinijos pamatines vertybes, tarnaujančias fundamentu visai Kinijos valstybės veiklai ir jos sėkmei, turime pirmiausia tirti Kinijos vystymosi pagrindą – maoistinę pedagogiką. Taip pat turime suvokti kaip siejasi Kinijos pedagogika su kitais kinų civilizacijos pradmenimis, pavyzdžiui konfucianizmu, ir kaip ši konfucianistinė – maoistinė pedagogika yra keičiama šiandien, kaip ji yra plėtojama. Tam būtina išsinagrinėti Konfucijaus darbus, Mao darbus ir ištirti kaip tie darbai buvo plėtojami, kokios idėjos buvo plėtojamoms, kurios leido adaptuoti, keisti minėtus maoistinius darbus nūdienos Kinijos poreikiams ir tada bus apibrėžta, aprašyta Kinijos pedagogikos ideologinė paradigma, sistema. Tačiau kadangi Kinijos pedagogikos paradigma mums yra labai svetima, tuo tikslu bus naudojamas hermeneutinis metodas, bandoma hermeneutikos metodo pagalba paaiškinti kai kuriuos ugdymo filosofijos principus esančius Kinijos pedagogikoje.

Ką mums duos Kinijos pamatinių vertybių atskleidimas ir perkėlimas į mūsų šalį?

Pavykus užčiuopti pagrindines Kinijos pedagogikos vertybes ir perkelti jas į mūsų kultūroje suprantamas prasmes galėtume aiškiau išvelgti tokios civilizacijos ekonominės sėkmės patį pagrindą – žmonių pažiūras formuojantį auklėjimą ir moralinį ugdymą, kuris manytina tarnauja fundamentu visiems kitiems veiksams ir pokyčiams įgyvendinamiems šalies ekonominės padėties gerinimo laban.

Tokių pamatinių vertybių užčiuopimas ir sėkmingas perkėlimas į Lietuvą leistų atviromis akimis pažiūrėti į galimybes ir poreikius tiesiogiai taikyti vienas ar kitas minėtas vertybes savo šalies vystymosi būdų tobulinimui, moralinio žmonių ugdymo programos koregavimui ar papildymui. Ir net paaiškėjus, jog nei viena iš aptiktų pamatinių Kinijos ugdymo sistemos vertybių mūsų šalies ugdymo programos tobulinime yra nepritaikytina, atliktas jų tyrimo darbas manytina visvien nenueis per niek. Šia prasme įgytas atviras, nuo stereotipų ir civilizacinio angažuotumo apvalytas Kinijos ugdymo ir moralinio švietimo suvokimas mums pasitarnaus artimiausioje ateityje, atsižvelgiant į augančią Kinijos ekonominę (ir politinę) svarbą pasaulyje bei daugėjant tos šalies išeivių mūsų kasdieniame gyvenime (gausiai atsidarantys kinų restoranai, parduotuvės, dirbtuvės ir pan), kai susidurimai su šios civilizacijos atstovais taps vis dažnesni, o sėkmingo dialogo užmezgimas - būtinas.

Nekalbant jau apie bendrąsias priežastis tirti kitas kultūras ir civilizacijas tam, kad būtų įmanoma su jomis užmegzti dialogą (prieš tai pripažįstant kad tie patys dalykai suprantami skirtingai, o paskui bandant ieškoti bendrų suvokimo taškų), kas atvirai postuluojuama kaip esmingai svarbi šiuolaikinio pasaulio užduotis:

„Kalbant apie žmogaus teises dažnai susiduriame su nesupratimo problema, nes kitą kultūrą vertiname savaip.“ (H. Rosemont, 2008: 12).

Kinijos pedagogiką nagrinėję kiti autoriai:

Lietuvoje Kinijos pedagogika ir jos lyderiams skiriama mažai dėmesio. O štai Vakaruose ši tema yra plačiai nagrinėjama:

R. F. Price, išsamiai nagrinėjęs Kinijos ir Mao Tse-tung pedagogiką, *Education in Modern China* ir kitų Kinijos pedagogiką ir Mao idėjas aprašančių knygų autorius;

Harold W. Stevenson, nagrinėjęs Kinijos ir kitų Azijos šalių pedagogiką ir lyginęs ją su JAV ugdymo sistema, *The Learning Gap: Why Our Schools Are Failing and What We Can Learn From* ir kitų komperatyvios pedagogikos knygų autorius;

Glen Peterson, nagrinėjęs Kinijos ugdymo sistemą laikotarpyje nuo Komunistinės Liaudies Respublikos įkūrimo iki 20-ojo amžiaus pradžios, *Education, Culture, and Identity in Twentieth-Century China* ir kitų susijusių knygų autorius;

Suzzane Pepper, nagrinėjusi Kinijos pedagogikos ir progreso priežastinius ryšius, *Education and Political Development in Communist China* ir kitų knygų autorė.

Michael Agelasto, nagrinėjęs ugdymo sistemos pokyčius Kinijoje po Mao Tse-tung švietimo reformų, knygos *Higher education in post-Mao China* ir kitų mokslinių darbų autorius.

Gerard A. Postiglione, nagrinėjęs Kinijos ugdymo sistemą ir jos sąsajas su šalies ekonominio vystimosi sėkme, knygos *Education and Social Change in China: Inequality in a Market Economy* ir kitų susijusių mokslinių darbų autorius.

Paulo Freire, nagrinėjęs besivystančių pasaulio šalių (tarp jų Kinijos) pedagogiką bei jos įgyvendinimo būdus, *The Politics of Education: Culture, Power, and Liberation* ir daugelio kitų, pasaulio šalių pedagogiką aprašančių knygų autorius;

Dick Wilson, nagrinėjęs Mao Tse-tung gyvenimą, jo įnašą į Kinijos politiką ir ugdymą, knygos *Mao Tse-tung in The Scales of History: a Preliminary Assessment* ir kitų susijusių darbų autorius.

Nick Night, nagrinėjęs Mao Tse-tung Minties indėlį į Kinijos ekonominę ir pedagoginę vystimąsi, knygos *Rethinking Mao: Explorations in Mao Tse-tung's Thought* ir kitų Mao Tse-tung idėjas nagrinėjančių knygų autorius.

Šie ir daugelis kitų Vakarams priskiriamų mokslininkų vykdė savo mokslinę veiklą Kinijos ugdymo sistemos nagrinėjimo srityje.

Darbo tikslas, uždaviniai, metodai ir kitos įgyvendinimo priemonės:

Mano magistrinio darbo **tyrimo objektas** yra: konfucianistinės – maoistinės pedagogikos pamatinių vertybių supratimas ir jos elementų taikymas Lietuvoje.

Mano **tyrimo tikslas** – kiek įmanoma suvokti konfucionistinės ir maoistinės pedagogikos pamatines vertybes, iširti jų perkėlimo į mūsų Civilizaciją, kultūrą, šalį euristinę (atradimo, atvėrimo, prašvitimo) reikšmę.

Mokslinio darbo problema – konfucionistinės – maoistinės pedagogikos pamatinių vertybių suprantamumo ir perkeliamumo galimybės, tokio perkeliamumo euristinė reikšmė.

Tyrimo metodas – hermeneutinio rato metodas, aprašant patirties supratimą.

Daugiau apie tyrimo metodą: Pasitelkiant žymiausių hermeneutų teorijas paruoštas tyrimo metodas. Objektas tiriamas įvairiapusiškai, pradedant Schleiermacher bei Ast suvokimo kitimo teorijų tikslingu panaudojimu ir baigiant Heidegger bei Gadamer suvokimo keitimo per asmeninę kaitą (ontologija) teorijomis. Toks metodas leis plačiai bei įvairiapusiškai pažvelgti į hermeneutinio tyrimo objekto pažinimo galimybes.

Tyrimo laukas – Kinijos filosofinė, pedagoginė, politinė, istorinė literatūra.

Mokslinio darbo imtis – Bus nagrinėjami Kinijos istorijos, filosofijos vadovėliai, lyderių raštai, 90% naudojamos literatūros bus anglų kalba, 10% rusų bei lietuvių kalbomis.

Tyrimas atliekamas 2009 vasario – 2010 kovo mėnesiais.

Tyrimo uždaviniai:

1. Bendruoju pobūdžiu susipažinti su konfucionistine – maoistine pedagogika;
2. Vis labiau gilinantis į tikslinę literatūrą susidaryti aiškesnę vaizdą apie tikrąsias konfucionistinės – maoistinės pedagogikos prasmes bei vertes;
3. Įvertinti asmeninę tyrėjo (savo), kaip intersubjektyvaus ugdymo dalyvio suvokimo pasikeitimo konfucionistinių – maoistinių idėjų atžvilgiu mastą. Jį sistemingai aprašyti.

Tyrimo instrumentai: Tikslinė, tyrimo žingsnių įgyvendinimui būtina literatūra (Kinijos filosofinė, istorinė, lingvistinė ir kt.);

Svarbiausios sąvokos:

Ontologija – hermeneutinio mokslo kryptis, kurios šalininkai tvirtina kad tikrasis suvokimas apie tiriamą objektą atsiranda tik tinkama linkme pasikeitus pačiam tyrėjui. Žymiausi ontologijos atstovai: Martin Heidegger, Hans Georg Gadamer, Paul Ricoeur.

Paideo – Senovės Graikijoje Platonas naudojo šią sąvoką apibudinti mokymui, švietimui. Pažodinis vertimas būtų “to kas užverta palaipsniniu, nuolatinis atvėrimas.”

Horizontas – turimo suvokimo apie tiriamą objektą ribos. Sąvoka be kurios neapsieinama nei viename hermeneutiniame tyrime.

Pasaulis – visų tiriamą objektą įtakojančių bei kuriančių veiksnių visuma. Taip pat būtina sąvoka hermeneutikoje.

Intersubjektyvumas – pažiūra, kad vienai grupei priklausantys asmenys gali perimti kiekvieno grupės nario asmeninę patirtį, jei tik nestokojama empatijos bei suvokimo būdų panašumo. Ši pažiūra įgalina objekto ir subjekto suliejimą. Jos pradininkas Edmund Husserl.

Sinifikacija (kitaip, sukininimas) – pažiūra 20-ojo amžiaus viduryje iškelta Mao Tse-tung, teigianti, kad marksizmas (komunizmas) gali būti pritaikomi Kinijoje tik atsižvelgiant į jos specifinę kultūrą, papročius ir konkrečią situaciją. Remiantis šiuo principu komunizmas Kinijoje įvedamas kaip marksistinės-leninistinės teorijos bei Kinijos specifinės tradicijos bei situacijos sintezė, įkūnijanti abiejų bruožus.

I : Hermeneutinio rato principu grindžiamas tyrimo instrumentas:

a) Ast, Schleiermacher hermeneutinė prieitis:

Hermeneutikos kaip mokslo formavimosi pradžia būčiau linkęs sieti su Friedrich'o Ast'o darbais. Ast siekė reformuoti viduramžinių tekstų interpretacijos būdą, įtraukiant į jį tradicijas, kurioje parašytas tekstas nagrinėjimą:

„Pagrindinis viso pažinimo ir mokslo principas reikalauja pirmiausia rasti bendrą tiriamo reiškinių dvasią (*geist*), ir suvokti tai kas tirama per tos bendros dvasios prizmę.“ (Bontekoe 1995: 15)

„Tikrasis vieno ar kito reiškinių suvokimas (ar tai būtų tekstas, ar veiksmas, ar įvykis) talpina savyje suvokimą to, kaip šis reiškinys susijęs su bendrąja jo tradicija. Tačiau toji tradicija (*originative spirit*) nėra suvoktina tik savo pačios rėmuose; ji suvoktina tik žinant visą informaciją, duomenis, kurių supama ši tradicija egzistuoja ir yra suvokiama konkrečiu būdu. Pažinimo procese, šios tyrinėjamus objektus su jų platesne aplinka siejančios jungtys turi tyrėjo būti kiek įmanoma atrastos, suprastos ir išsąmonintos.“ (Bontekoe 1995: 15)

Dvasios suvokimo reikšmė interpretacijos procese Friedricho Asto idėjose pažymima ir kitų autorių. Štai kaip apie tai savo knygoje rašo Gayle L. Ormiston, Alan D. Schrift:

“Bendrąja prasme visas suvokimas ir supratimas ne tik užsienio pasaulio bet taip pat ir „kito“ yra neįmanomas be originalios vienybės ir lygiateisiškumo visko dvasiško (*Geistige*) ir be originalios vienybės visų dvasioje esančių objektų” (Ormiston, Schrift 1990: 40)

„Vėlesnio pažinimas įtraukia tam tikros amžiaus dvasios kurioje autorius gyveno išvalgą, į individualią paties autoriaus dvasią (*genius*), taip pat kaip ugdymo ir išorinių aplinkybių žinias kurios įtakojo jo vystymąsi.“ (Ormiston, Schrift 1990: 44)

Čia pažymima jog svarbu ne tik iširti bendrąją laiko dvasią (*Geistige*), kuriančiojo autoriaus dvasią (*genius*) bei jų sąsają bet ir kuriančiojo autoriaus bei bendrosios dvasios ypatingumą sudarančius objektus, taigi aplinką kurioje jie kūrėsi ir kūrė. Taigi viso galime išskirti tris pagrindinius Friedricho Asto teiginius – tiesioginius indėlius į hermeneutikos formavimąsi: tai istorinė dvasios suvokimas, kalbos suvokimas bei autoriaus suvokimas, apie tai kalbama Ronald Bontekoe knygoje:

„Yra trys suvokimo dalys, pažinimo būtinieji veiksniai: tai istorinės dvasios suvokimas; gramatikos, kalbos kuria rašoma suvokimas; autoriaus asmenybės suvokimas. Šis kintančių interpretacijų ir patvirtinimų/detalizavimų procesas kyla iš trijų skirtingų lygmenų, atitinkamai iš laiško, prasmės ir kultūrinės parašyto darbo dvasios (tradicijos).“ (Bontekoe 1995: 18)

Tris pamatines suvokimo dalis Asto teorijoje išskiria ir Richard A. Palmer, jis rašo:

„Ast skiria tris dalis, suvokimo būdus: 1. „istorinis“, kuris yra, suvokimas atsižvelgiant į darbų turinį, kuris gali būti artistiškas, mokslinis, ar bendro pobūdžio;

2. „gramatinis“ kuris yra, suvokimas santykyje su kalba; 3. „kuriančiosios dvasios“ (*geistige*), tai yra darbas suvokiamas santykyje su visomis autoriaus pažiūromis ir viso požiūrio į amžiaus dvasią (*geist*).“ (Palmer 1969: 77)

Friedricho Asto hermeneutinės interpretacijos idėjas pripažino ir toliau plėtojo Friedrichas Schleiermacheris, kurio siekis buvo taip pat išvystyti paprastą tekstų interpretavimo būdą iki hermeneutinio teksto ir autoriaus bei jų sintezės mokslo. Apie abiejų šių autorių panašius tikslus savo knygoje apie hermeneutiką rašo Peter Szondi:

„Persilaužimas hermeneutikos istorijoje įvyksta tiek Asto, tiek Schleiermacherio teorijose, čia suvokimo objektas nustoja buvęs eilutė ar tekstas, pastarieji jų pasikeitime virsta žiniomis kurios atstovauja galutinę interpretacijos tikslą - stoja į autoriaus vietą. Tiksliau kalbant, būtent čia suvokimas pirmiausia atsiranda kaip hermeneutinis aktas, pakeisdamas interpretaciją.“ (Szondi 1995: 100)

Asto ir Schleiermacherio teorijose interpretuojamas jau nebe tekstas (žodžiai, sakiniai, pastraipos), bet bandoma užčiuopti parašiusio tekstą autoriaus dvasią, jo sąsajas su kultūra kurioje šis autorius kūrė, asmeninį jo kūrybinį stilių. Tokiu būdu didžiausia reikšmė interpretuojant tekstą skiriama jau ne tiesioginei žodžių ar sakinių reikšmei bet tai ypatingai prasmei, kurią šiems žodžiams ar sakiniams suteikė jų autorius. Kaip išraiškingai tai pažymi Peter Szondi, kai suvokiamas autorius ir jo kūrybinis stilius tada jo tekstas prabyla paties autoriaus vardu. Tekstas niekada savarankiškas, visada priklausomas nuo jo autoriaus kur kas labiau nei nuo žodinės savo išraiškos.

Schleiermacher hermeneutikoje esminę reikšmę tiriamo teksto suvokimui turi savotiškas tyrimas, skirstomas į keturias atskiras dalis:

Pirmoji Dalis tai vadinamoji „Objektyvi-istorinė“ rekonstrukcija, pasak hermeneutikos tyrėjo Ronald Bontekoe ši dalis „...talpina savyje sakinio svarstymus sietinus su kalba kaip visuma, bei svarstymus apie žinias kurias šis sakiny turi, kaip kalbos produktas.“ (Bontekoe 1995: 38)

kiti autoriai ją traktuoja taip pat panašiai: „tai svarstymas kaip diskursas funkcionuoja kalbos visumoje (Ormiston, Schrift 1990: 93); „tai tyrimas kaip konkretus išsireiškimas susijęs su kalba kaip visuma, ir koku būdu žinios tekste yra kalbos produktas.“ (Habib 2005: 419)

Bendraja prasme Objektyvi istorinė rekonstrukcija galėtų būti traktuojama kaip nagrinėjanti koku būdu tiriamas objektas (subjektas) yra pateikiamas pirminėje literatūroje, pirminiuose rašytiniuose šaltiniuose.

Antroji tyrimo dalis bendru sutarimu vadinama „Tiksli -pranašiška“ rekonstrukcija, ir ji skirtingų autorių traktuojama gana panašiai: „(ji) savyje talpina nuojautą, kaip sakiny pats savaime skatins tolimesnį kalbos plėtojimąsi.“ (Bontekoe 1995: 38); (ji) įvertina kaip pats diskursas vystosi įtakojant kalbą. (Ormiston, Schrift 1990: 93); (ji) numano kaip diskurso išsireiškimas prisidės prie kalbos plėtojimo (Habib 2005: 419);

Kitaip tariant „tikslipranašiška rekonstrukcija“ bando suvokti kaip tyrėjas, remdamasis asmenine nuojauta, nujaučia kodėl randama informacija apie nagrinėjamą objektą (subjektą) yra netiksli, taisytina. Tokiems

neatitikimams nustatyti patogiu remtis Asto anksčiau pateiktų trijų veiksmų : tradicijos (*originative spirit*) kitimo, gramatikos kitimo, autoriaus asmenybės kitimo tyrimu.

Trečioji Schleiermacherio tyrimo dalis tai „Subjektyvi-istorinė“ rekonstrukcija, kuri: „...nustato kaip sakiny, kaip faktas žmogaus galvoje, atsirado.“ (Bontekoe 1995: 38); „...svarsto diskursą, kaip sielos produktą.“ (Ormiston, Schrift 1990: 93); „...tiria diskursą kaip individualių autoriaus minčių produktą.“ (Habib 2005: 419);

Paprastai tariant ši dalis bando išspręsti susipriešinimą tarp tiesioginiuose šaltiniuose apie tiriamą objektą (subjektą) pateikiamos tiesos bei mano asmenine nuojauta besiremiančių taisytinų dalių toje pateikiamoje tiesoje. Bandoma paaiškinti, kodėl įmanomi tokie neatitikimai, kaip juos galima spręsti.

Paskutinioji Schleiermacherio tyrimo dalis vadinama „Subjektyvia-pranašiška“ rekonstrukcija, ir ji: „...savyje talpina jautimą kaip mintys esančios sakinyje įtakos tolimesnę išorinę ir vidinę autoriaus kaitą.“ (Bontekoe 1995: 38); „...įvertina kaip rašymo procesas įtakoja autoriaus vidines mintis.“ (Ormiston, Schrift 1990: 93); „...įvertina kaip struktūros procesas įtakoja kalbėtoją.“ (Habib 2005: 419).

Kitaip tariant šioje dalyje bandoma nuspėti, kokius tolimesnius procesus lems trečiojoje dalyje nustatyti tiriamojo objekto (subjekto) tiesos pateikiamos tiesioginėje literatūroje ir tyrėjo asmenine nuomone besiremiančios tiesos atkūrimo apie objektą (subjektą) panašumai / skirtumai.

b) Dilthey daugelio dalykų viename apjungiantis hermeneutinis pažinimo būdas:

Schleiermacherio hermeneutiniu idėjų pamatu rėmėsi ir jo pradėtą darbą tęsė ir vystė

Wilhelm Dilthey kurio mintis randame įvairių hermeneutika užsiimančių mokslininkų raštuose:

„Žmogaus studijose viskas yra lemiama abipusės priklausomybės santykių. Kitaip tariant mentalinis objektas negali būti suvoktas izoliuotai, jo reikšmė visada neatsiejama susijusi su kitais dalykais.“ (Bontekoe 1995: 52)

Kaip būtis tiriamojo ir tiriančiojo skirtinguose pasauliuose (skirtingose prasmų struktūrose) hermeneutinį tyrimą paverčia neįmanomu, taip ir būtis viename pasaulyje su tiriamuoju atveria tyrėjui galimybę jį suvokti (hermeneutiškai tirti): „Įvairios prasmės vienybės svarbios kaip tik tuo, kad jos daro poveikį, suteikia pavidalą ir sąrangą bendram žmonių gyvenimui.“ (Sverdiolas 2002: 73)

Čia norima pasakyti, kad norint suprasti tiriamąjį objektą (subjektą) turime pirmiausiai iširti jo pasaulį – aplinką, kurioje šis objektas (subjektas) egzistuoja. Be šios aplinkos, pasaulio, konteksto, hermeneutinis objekto (subjekto) tyrimas tampa tiesiog neįmanomu:

„Gyvenimas – tai ne iracionalus ir iracionaliai suvokiamas srautas, o visų pirma reikšmių visuma, prasminis kontekstas, kurį žmogus visuomet turi ir kuriame jis suvokia kiekvieną paskirą reikšmę, su kuria susiduria.“ (Sverdiolas 2002: 53).

Dilthey kaip niekas kitas iki jo itin išplečia su hermeneutiniu pažinimu sietą tyrimų lauką, teigdamas, kad norint suvokti tekstą, būtina žinoti prasminį tekstą sukūrusio autoriaus pasaulį (reikšmių ir idealų pasaulį). Tik tiriamojo teksto pasaulio (kultūros) giluminis suvokimas leidžia mums įsiskverbti į tą pasaulį, tapti jo dalimi, ir tik jau būdami to pasaulio dalimi galime suvokti to pasaulio (reikšminės sistemos) kūrinis – specifinius jame gimusius tekstus. Norėdami įsiskverbti į šį pasaulį, o kartu ir į jame gimusį tekstą, turime nagrinėti visas šį pasaulį esmingai įtakančias sritis (istoriją, kalbą, kultūrą, moralę ir pan.), skirtingus pasaulius įtakoja skirtingos sritys.

c) Heidegger, Gadamer, Ricoeur bei ontologinė hermeneutika:

Esmines permainas visoje hermeneutikoje pagrindiniu jos uždaviniu paversdamas ontinį štai-būties (*Dasein*) suvokimą padarė Martin Heidegger. Pirmiausia jis įveda ontologijos sąvoką į hermeneutikos mokslą, jis teigia:

„Ontologija reiškia mokymą apie būtį.“ (Heidegger 1999: 1)

Ricoeur ontologiją apibrėžia ne kaip metodą, bet kaip savo ontinės patirties perteikimą kitiems ir sau ir kartu savo būties plėtrą dialogo būdu tyrėjas suvokdamas tiriamą objektą (subjektą), ne vadovaujasi vienais ar kitais analizės metodais, bet pasitelkia savo asmeninio pasikeitimo santykių su tekstu ir jo pasauliu (ontinio proceso) išraišką (ontologiją) :

„Štai toks yra perversmas, kurį pradėjo supratimo ontologija – supratimas tampa *Dasein* „projekto“ ir jo „atverties būčiai“ aspektu. Tiesos klausimas yra nebe metodo klausimas, bet būties raiškos būviniui, kuris egzistuoja suprasdamas būtį, klausimas.“ (Ricoeur 2001: 12)

Ricoeuras taip pat yra linkęs atskirti savo ontologinio kelio supratimą nuo Heideggerio pateikto ontologinio kelio supratimo, kurį Ricoeuras laiko pernelyg paprastu, ignoruojančiu daugelį ontologiniame kelyje iškylančių problemų. Visgi Ricoeuras Heideggerį yra linkęs traktuoti kaip ontologinio būties traktavimo pradininką, kuris pirmasis ėmė kalbėti apie pažinimą kaip savo būties buvimo būdą, tuo tarpu Ricoeuras linkęs papildyti šį ontologinį pažinimo kelią išdėstydamas jo metu kylančias problemas ir pateikdamas galimus ontologinio kelio koregavimus toms problemoms spręsti. Taip pat Ricoeuras pabrėžia ontologinio kelio išskirtinumą teigdamas kad ontologiniame kelyje supratimas jau traktuojamas ir plečiamas ne kaip pažinimas objektų, bet kaip intravertinis savo būties (būvimo būdo) pažinimas, per kurį jau tampa įmanomu visas kitas pažinimas. Tokiu būdu Ricoeuras papildydamas tęsia ir vysto ontologinio suvokimo kelią:

„Yra du būdai įtvirtinti hermeneutiką fenomenologijoje. Trumpasis kelias – tai heideggeriškos „supratimo ontologijos“ kelias. Tokią supratimo ontologiją aš vadinu „trumpuoju keliu“, nes, atsisakydama ginčytis dėl metodo, ji iš

karto pereina į baigtinės būtybės ontologijos plotmę, kad rastų ten supratimą jau nebe kaip pažinimo, bet kaip buvimo būdą. Ši supratimo ontologija pasiekama ne palaipsniui, ji prieinama ne keliant vis aukštesnius egzėgezės, istorijos mokslo ar psichoanalizės metodinius reikalavimus – ten atsiduriama staiga, apverčiant problematiką. Klausimas: kokiomis sąlygomis pažįstantis subjektas gali suprasti tekstą ar istoriją, pakeičiamas klausimu – kokia ta būtybė, kurios būtį sudaro supratimas?“ (Ricoeur 2001: 7)

Ricoeuras kalbėdamas apie ontologinį pažinimo kelią taip pat pabrėžia interpretacijos reikšmę būties kaip būvimo būdo suvokimui. Maža to interpretaciją konkrečiu atveju Ricoeuras suvokią kaip laikišką, nuolatos besikartojantį procesą, neišvengiamai įtraukiantį ontologiniame kelyje dalyvaujantį asmenį į hermeneutinį ratą, kuriuo nuolatos ir palaipsniui vis labiau artėjama prie supratimo:

„Savarankiška ontologija mums neprieinama – tik interpretuodami pamatome interpretuotą būtį. Supratimo ontologiją ir dabar implikuoja interpretacijos metodologija, nes pakliūvame į neišvengiamą „hermeneutinį ratą“, kuriuo eiti mus išmokė pats Heidegeris.“ (Ricoeur 2001: 25)

Tai išties reikšminga kalbant apie ontologijos bei hermeneutikos reikšmę pedagogikai. Pedagogiką čia traktuojų pagal graikiškąją sąvoką *Paideo* (mokymas) (šią sąvoką pedagogikos traktavimui naudojo ir mano minėti autoriai Heidegeris, Gadameris, Ricoeuras). Tokią pedagogikos traktuotę pasirinkau kadangi jau Heideggeris atrado, kad hermeneutika siejasi su pedagogika, o pedagogika, per *Paideo* siejasi su būtimi:

“Šis apgyvendinimas ir įsigyvenimas žmogaus į kiekvieną iš naujo pateikiamą jam sritį yra tai, ką Platonas vadino *Paideo*. *Paideo* esmė, pagal Platono apibrėžimą reiškia „parama žmogui kreipiantis į savo būtį. Todėl *Paideo* iš tikrųjų yra tam tikras perėjimas, o tiksliau nuo užvertumo (*απαιδευσία*) į atvertumą (*παιδεία*). Laikantis šio pereinamojo pobūdžio, *Paideo* („atvertumas“) lieka pastoviai susijusi su „užvertumu“. Labiausiai tikėtina, nors ir ne visiškai, sąvokai *Paideo* apibudinti tinka mūsų žodis „mokymas“. (Heidegger, 1986: 260)

Labai dažnai pedagogika (įprastine, šiuolaikine savo traktuote) kaip metodai užgožia būtį, ir tada disciplinuoja žmogų nepriklausomai nuo santykio su jo būtimi, tai yra paslepia žmogaus būtį nuo jo paties. Nesvarbu, kad būtis yra bet ji yra paslėptu būdu. O tikslas yra išskleisti tą žmogaus būtį. Būtent tokią, atskleidžiančią žmogaus būtį pedagogikos (*paideo*) supratimą postulavo jau senovės Graikijoje Platonas. Tikrasis mokymas (*paideo*) turėjo visiškai kitokią prasmę nei įgavo paskutiniaisiais amžiais, štai ką apie *paideo* edekvačią traktuotę kalba Heidegeris:

“Toku atveju, žinoma, turime grąžinti šiam žodžiui (*paideo*) jo pradinę, semantinę jėgą, ir pamiršti apie tą reikšmę kurią jis įgyjo vėliau 19-ame amžiuje. „Mokymas“ kalba apie du dalykus, pirma, žodis „mokymas kilęs iš žodžio formuoti, kuris reiškė monetų kaldinimą. Tačiau tuo pačiu metu tas „formuoti“ formuoja išankstinių nuostatų tvirtinimo pagrindą, kuris dėl to vadinasi pirmuoju būdu, pavyzdžiu.“ (Heidegger, 1986: 260)

Šiuolaikinis mokymas, pedagogika, ugdymas apibudinamas kaip metodai, kuriais ugdytiniams (mokiniam) yra pateikiamos žinios (informacija); tuo tarpu pirminė mokymo, pedagogikos reikšmė (*paideo* reikšmė) ir

tikslas buvo atverti žmogaus būtį jam pačiam, ir tik atsivėręs būčiai, o kartu ir pasauliui, žmogus būna pasiruošęs įgauti žinių. Pagal aukščiau pateiktą citatą *paideo* (mokymas) suteikia žmogui pagrindą, pavyzdį, atvertumą teisingų nuostatų formavimui bei prireikus atviram jų keitimui siekiant tiesos. Ta prasme čia mokymas suvokiamas kaip žmogaus dvasios paruošimas, būties atvėrimas naujoms patirtims bei žinioms, patį mokymo turinį (informaciją) paliekant kur kas mažiau reikšmingame antrame fone:

“Toks sukeitimas (žmogaus būties savimonės) galimas tik todėl, kad viskas, kas iki tol žmogui buvo akivaizdu, tampa svetimu, kaip ir tas būdas, kuriuo žmogui vieni ar kiti dalykai buvo akivaizdūs. Kiekvienu atveju „ne-uždarumas“ žmogui ir to „ne-uždarumo“ būdas turi keistis. „Ne-uždarumas“ graikiškai žodžiu, kuris verčiasi kaip tiesa.” (Heidegger, 1986: 261)

Heideggeris (o kartu ir Gadameris bei Ricoeuras) prisimena šią graikišką pirmapradę tradiciją ir kalba apie tokios sklaidos, tokio atvėrimo galimybes. *Paideo*, tai yra toks mokymas, kuris formuoja, įformina žmogaus būtį, o žmogaus būtis yra ne kas kita kaip jo prasmių, reikšmių sandara, organizacija, kuri yra neišvengiamai priklausoma nuo laikiškumo. Be santykio, be dialogo su kitu, būtis negali išsiskleisti iš principo. Pedagogika šiuo požiūriu yra kelias iš žmogaus būties (buvimo būdo) uždarmo į jos atverimą jam pačiam. Pedagogika visada pasirodo kaip būties sklaidos menas kitam, tai yra aš galiu padėti kitam išsiskleisti jo būtį. Pedagogas pagal *Paideo* pedagogikos sąvoką turėtų stengtis, kad kitų būtis išsiskleistų.

Toliau šiame darbe kur bus kalbama apie pedagogiką, ji bus traktuojama būtent minėta *Paideo* prasme.

Heideggerio ontologinio posūkio hermeneutikoje esmę savo knygoje taip pat aprašo Sverdiolas, kuris pabrėžia Heideggerio ontologinės hermeneutikos pagrindinį posūkį – nuo pastangų suvokti tiriamąjį objektą nagrinėjant tekstą, prie pastangų per nagrinėjamą objektą ir tokiu būdu pasireiškiantį savitą to objekto suvokimo būdą suvokti save ir savo, kaip pažįstančiojo objekto būtį:

„Heideggeris kartu perkėlė pagrindinę hermeneutikos problemą – supratimo problemą – iš gnoseologinės plotmės į ontologinę: supratimas turįs būti nagrinėjamas ne tik kaip pažintinis subjekto veiksmas objekto atžvilgiu, bet ir kaip žmogaus buvimo būdas.“ (Sverdiolas 2002: 105)

Tai itin svarbu suvokti ir pedagogikoje, studijuojamą objektą perkeliant iš išorinių studijuojamų dalykų (istorijos, literatūros, etikos) į vidinį savo būties (buvimo būdo) suvokimą. Mokiniai tokiu būdu turi gilintis ne į istoriją, bet į vidinių sąsajų ir išgyvenimų su pateikta istorija ieškojimą, savo buvimo būdo per tos istorijos išgyvenimą atradimą.

Sverdiolas taip pat pabrėžia Heideggerio ontologijos, kaip dvasios mokslų pagrindo reikšmę. Jis puikiai pastebi, kad svarbiausia bet kuriame pažinimo procese yra paties suvokimo sąlygų atskleidimas (svarbiau nei suvokti tai kas tiriama yra suvokti tai kas tiria ir koku būdu tiria):

„Filosofinė hermeneutika turi ne metodiškai grįsti dvasios mokslus, o atverti ontologinį pagrindą, kuriuo remdamiesi šie mokslai iškyla.“ (Sverdiolas 2002: 109)

„Atskleisti reikia ne subjekto projektą, o tai, kas sąlygoja patį supratimą.“ (Sverdiolas 2002: 167)

Tai itin svarbu suvokti ir pedagogikoje, studijuojamą objektą perkeliant iš išorinių studijuojamų dalykų (istorijos, literatūros, etikos) į vidinį savo būties (buvimo būdo) suvokimą. Mokiniai tokiu būdu turi gilintis ne į istoriją, bet į vidinių sąsajų ir išgyvenimų su pateikta istorija ieškojimą, savo buvimo būdo per tos istorijos išgyvenimą atradimą.

Esmingai reikšminga sąvoka visoje ontologijos teorijoje yra „pasaulio“ sąvoka. Ricoeur, Heidegger bei Gadamer savo teorijose kalbama apie pasaulį, kuris suvokiamas kaip mūsų prasmų, reikšmių, simbolių pasaulis. Pasaulio svarbiausios figūros yra horizontas arba kontekstas iš kurių kyla sakinio prasmė, žodžio prasmė ir šis horizontas arba kontekstas yra nuolatos tyrėjo plečiamas pasitelkiant įvairias priemones, tarp jų ir įvairius su tiriamu objektu (subjektu) sietinus tekstus. Šis kontekstas ir horizontas turi savo plotį ir gelmę; plotis yra mūsų regimoji aplinka, gelmė tai visos tos minties nuosėdos, arba tiesiog mūsų atmintis, paprotinė atmintis, kultūrinė atmintis, kurios aplinkoje mes konkretų sakinį suprantame.

Pasaulio sąvoka neatsiejama Heideggerio ontinio suvokimo ir ontologijos dalis, nes būtent pasaulis yra suvoktinas kaip štai-būties (*Dasein*) egzistenciją bei bet kokį jos suvokimą įmanomu paverčianti pažinimo dalis. Apie pasaulį Heideggeris teigia:

„...pasaulis visada yra jau toks, kokį aš dalinuosi su kitais. Pasaulis kuriame esu (būvimo pasaulis) yra bendras pasaulis. Būtis yra įvykis su kitais. Vidinė savyje esanti būtis yra bendroji būtis.“ (Heidegger 2003: 142)

Būtį įvardindamas kaip įvykį su kitais Heideggeris nori pabrėžti, kad būtis įmanoma tik santykyje su kitu, tik pokalbyje, bendravime, atviru apsikeitimu informacija su kitais žmonėmis. Be šio „pokalbio“ plačiąja prasme būtis su kitu, taigi ir jos atvertis, savo buties būdo suvokimas tampa neimanomi. Kaip priešpriešą „būčiai su kitu“ Heideggeris pateikia „privatinės egzistencijos“ sąvoką. Jis teigia:

„Vadinamoji „privatinė egzistencija“ nėra esmingoji, t.y. laisvoji, žmogaus būtis. Galų gale ji sustabarėja kaip opozicija viešajai nuomonei. Ji egzistuoja kaip nesavanaudiška viešosios nuomonės atauga ir maitinasi viešumo neigimu. Taip prieš savo valią ji liudija savo priklausomybę nuo viešo gyvenimo.“ (Heidegger, 1989: 227)

Tokia „privatinė egzistencija“ laikomos šiuolaikiniame pasaulyje paplitusios žmogaus veiklos, niekaip nesisiejančios su „pokalbiu“ ar apsikeitimu informacija (pavyzdžiui televizijos žiūrėjimas, knygos skaitymas ir pan.); „privatinė egzistencija“ tai skaudus šiuolaikinis žmonių atsiskyrimas nuo kitų, asmeninė, savanoriška izoliacija nuo išorinio pasaulio ir savo pačių būties. Tokia „privatinė egzistencija“ deja gali būti įvardinta ir šiuolaikinė mūsų pedagogika, kurioje adekvatus „pokalbiu“ grindžiamas ryšys tarp mokytojo ir mokinio jau

nuo neatmenamų laikų yra prarastas, o susvetimėjimas tarp mokytojo ir mokinio itin gajus. Heidegerio plėtojamos ontologinės hermeneutikos panaudojimas pedagogikoje plačiąja prasme spręstų šią problemą, kadangi jos idėjinis pamatas ir yra iš pagrindų naikinti visuotinį žmonių susvetimėjimą pasauliui ir sau patiems (privatinę egzistenciją), keičiant jį „buvimu su kitais“ bei „pokalbiu“, kada žmogus tampa atviras ne tik į jį nuolatos besikreipiančiam pasauliui, bet pirmiausia savo būties būdo atsivėrimui prieš jį patį. Kalbant apie būties būdo atsivėrimą verta paminėti tezę kur Heidegeris kalba apie būties užkalbinimo reikšmę suvokimui, jis teigia:

„Prieš pradėdamas kalbėti, žmogus vėl turi leisti užkalbinamas pačios būties rizikuodamas, kad, taip užkalbintas, jis pats gali pasakyti labai nedaug ir tik protarpiais.“ (Heidegger, 1989: 228)
„...tik dėl jų (būties garbė ir čia būties nauda) žmogus egzistuoja stovi būtyje, o ne dėl paties žmogaus, kuriančio civilizaciją bei kultūrą ir besistengiančio šitaip save įtvirtinti.“ (Heidegger, 1989: 235)

Ką reiškia kad mus užkalbintų pati būtis? Pati būtis yra šios dienos prasmės, šios dienos supratimas ir šis supratimas turi mus užkalbinti. Tam, kad aš pasakyčiau kažką prasminga, reikšminga, reikia, kad aš pakliūčiau į kokius nors įvykius, kuriuos sukuria tie, kurie yra kartu su manimi. Reikia gebėti būti atsivėrusiam būties užkalbinimui.

Pedagogikoje taip pat itin svarbu būti atsivėrusiam būties užkalbinimui, kas reiškia būti atsivėrusiam realybės adekvačiam suvokimui, empatiškai pajautai, o ne tik banaliai išklausymui to, ką mus moko mokytojas. Apie tai kalba ir Ricoeuras, kalbėdamas apie ėjimą link savęs supratimo per kito supratimą (to aptarimas pateiktas kiek toliau). Taip pat svarbu paminėti „mylintį ginčą“, kaip reikšmingą Heidegerio sąvoką, jis teigia:

„Bet koks paneigimas tikrojo mąstymo srityje yra kvailių darbas. Ginčas tarp mąstytojų yra paties dalyko „mylintis ginčas“. Jiems jis padeda abipusiai pasiekti paprasčiausią priklausomybę tam pačiam dalykui, kuriame jie randa tai, kas jiems artima būties likime.“ (Heidegger, 1989: 240)

Kas mums čia yra reikšmingai svarbu, tai kad ginčas čia traktuojamas kiek kitokia nei mums įprasta reikšme, jis čia suvokiamas kaip nevykstantis kur pakliuvo, jis visada vyksta tik konkrečiame horizonte (komunistiniame, konfucianistiniame ar kitokiame horizonte). Ginčas neturi tikslo panaikinti skirtumų, jis suvokiamas kaip paliekantis viską kaip yra, bet padidinantis mūsų supratimą ir atveriantis daugiau galimybių. „Mylintis ginčas“ tai kada aš esu atviras turiniui, dėl kurio polemizuojama. Šioje citatoje „mylintis ginčas“ (jis priskiriamas ontologiniam hermeneutiniam pažinimo keliui) pateikiamas kaip priešprieša „nemylinčio ginčo“ sąvokai, kuri yra itin paplitusi ir ontologiniu hermeneutiniu pažinimo požiūriu yra atmestina, nes nesiekia nieko kito kaip aklo savo tiesos įrodymo. Pedagogikoje „nemylintis ginčas“, tai nuolatinis mokytojų ir mokinių konfliktas, jų neįsiklausymas vienu į kitus, savo tiesos aklas įrodynėjimas, joku būdu nesvarstytinas

kaip pozityvus ugdymo rezultatams. Tuo tarpu „mylintis ginčas“ (nors savo prigimtimi ir reikalauja atverties savo būčiai ir tiesai) įgalina vaisingą pasikeitimą informacija tarp mokytojo ir mokinio, prasmingą jų polemiką, įgalinančią ne tik mokinio bet ir mokytojo tobulėjimą.

Apie pasaulį ir jo reikšmę ontiniame procese kalba ir Hansas Georgas Gadameris, kuris pasaulį (kultūrą kurioje gyvename) traktuoja kaip ikisuvokiminį konstruktą, kuris kiekviename mūsų susiformuoja kur kas anksčiau nei apskritai sąvokų „aš“ ir „kitas“ skirtis ir nuo kurio mes, kaip ir visas mūsų suvokimas apie reiškinius, esame besąlygiškai priklausomi. Ir bet kokios asmeninės mūsų nuostatos ar įsitikinimai (kuriuos mes taip drąsiai esame linkę laikyti pagrįstais, logiškai patikrintais bei tikrais) iš tiesų didžiąja savo dalimi yra kardinaliai kitokie – primesti, nenatūralūs, priklausomi nuo pasaulio (kultūrinių reikšmių konstrukto) prasmų. Gadamerio mintys šiuo klausimu išsakomos R. Bontekoe knygoje:

„Daug anksčiau nei mes suvokiame save kaip savaime suprantama šeimoje, visuomenėje ir valstybėje kurioje mes gyvename, tam tikros išankstinės nuostatos (pasaulis) yra įdiegiami į mūsų gyvenimus. Nuo pat mūsų gimimo ir per visą mūsų gyvenimą, šios socialinės struktūros daro savo lemiamą įtaką mums, ginkluodama mus tomis nuostatomis ir prietarais, kurios „kur kas labiau nei mūsų asmeninės išankstinės nuomonės lemia istorinę mūsų egzistencijos realybę“. (Bontekoe 1995: 111)

Kalbant apie pedagogiką, tai ontologijos pabrėžiamas priklausymas pasauliui, neišvengiamas subjektyvumas taisyklėms kuriomis grindžiamoje visuomenėje esame užaugę yra itin svarbus suvokiny s pedagogikoje. Nes tik suvokę savo nelaisvumą idėjiniu požiūriu mokiniai gali pradėti mokytis iš tiesų pažinti tikrovę ir po truputį artėti prie reiškinų tikrojo pavidalo. Žinoma šis priklausomumo suvokimas nėra vienintelis žingsnis siekiant panirti į tikrąjį pažinimą, tačiau be šio žingsnio mokiniai išlieka akli tiesai, taigi ir uždari *Paideo* tipo pedagogikai, ontiniam savęs suvokimui.

Gadameris taip pat kalba apie tai, kada ši mūsų „objektyvi“ pasaulio suponuota „tiesa“ apnuoginama ir tampa mums nepatogiu suvokimu. Taip nutinka susidūrus su kitu pasauliu, kurio sąranga daugiau mažiau priešinga mūsų pasauliui. Tokiu atveju mes turime du pasirinkimus: priešintis kitam, sutiktajam pasauliui (jie neteisūs, mes teisūs), kaip dažniausiai elgiasi žmonės patekę į nepatogią situaciją, tačiau kas ontologijos kaip ir visos hermeneutikos būtų kardinaliai kritikuojama ir atmestina; arba mes pasirenkame peržiūrėti savo prasmų pasaulį, susitaikydami su patiriamu nepatogumu, papildyti jį naujomis prasmėmis, praplėsdami savo horizontą. Žodžiu turime svarstyti, siekti žinių, nagrinėti tinkamą literatūrą kad galiausiai taptume pajėgūs suvokti, koku būdu suvoktinas šis svetimas, nesuvokiamas, priešiškas pasaulis, kad jo pamatinės prasmės taptų mums suvoktinoms kaip pozityvios ir tinkamos. Gadamerio mintys šia tema pateikiamos R. Bontekoe knygoje:

„Mūsų tradiciniai prietarai (pasaulis) išlieka savaime suprantami iki tol kol tikroji įvykių eiga pradeda kirstis su mūsų lūkesčiais jos eigai. Kartu su atsirandančiomis aplinkybėmis, kurios negali būti suvoktos naudojantis senosiomis mūsų

žiniomis, mes esame priversti perkonstruoti savo praeityje įgytas žinias, remdamiesi naujai gautų žinių nagrinėjimu, kvalifikavimu, analizavimu. Tokiu būdu, keisdami savo žinių konstrukta mes neišvengiamai privalome keisti ir savo pažiūras, taigi galiausiai naujų žinių apie tiriamąjį objektą įgijimas (papildymas, pasikeitimas) lemia paties tyrėjo pasikeitimą, transformaciją tyrinėjamo objekto požiūriu, o ir požiūriu į pasaulį apskritai (pastaruoju atveju dalinis pasikeitimas).“ (Bontekoe 1995: 111)

Gadameris atkreipė dėmesį, kad hermeneutika kaip menas, kuris įgalina ontinį būties vyksmą yra susijęs ne tik su paprasta kalba (kaip teigė Heideggeris), bet susijęs su dialogu, su žaidimu, su ritualais, tai yra ta kalba pasirodo kokiam nors kultūriniame kontekste; paprasto pokalbio (dialogo), žaidimo kontekste, meno kontekste, taip pat pasirodo įvairių ritualų, tai yra antropologiniame kontekste. Tuos atvejus Gadameris aprašo, pagaliau aprašo hermeneutinio rato metodą. Bet jei jau mes kalbame apie kalbą, dialogą, ritualą, žaidimą, kaip būdus, kuriais yra vykdoma būties sklaida, tai pedagogika irgi naudojasi tais būdais. Tai yra, pedagogikai yra svarbūs ir ritualų naudojimas ir supratimas, ir žaidimų supratimas, ir kalbos supratimas.

Būtent tokio mokinių pasikeitimo savo pažiūrų atžvilgiu turi būti siekiama ir pedagoginiame procese. Mokytojas turi atverti mokiniuose galimybę pro dirbtinai visuomenės suformuotas nuostatas prasiveržti bent daliai atverčiai tiesai. Mokiniai turi būti pasiruošę atvirai patikrinti savo lūkesčių pagrįstumą, būti pasiruošę pripažinti iki tol klydę, būti atviri priimti naujas kontraversiškas žinias, atvirai keisti savo pamatinį suvokimą – žodžiu atsiverti savo būvimo būdai ir įsileisti į jį tai kas nauja, net jei ir atrodo svetima ar nepriimtina.

Maža suvokti pasaulį, kad galėtume ontiskai pažinti tiriamąjį objektą (subjektą), mes turime ne tik pažinti pasaulį, bet ir tapti jo dalimi, gyventi jame ir juo, tik tada, pasak Ricoeur, mums tampa pasiekiamas tiriamasis objektas (subjektas) su visa savo prasme. Šia prasme ir aukščiau aprašytas Gadamerio pasaulio traktavimas čia tinkamas, tik Ricoeur'as čia teigia, kad „kito“ pasaulis siekiant ontinio pažinimo turi būti ne tik suvoktas kaip pozityvus, bet ir apskritai integruotas į savąjį pasaulį. Tokiu būdu savas, ankstesnis, prigimtinis pasaulis tampa vienu su naujai tiriamu, iki tyrimo buvusiu svetimu ir priešišku pasauliu:

„Kiekviena interpretacija siekia įveikti nutolinimą, distanciją tarp praėjusios kultūrinės epochos, kuriai priklauso tekstas, ir paties interpretuotojo. Įveikdamas šią distanciją, tapdamas teksto amžininku, egzegas gali įsisavinti prasmę – iš svetimos padaryti ją sava. Suprasdamas kitą jis siekia geriau suprasti save patį. Taigi kiekviena hermeneutika yra akivaizdus arba nematomas savęs paties supratimas einant aplinkiniu keliu – suprantant kitą.“ (Ricoeur 2001: 21)

Pedagogikoje, tikrasis pažinimas ontologiniu hermeneutiniu požiūriu nėra atsiejamas nuo „įsigyvenimo“. Mokiniai turi ne paviršutiniškai išklaudyti vieną ar kitą istoriją apie vieną ar kitą veikėją (tai paprastai vyksta šiuolaikinėje ugdymo sistemoje), bet turi „įsigyventi“ į istoriją, pasijusti jos veikėju, empatiškai pajauti jo pasirinkimus ir tų pasirinkimų priežastis. Žodį „įsigyventi“ čia būčiau linkęs traktuoti pačia giliausia kūrinio suvokimo prasme, kada nuoširdžiai stengiamasi pajusti ir pamatyti tai, ką matė ir jautė vieno ar kito konkretaus kūrinio personažai.

Ricoeur taip pat kalba apie pasaulio pažinimo galimybę per tekstą. Ši jo nuomonė iš esmės sutampa su kitų ontologinės hermeneutikos atstovų Heideggerio ir Gadamerio nuomonėmis, kurie taip pat tekstą laikė patogiausia, tiesiausia ir prieinamiausia priemone įkurdinti „kito“, tiriamojo objekto (subjekto) pasaulį savyje, kuris jau vėliau suponuos tiriamojo giliųjų prasmių atskleidimo kaip asmeninės *Dasein* kaitos galimybę:

„Man pasaulis yra tekstuose – visų rūšių, aprašomuosiuose ar poetiniuose, mano perskaitytuose, suprastuose ir pamiltuose – atsiveriantis nuorodų ansamblis. O suprasti tekstą – tai reiškia tarp mūsų situaciją apibrėžiančių predikatų įkurdinti tas reikšmes, kurios mūsų aplinką (*Umwelt*) paverčia pasauliu (*Welt*).“ (Ricoeur 2000: 49)

Iš esmės Ricoeur idėjos ontologine prasme ne itin skiriasi nuo Heideggerio ar Gadamerio idėjų: jis kalba apie pasaulio (reikšminių konkrečių teksto prasmę kuriančių simbolių visumos) svarbą suprantant tekstą – tai yra pasaulio suvokimo dėka išorinį tekstą mes paverčiame savo vidumi, savo asmeninio suvokimo dalimi (vyksta ontinis pažinimo procesas):

„...tai, ką „paverčiame savu“, yra ne koks nors sąmonės esinys, ne tariamai už teksto paslėpta kito subjekto intencija, o pasaulio projektas, buvimo pasaulyje moduso pasiūlymas, kurį tekstas išskleidžia priešais save neostensinės referencijos priemonėmis.“ (Ricoeur 2000: 107)

Be „pasaulio“ sąvokos ontologinėje hermeneutikoje taip pat labai reikšminga yra „laikiškumo“, nuo kurio neatsiejama pasaulio būtis, taigi ir jo suvokimas, sąvoka. Štai ką apie būties laikiškumą savo knygoje teigia Heideggeris:

„Fundamentali ontologinė būties kaip tokios interpretacijos užduotis apima savyje būties laikinumo plėtojimąsi. Laikinumo problematikos išskleidime pirmąkart pateikiamas konkretus atsakymas į klausimą apie būties prasmę.“ (Heidegger 2003: 35)

Heideggeris teigia kad norėdami suprasti kitą ne tik turime tyrinėti savo *Dasein* būvimo būdą (tai yra tirti tai kaip nagrinėjamas objektas (subjektas) atsiskleisdamas mums keičia mus pačius), bet ir darydami tai visada esame priklausomi nuo laiko. Pasaulio (tiriamojo kultūrinių reikšmių ir prasmių) atsiskleidimas mumyse (ontinė mūsų kaita), visada yra laikiškas, nepastovus, kintantis, įvykiškas.

Čia manoma, kad supratimas pasaulyje vyksta laikiniu požiūriu. Laikinė perspektyva reiškia kad supratimas yra kartu įvykis, kuris keičiantis tiriamojo pasauliui pats neišvengiamai turės būti koreguojamas ir tikslinamas, kitaip praras savo adekvatumą:

„Kaip išankstinė štai-būties būties priemonė ontologinė štai-būties analitika yra veikiama laikinumo. Laikinumo interpretacija veda prie radikalesnio laiko suvokimo ir sugriebimo.“ (Heidegger 2000: 275-276)

Apie laikiškumą ir supratimo įvykiškumą taip pat kalba savo raštuose ir Hansas Georgas Gadameris, kuris plėtoja Heideggerio laiko reikšmę ontologine prasme ir teigia, kad būties laikiškumas ontologijoje yra tas aspektas be kurio apskritai neįmanomas joks suvokimas, nes tai ką tiriamo (ar tai būtų tekstas ar tai būtų bendro pobūdžio „kito“ pasaulio tyrimas) visada jau yra įvykę, taigi turi laikinę išraišką, kuri iš esmės lemia nagrinėjamo reikšmę:

„Tačiau radikalūs Heideggerio klausimai kaip tik leidžia mąstyti interpretaciją ir supratimą ne kaip paprastas pažinimo galimybes ir sąmonės atmainas, bet kaip būdą aktualizuoti tai, kas kažkam atsitinka ir yra atsitikę. Gilesnės istorijos mokslų sampratos, kuriai atvėrė kelią Heideggerio iškelti klausimai, dėka filosofinė hermeneutika kiekviename supratime atskleidžia įvykiškumą.“ (Gadamer 1999: 220)

Ontologinė Heideggerio, Gadamerio ir Ricoeuro hermeneutika, kartu su visu ontiniu suvokimu neišsivaizduojama be pasikartojimo, be ratu vykstančio pažinimo, kitaip tariant – be hermeneutinio rato, kuris beje toks būtinas ir dėl laikiškumo pasaulyje pasireiškimo (būtina atnaujinti ir pildyti pasaulio suvokimą, o tai patogiu atlikti naudojantis hermeneutiniu ratu). Štai ką apie suvokimo neatsiejamumą nuo hermeneutinio rato savo knygoje teigia Heideggeris:

„Jeigu aiškinimas turi kaskart jau judėti su suvoktu ir maitintis iš jo, tai kaip jis sugebės sukurti mokslinius rezultatus be judėjimo ratu, juo labiau jei ankstesnis suvokimas be visa ko dar juda visuotinėse žiniose apie žmones ir pasaulį? Ratas gi pagal elementarias logikos taisykles yra circulus vitiosus (gyvybiškai būtinas ratas).“ (Heidegger 2003: 179)

Iš esmės nuo Heideggerio nesiskiria ir Gadamerio suvokimo neatsiejamumas nuo hermeneutinio rato. Gadameris teigia, kad kas kartą vėl ir vėl gilindamiesi į „kito“ pasaulį (pvz. skaitydami tekstą) mes vis labiau pajėgūs užčiuopti vis adekvatesnę tiesą. Ir nors užbaigtas pažinimas (grynas „kito“ suvokimas, galutinis ontinis pažinimas) nėra įmanomas, bet kiekvienas papildomas hermeneutinis pažinimo ratas vis labiau priartina tyrėją prie tiriamojo suvokimo:

„Kas nori suprasti tekstą, nuolatos daro apmatius. Kai tik pasirodo pirmoji teksto prasmė, interpretatorius iš anksto apmeta sau visuminę prasmę. Savo ruožtu pirmoji teksto prasmė pasirodo tik todėl, kad tekstas skaitomas jau laukiant tam tikrų dalykų, skaitomas tam tikros prasmės link. Tokių išankstinių apmatų, aišku, nuolat peržiūrimų atsižvelgiant į tai, kas pasirodo toliau gilinantį į prasmę, plėtojimas ir yra supratimas to, kas parašyta.“ (Gadamer 1999: 29)

Ricoeur'as taip pat kalba apie hermeneutinio rato (nors ir pačia mažiausia jo forma) neišvengiamumą. Neįvesdamas, tai mes neturėsime suvokimo kas dedasi. Įvedimas neatsiranda per aprašymą.

Aiškinimo ir suvokimo dialektika, apie kurią kalbą Ricoeur'as, suponuoja abipusę šių dviejų segmentų priklausomybę: kai aiškinu dialektiškai pradėdau po truputį suvokti, o kai suvokiu kartu galiu aiškinti, čia ir yra tas minimalus, mikro hermeneutinis ratas (aiškinimas – suvokimas, suvokimas - aiškinimas).

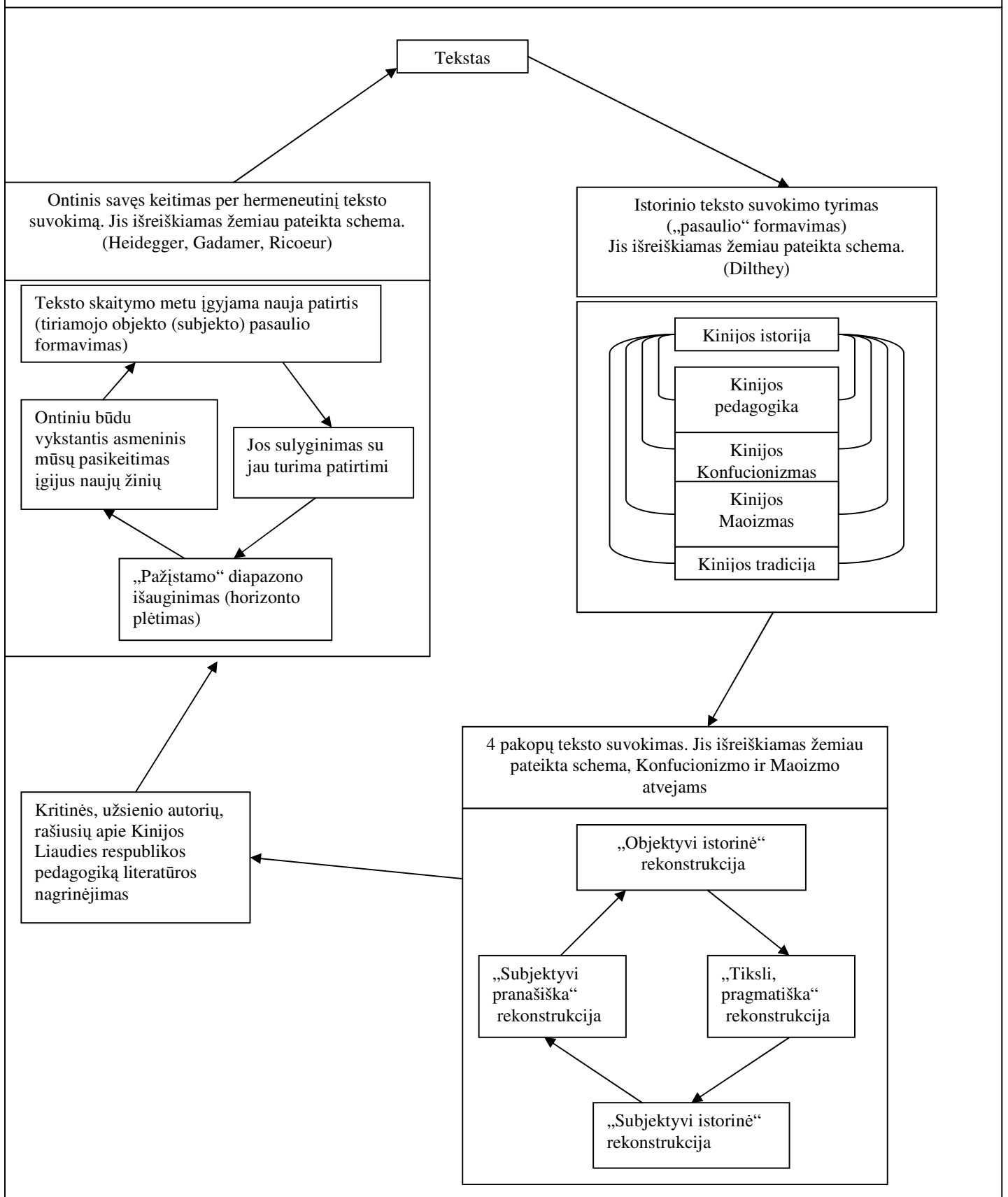
„Supratimo ir aiškinimo dichotomija romantinėje hermeneutikoje yra ir epistemologinė, ir ontologinė. (Ricoeur 2000: 87)

Kalbant apie ontinį procesą svarbu pabrėžti ne tik jo reikšmę pažinimui, bet ir būdus, kuriais šis ontinis procesas gali būti įgyvendinamas. Apie tokius būdus savo raštuose kalba Gadameris, jis teigia:

„Buvimo būdai – esantis (*Vorhandenheit*), parankumas (*Zuhandenheit*) ir štai-būtis parodo, kad ne tik graikiškoji substancijos ontologija, bet ir sąmonės idealizmas bei jam paklūstanti objektyvė tēra antrinės Dasein interpretacijos. Jų pagrindas yra faktiškumo hermeneutika.“ (Gadamer 1999: 219)

Gadamerio sąvoka „esantis“ (*Vorhandenheit*) traktuotina kaip mano „esantis“ bei jų (kitų, kito) esantis (kalbama apie buvimo būdus), šio skirtumo suvokimas jau lemia ontinio proceso (savo būties kaitos suvokiant kitą) vyksmą. Kita Gadamerio sąvoka „parankumas“ (*Zuhandenheit*) kalba apie parankiausius būdus man pažinti „kito“ pasaulį ir per šį pasaulį patį „kitą“. Parankumu gali būti laikomos knygos, kurias skaitau, kitos priemonės kurias naudoju siekdamas įsiskverbti į kitą pasaulį, tai ir yra įvardinama Gadamerio kaip parankumas. Gadamerio ištraukoje paminėti būvimo būdai pastūmėja ontinį procesą į priekį, leisdami per juos įsiskverbti į svetimą (tiriamąjo objekto) pasaulį.

Ast, Schleiermacher, Dilthey hermeneutika bei Heidegger, Gadamer, Ricoeur ontologija grindžiama hermeneutinio rato schema

e) Apie intersubjektyvumą, bei koku būdu tyrimo metodu vykdomas Kinijos ugdymo idealų perkėlimas gali būti įgyvendintas:

Intersubjektyvumas bendrąja prasme traktuotinas, kaip terminas, apibudinantis būseną, kurioje subjektas ir objektas susilieja. Tai būseną, esanti tarp subjektyvumo ir objektyvumo, kurioje asmeninė (subjektyvi) patirtis gali būti suvokiama daugiau nei vieno subjekto.

Stanfordo universitetinėje enciklopedijoje intersubjektyvumas apibrėžiamas, kaip aukšto laipsnio empatiška patirtis, kuri vyksta savo veiksmų būdingumą sąmoningai priskiriant kuriai nors žmonių grupei arba atskiram individui. (<http://plato.stanford.edu/entries/husserl/#EmpIntLif>)

Intersubjektyvumo teoriją plėtojo Edmund Husserl, kuris bendroje knygoje su Fred Kersten rašė:

„Viskas kas turi prasmę man turi, kiek man žinoma, prasmę ir visiems kitiems žmonėms, kurie randami mane supančiame pasaulyje. Patirdamas juos esant žmonėmis aš suvokiu ir priimu kiekvieną iš jų kaip ego-subjektą, kaip ir pats esu, ir kaip jis susijęs su supančiuoju pasauliu. Bet aš tai atlieku tokiu būdu, kad aš traktuojau jų supantį pasaulį ir mano objektyvumą kaip vieną ir tą patį pasaulį, kuriame mes visi esame sąmoningi, tik skirtinguose būsenose. Taip pat kiekvieno asmens faktinio suvokimo, faktinės atminties ir t.t. plotmės yra skirtingos, neatsižvelgiant į tai, kad intersubjektyviai bendri sąmoningumo objektai tuose srityse yra linkę būti skirtingų rūšių, skirtingų suvokimo bruožų, skirtingų paaiškinimo laipsnių ir taip toliau.“ (Husserl, Kersten, 1983: 55-56)

Čia postuluojuama idėja, kad intersubjektyvumui įgyvendinti isitikinimai turi būti suvokiami objektyviai (ne tiesiogine patirtimi, o per „kito“ patirtį), tiesiogiai patiriantysis subjektas turi turėti bendrus, pirminius, numatomus sąmonės įsitikinimus su jį siejančia subjektyviai patiriančiųjų (arba patirsiančiųjų grupe). Plačiaja prasme intersubjektyvumas čia traktuojamas kaip bendra visiems žmonėms savybė, kaip bendražmogiškumas ir suvokimas „kito“, kaip kažko neatskiriamo nuo savęs dalis. Visgi, siauresne prasme intersubjektyvumo galia auga kartu su pirmojo asmens (aš), kaip tiesiogiai pažįstančio ir kito (kitų) kaip pirmojo asmens patirtį perimančių, vienijančių faktinio panašumo, faktinės patirties, suvokimo plotmės panašumu, kuris priklausomai nuo išvardintų aplinkybių suponuoja stipresnę arba silpnesnę vienas kito empatišką suvokimą.

Kitaip tariant, norint įgyvendinti asmeninės patirties perdavimą kitiems žmonėms, reikia būti intersubjektyvia (sąmoningai, idėjiškai, suvokimiškai susijusia) prasme su jais sietinam.

Siekiant apibrėžti pirmojo asmens (aš), kaip tyrėjo sąsajas su Lietuvos Švietimo Sistema (LŠS) pirmiausia būtina apibrėžti pačios (LŠS) pagrindinius tikslus ir idealus šiuolaikinėje Lietuvoje, jie yra:

- a) bendrųjų vertybių žmoguje ugdymas;
- b) kritinio mąstymo, savarankiškumo priimant kritinius sprendimus puoselėjimas;
- c) socialaus bei ekonomine prasme aktyvaus žmogaus, gebančio dirbti, gebančio adaptuotis prie besikeičiančios situacijos formavimas;

d) asmens valstybine, demokratine, pilietine tapatumo prasme ugdymas. (parengta pagal oficialią Lietuvos Švietimo koncepciją, kuri randama internete adresu: <http://www.smm.lt/strategija/docs/srp/koncepcija/koncepcija1.htm#1>)

Atitinkamas vertybes postuluoja ir bendra Europos Sąjungos švietimo politika, kuri bendrąsias valstybėms narėms vertybes (teisę į asmens laisvę, teisę į demokratiją, žodžio laisvę ir pan.) reglamentuoja pati, o nacionalinio charakterio (individualias, kultūriškai savitas įpatybes) paliekanti tvarkyti pačiai valstybei. (informacija internete adresu: http://europa.eu/pol/educ/index_en.htm)

Kalbant apie realią Lietuvos Švietimo ir jos idealų bei pažiūrų įgyvendinimo situaciją paminėtinas faktas, kad Lietuva ir visa jos ugdymo bei idealų sistema apie 50 metų ideologine, kultūrine bei švietimo prasme buvo įtakojama Sovietų Sąjungos, kas negali neatsispindėti vos 20 nepriklausomybės metų skaičiuojančioje valstybėje.

Dėl visų susiklosčiusių politinių ir istorinių aplinkybių Lietuvos Švietimas (Lietuvos Ugdymo sistema) šiandien yra tarpinėje, pereinamojoje būsenoje, kurioje susiduria du prieštaringi poliai, tai:

a) naujasis, provakarietiškas, demokratiškas ugdymo traktavimas su visomis jam priskiriamomis metodikomis, būdingomis Senojo Žemyno valstybių tradicinėms ugdymo sistemoms;

b) senasis, komunistinis-socialistinis ugdymo traktavimas, Sovietų Sąjungos palikimas, užsilikęs švietimo sistemoje dėl 50 metų sovietinės sistemos įtakos padarinių bei vakarietiško ugdymo mūsų sistemoje taikymo spragų.

Siekiant trumpai apibrėžti Lietuvos ugdymo sistemą, galima ją įvardinti kaip žengiančią iš socialistinių (buvusiai Sovietų Sąjungai būdingų) idealų ir ugdymo įgyvendinimo būdų į vakarietiškuosius (būdingus Senojo Žemyno valstybėms), bet vis dar ugdymo prasme esančią tarp šių dviejų idėjiškai konfrontuojančių sistemų ir turinčią abiejų jų bruožų.

Šio darbo tyrėjas bei tyrimo dalyvis priskirtinas Lietuvos ugdymo sistemos tiesioginiams atstovams dėl dviejų svarių priežasčių:

a) Tyrėjui (tyrimo dalyviui) teko mokytis ir socialistiniais, ir vakarietiškais idealais besiremiančioje mokykloje (tuo istoriniu Lietuvos nepriklausomybės atgavimo ir sistemų pasikeitimo laikotarpiu kaip tik mokiausi vidurinėje), todėl turiu asmeninės patirties kaip šios mišrios ugdymo sistemos tiesioginis ugdytinis;

b) Tyrėjas (tyrimo dalyvis) yra diplomuotas mokytojas (filosofijos, pilietinio ugdymo, etikos), diplomą apsigynęs Lietuvos universitete. Dėl šios priežasties Lietuvos ugdymo sistemą išmano ir iš kitos – ugdytojo pusės.

Remiantis aukščiau pateikiamais faktais manytina, kad savo asmeninėmis savybėmis bei patirtimi tyrėjas (tyrimo dalyvis) priskirtinas Lietuvos Švietimo sistemai, kaip jos atstovas ir dalis. Taip pat remiantis anksčiau aptarta intersubjektyvumo teorija galima teigti, kad vienai sistemai priklausantys nariai gali perkelti asmeninę patirtį į grupės, kuriai priklauso, objektyvią patirtį tokiu būdu, kad visa grupė galės suvokti ir perimti tą patirtį, jei tik juos sieja pakankami mąstymo bendrumo bei empatijos jausmai. Remiantis šiomis tiesomis teigtina, kad šiame darbe atliekamas Kinijos ugdymo idealų perkėlimas į Lietuvos ugdymo sistemą, tampa įmanomas ir realus.

II Kinijos pamatinių vertybių aprašymas, nuo Konfucijaus moralės ir ugdymo traktavimo iki Hu Jintao „Aštuonių Garbių, Aštuonių Negarbių“ postuluotės:

Iki 19-ojo amžiaus vidurio Kinija buvo viena uždariausių ir tuo pat metu viena labiausiai išsivysčiusių pasaulio civilizacijų. Tokie išradimai kaip popierius, kompasas, parakas, porcelianas Kinijoje buvo naudojami dar ilgas šimtmečius iki Europos ar kitų pasaulio regionų. Kinija net kelis tūkstantmečius gyveno pastovų, mažai kintantį, tradicijomis besiremiantį gyvenimą, buvo valdoma karta iš kartos besikeičiančių imperatorių dinastijų, itin mažai bendravo su išoriniu pasauliu. Visgi 19-ame amžiuje prasidėjus Vakarų šalių industrializacijai, Kinija dėl savo uždarumo praleido šį vystimosi etapą ir prasidėjo jos kaip valstybės nuopuolis, trukęs kiek daugiau nei 100 metų. Kinija 19 amžiaus viduryje kiek atsivėrė išoriniam pasauliui ir pradėjo prekybą grįstą bendradarbiavimą su išsivysčiusiomis Vakarų valstybėmis, tokiomis kaip Didžioji Britanija ir Prancūzija. Visgi industrializacijos iškeltos minėtos valstybės iš aukšto žiūrėjo į Kiniją, kaip į kažką periferinio ir atsilikusio, tai paveikė ir pačius prekinis šių dviejų skirtingų regionų mainus. Būtent Didžioji Britanija didžiaja prasme atsakinga už Opiumo Karais vadintą laikotarpį, kada vietoj pinigų už porcelianą bei šilką Kinijai buvo atsiskaitoma narkotine medžiaga opiumu, ko pasekoje didelė dalis Kinijos populiacijos ėmė juo svaigintis, ir tai lėmė dar didesnę ir taip sunkius laikus išgyvenusios Kinijos nuosmukį:

„Du karai, vykę 1839-1842 ir 1856-1860 metais, plačiau žinomi kaip Opiumo Karai, kurie nukreipė Britanijos o vėliau ir Prancūzijos imperijas prieš Qing imperiją šiandien Vakaruose yra patogiai užmiršti arba stipriai ignoruojami. Visgi Kinijai ir kitiems šis konfliktas išlieka gėdingu Vakarų imperijos dominavimo simboliu su aidu kuris užtruko iki pat šių dienų.“ (Hanes, Sanello, 2004: 12-13)

Didžioji Britanija savo importu nuodijo Kinijos žmones, kurstė korupciją, jai pavyko sukelti revoliuciją ir didžiaja dalimi jos dėka prasidėjo suirutė, Kinija susidūrė su dideliu skurdu, buvo pažeminta, sumenkinta, susilpninta, pasinėrė į liūną. Qing dinastija buvo paskutinė iš daugelio tūkstančius metų Kiniją valdžiusių dinastijų. 19 a. pabaigoje – 20 a. pradžioje Kinija išgyveno neramius laikus, įvairūs sukilimai ir toliau silpnino ir skaldė šalį. Sujudimai ir revoliucinės to meto nuotaikos padarė pabaigą dinastiniam Kinijos valdymui. Kinija nebebuvo pajėgi išlaikyti imperatorinį valdymą atvirų sienų naujame pasaulyje, to įrodymas buvo ir Kinijos gyventojai, kurie didžiaja dalimi užsikrėtė revoliucinėmis nuotakomis ir atvirai palaikė jas. Kinijos regionams kariaujant tarpusavyje ideologijos itin dažnai svyravo, taip pat svyravo ir tiesos suvokimas. Tai neišvengiamai stipriai atsispindėjo ir mokymo sistemoje, kuri, iki tol tūkstančius metų buvusi stabili (Konfucijaus raštų, parašytų prieš 2500 metų studijavimas iki pat 20-ojo amžiaus vidurio) dabar ėmė atvirai sverti tiesą, atsirado terpė gimti įvairioms, skirtingoms ideologijoms bei diskusijai:

„Kinų studentai ir inteligentija per karvedžių dešimtmetį buvo laisvesni nei kada nors anksčiau ir išsakyti savo mintis bei įtikinamai diskutuoti, kokia filosofiją ar pagrindinę minties sistemą Kinija turėtų naudoti kurdamą savo ateitį. Marksizmas-Leninizmas-Mao Zedong Mintis, kuri tapo Kinijos oficialia ideologija 1949-aisiais, gimė diskusijose tarp studentų ir inteligentijos per Gegužės 4-osios dešimtmetį (1910-1920). To meto kinai intuityviai žinojo kad jų tauta buvo ties intelektualine ir politine kryžkele, ir tai ką jie diskutavo ir rašė vis dar turi išsišakojimų ir šiandieninėje Kinijoje.“ (Curtis, 2001: 123-124)

Būtent tuo vadinamuoju “Gegužės 4-osios” periodu Mao Tse-tung išgyveno savo ideologinį prašvitimą, neabejotinai ne tik dėl asmeninių savo savybių ir tikslų, bet ir dėl tinkamai susiklosčiusio periodo jam išsakyti savo novatoriškas idėjas, ir kas dar svarbiau, būti išgirstam.

Jau 1921-aisiais įstojęs į Kinijos komunistų partiją ir ėmęs aktyviai joje veikti, 1924-aisiais Mao Tse-tung tapo pagrindiniu komunistų partijoje sprendimus priimančiu asmeniu, taigi ir šalies idėjiniu bei praktiniu vadovu. Mao nesedėjo rankų sudėjęs o aktyviai domėjosi marksizmo-leninizmo teorija bei jos praktinio įgyvendinimo Kinijoje galimybėmis. Aktyviai Mao stebėjo ir praktinį komunizmo panaudojimo pavyzdį – vos prieš kelis metus įsikūrusią Sovietų Sąjungą (įkurta 1922 metais). Pradžioje itin palaikęs Sovietų Sąjungoje vykdomą komunizmo įgyvendinimo politiką, ilgainiui Mao ėmė išvelgti trūkumus Stalino valdyme, nesutapimus masių svarbos traktavime Kinijoje ir Sovietų Sąjungoje, nuomonės ėmė skirtis. Ilgainiui Mao prabilo apie savitą komunizmo įgyvendinimo būdą atsižvelgiant į Kinijos sąlygas, tai yra marksizmo-leninizmo teorijos “sukininimą”. 1949-aisiais metais sukurta Kinijos Liaudies Respublika su Sovietų Sąjunga turėjo tik tiek bendro, kad abi kaip pamatu rėmėsi marksizmo-leninizmo teorijomis, kai tuo tarpu pati politika bei jos įgyvendinimo būdai esmingai skyrėsi. Su bendražygių pagalba įkūręs Kinijos Liaudies Respubliką Mao Tse-tung ties šiuo tikslu nesustojo. Mao užsimojo išspręsti jau 100 metų Kiniją kamuojančias pagrindines problemas, jis suvokė, kad išsilavinimas neatsiejamas nuo šalies sėkmės 20-ame amžiuje:

„Trečiojo Pasaulio šalių skurdas ir atsilikimas paprastai buvo aiškinamas mažu skaičiumi išsilavinusių, priskiriamų elitui asmenų, susitelkusių didžiosiuose miestuose ir didelėmis masėmis nepakankamai arba išvis neišsilavinusių žmonių, kurių paplitimas dominavo kaimo rajonuose, kur gyveno didžioji dalis žmonių.“ (Pepper, 1996: 5)

Mao nebenorėjo matyti skurde skendinčios Kinijos ir nusprendė pakeisti situaciją pirmiausia reformuodamas jo manymu pasenusią, sustabarėjusią ir neveiksnią švietimo sistemą. Ši reforma plačiau žinoma kaip Kultūrinė revoliucija:

„Esminiai Kinijos sistemos bruožai (tuo pačiu tai ir vieni esminių Kultūrinės Revoliucijos tikslų) šiuo atžvilgiu buvo programa sukurta patenkinti masių poreikius; plačiai skatinamas visuotino išsilavinimo per 10 metų išvystymo tikslas; decentralizuota vietos administracija; ir trečiojo lygio atranka kuria siekiama sumažinti vargšų diskriminaciją. Šie pasiekimai be to buvo įgyvendinti maža kaina ekonomikoje, kurioje vieno žmogaus vidutinis atlyginimas per metus siekė vos 250 JAV dolerių.“ (Pepper, 1996: 1)

Kultūrinė Revoliucija savyje talpino tuos pokyčius, kurie buvo būtini Kinijai išsikaupti iš duobės. Mao suprato, kad norint pakelti Kiniją, reikia šviesti mases, skatinti kūrybiškumą, atsiverti išoriniam pasauliui iš kurio patirties taip pat galima daug ko pasimokyti ir savotiškai pritaikyti savo šaliai. Suprantama, norint įgyvendinti radikalius pokyčius šalyje, teko griebtis ir radikalių priemonių. Būtent dėl to Kinijos Kultūrinė Revoliucija, ypač jos pradžia, susilaukė itin prieštaringų vertinimų. Tačiau visgi ilgainiui Kinijos Kultūrinės Revoliucijos metu pasiekti rezultatai neliko nepastebėti ir užsienio šalių atstovų, kurie ėmė atvirai domėtis Kinijos sėkmės receptais:

„Tačiau kai Kinija atvėrė savo duris išoriniam pasauliui po chaotiškų Kultūrinės Revoliucijos išanginių metų (1966-1968), politiniais piligrimais pasekė visas būrys plėtros specialistų, mokslininkų ir kitų specialybių asmenų. Jie paprastai atvykdavo klausdami ko galėtų išmokyti iš Kinijos patirties ir priedavo bendro susitarimo, kad nors revoliucija gali ir pareikalauti nemažų aukų, tačiau jos pasiekimai privalo būti pripažinti.“ (Pepper, 1996: 1)

Kultūrinės Revoliucijos įgyvendinta švietimo reforma atliko ne tik itin svarbų tiesioginį vaidmenį – mokymąsi padarė gyvybingą, lankstų ir laisvą, bet ir atliko ne mažiau svarbų netiesioginį vaidmenį, pažadindama žmones aktyvesniam socialiniam gyvenimui bei savo šalies gaivinimui. Žmonės pamatė, kad švietimas į jų gyvenimus įneš esminių pokyčių. Žmonės švietimą laikė pagrindine prielaida ir priemone Kinijos pakilimui iš užsitęsiosios socialinės, ekonominės ir moralinės duobės, kamavusios ją ilgus dešimtmečius:

„Mokslas buvo vertinamas tiek individualia, tiek visuomenine prasme, ne tik kaip pamatinė žmogaus teisė ir progreso matas, bet taip pat kaip būtina prielaida ekonominiam vystymuisi ir jį lydinčioms naudomis. Lūkesčiai buvo nuo pat pradžių tokie, kad švietimas buvo prisotintas visų nepriklausomos jėgos atributų – galinčių savaime skatinti ekonominį vystymąsi, modernizaciją, nacionalinę integraciją, nepriklausomybę ir sumažinti populiacijos augimą, taip pat kaip daugiau teisingo galimybių paskirstymo bei pajamų.“ (Pepper, 1996: 5)

Kinijos savitas komunizmo įgyvendinimas, pastangos siekti tiesos iš faktų, reikalavimas kad kiekviena teorija būtų pripažinta tik įrodžiusi savo teisingumą praktikoje, atviras noras ir siekis semtis žinių ne tik iš savo šalies bet ir iš kitų, labiau išsivysčiusių šalių patirties ir daugelis kitų savitų šios šalies bruožų lėmė itin veiksmingą ir smarkų jos veiklos mechanizmą:

„Atrodė akivaizdu, kad kinai galėjo paruošti ir atlikti politinius sprendimus, apie kuriuos kiti galėjo tik kurti hipotezes...“ (Pepper, 1996: 12)

Kinijos ekonomika per pastaruosius kelis dešimtmečius (nuo Kultūrinės Revoliucijos laikų) perėjo iš centralizuotai planuojamos sistemos, kuri buvo iš esmės uždaryta tarptautinei prekybai ir bet kokiam bendradarbiavimui su išoriniu pasauliu prie labiau į rinką orientuotos ekonomikos kuri turėjo sparčiai augantį privatų sektorių ir kuri yra svarbus veikėjas pasaulinėje ekonomikoje. Per tuos kelis dešimtmečius Kinija

žengė milžinišką žingsnį ekonominio išsivystymo prasme iš vienos skurdžiausių pasaulio valstybių tapusi viena pačių galingiausių ir turtingiausių pasaulyje:

“Ekonomikos restruktūrizavimas ir efektyvumo padidinimas lėmė daugiau nei dešimt kartų nuo 1978 metų iki šių dienų išaugusį BVP (bendrą vidaus produktą). BVP bendras augimas Kinijoje procentais: 8.4% (2009 metais), 9% (2008 metais), 13% (2007 metais).“

(http://www.theodora.com/wfbcurrent/china/china_economy.html)

Per pastaruosius kelis dešimtmečius Kinijos ekonomika kasmet vidutiniškai kilo po 10% kas yra beprecedentinis atvejis viso pasaulio šalių ekonominio vystimosi istorijoje. Jei Kinijai pavyks išlaikyti panašius ekonomikos vystimosi tempus per artimiausius 5 metus ji neabejotinai taps pasauline ekonomikos lydere.

a) Konfucijaus ugdymo moralės pagrindinės idėjos:

Konfucijus, gyvenęs maždaug 500 metų prieš mūsų erą, laikomas pamatinių Kinijos moralinių vertybių tėvu. Jo idėjos tarnavo Kinijos švietimo sistemos pamatu daugiau nei 1000 metų ir Mao pradėtos Kultūrinės Revoliucijos reformų buvo pakeistos tik 20-ojo amžiaus antroje pusėje. Visgi neginčytina Konfucionizmo įtaka Kinijos ugdymo sistemoje juntama ir šiandien.

Išanalizavus Konfucijaus raštus išryškėjo keletas dalykų, kuriuos kinų mąstytojas laiko pamatinėmis žmonių moralinėmis vertybėmis:

1. Apie paprastumą ir kuklumą:

Žmogus turi būti paprastas. Mandagumas, gerumas, kuklumas – didžio žmogaus savybės ir paprastų žmonių siekiamybė, manė Konfucijus:

„Ir atvirksčiai, kas bus geras kitiems, tas jaus pasitenkinimą. Todėl išminčius ir stengiasi visada šitaip elgtis.“ (Konfucijus, 2004: 44). „Geradarystė nebūna viena. Ji visada turi kaimynų.“ (Konfucijus, 2004: 53). „Nesibrauk į kito pareigas, jeigu jos ne tau paskirtos.“ (Konfucijus, 2004: 114).

Konfucijus čia kalba apie vertybes, kurios kažkuo panašios į mums žinomas krikščioniškąsias – tarnystė kitam nešanti pasitenkinimą tarnaujančiam, tai pasak Konfucijaus yra išmintingo žmogaus savybės. Nesiekimas sau garbės, gerų darbų kitiems darymas – štai kokio elgesio turi siekti kiekvienas žmogus, štai kas Konfucijaus teorijoje traktuotina kaip moralu.

2. Apie saiką ir asketizmą:

Žmogus, pasak Konfucijaus, taip pat turi būti saikingas, gyventi asketiškai, būti atsidavęs dvasiniams o ne materialiams dalykams:

„Paprastas valgis, vanduo, alkūne po galva – šitaip irgi galima būti laimingam. Tuo tarpu nepelnytai įgyta garbė ir turtai man tėra debesys, slenkantys padange.“ (Konfucijus, 2004: 97).

„Kilnus žmogus rūpinasi dvasinėm vertybėm, o prastas žmogus – atvirksčiai – siekia materialinės naudos.“ (Konfucijus, 2004: 48).

Saikingumas Konfucijaus traktuojamas kaip siekiamybė. Tai tikriausiai nukreipta prieš tam laikotarpiui (o ir bet kuriam istoriniam laikotarpiui) būdingą besaikį žmonių lėbavimą (tų kurie gali sau tai leisti) ir kitų žmonių pavydą jiems (tų kurie neturi pakankamai pinigų lėbavimui). Konfucijus išvelgė pražūtingą visuotino lėbavimo garbinimo ir siekimo galią, ir savo raštuose įvairiuose vietose pabrėžė, kad didžiadvasiškumas kyla iš saikingumo ir kuklumo, priešingo lėbavimams ir nuolatiniam pertekliaus demonstravimui. Tikrosios siektinos vertybės yra dvasinio, o ne materialaus pobūdžio.

3. Apie orumą:

Konfucijus teigia, kad žmogus taip pat turi turėti savivertę, būti orus:

„Kilnus žmogus – orus, bet ne pasipūtęs. Prastas žmogus – pasipūtęs, bet stokoja orumo.“ (Konfucijus, 2004: 202).

Konfucijus itin anksti savo raštuose atskyrė orumą nuo pasipūtimo. Jis suvokė, kad orus žmogus neleis savęs žeminti, sieks tobulėjimo, gerbs save bei rodys pagarbą aplinkiniams, kels savo elgesiu susižavėjimą aplinkiniams, tačiau niekada netuščiažodžiaus ir kitokių veiksmų nesiims tam, kad kitiems pabrėžtų savo svarbą ar galią, taip besielgiančius Konfucijus linkęs vadinti pasipūtusiais. Be abejo Konfucijus postulavo siekį būti orių žmogumi ir niekino pasipūtimą, laikydamas tai silpnadvasiškumo įrodymu.

4. Apie stropumą ir pareigingumą:

Žmogus turi būti stropus bei pareigingas, kitaip didieji gyvenimo tikslai jam nebus pasiekiami:

„Jei kilnus žmogus sąžiningai ir nepriekaištingai atlieka savo pareigą, jei kitus žmones sutinka pagarbiai ir mandagiai, pagal nusistovėjusias bendrabūvio taisykles, tai visi žmonės tarp keturių jūrų jam yra broliai. (Konfucijus, 2004: 175). „Pirmenybę suteikti darbui, o ne atlygiui už jį – argi tai nėra kelias į tobulumą?“ (Konfucijus, 2004: 184). „Kilniam žmogui pareiga yra jo elgesio pamatas.“ (Konfucijus, 2004: 242).

Konfucijus teigė, jog pareigingumas, atsidavimas savo darbui veda žmogų į sėkmę, todėl pareigingumą laikė svarbia žmoniškąja vertybe. Manytina, kad teigdamas, jog pareiga yra svarbiau už atlygį Konfucijus rėmėsi ir valdovo rėmimo politika. Visgi darbštumo vardan valdovo, o ne dėl asmeninės naudos (kuris šiuolaikinėje Kinijoje peraugo į darbštumą vardan visos valstybės), kaip vienos svarbiausių žmogiškųjų vertybių iškėlimas suvaidino reikšmingą vaidmenį Kinijos tradicijų savitume.

5. Apie vengtiną žmonių savybes: tuščiažodžiavimą, gyrimą bei priekabumą, laiko švaistymą:

Žmogus, pasak Konfucijaus, turėtų vengti:

a) Tuščiažodžiavimo, kuris pasak Konfucijaus yra ne kas kita, kaip tuščias laiko gaišimas, žmogiška charakterio savybė, kuri turi būti išrauta iš gyvenimo su šaknimis, nes nereprezentuoja savimi nieko pozityvaus ar naudingo:

„Seniau žmonės taip lengvabūdiškai nesišvaistydavo žodžiais, prisibijodavo, kad neliktų vieni su savo žodžiais.“ (Konfucijus, 2004: 52). Žodžiai žmonėms turi ką nors pasakyti – štai ir viskas. (Konfucijus, 2004: 251).

b) Konfucijus ne tik kalba apie perdėto ko nors gyrimo žalą (žmogus nuo nuolatinio tokio jo vertinimo gali aptingti ir pasipūsti), bet ir apie pernelyg didelį priekabumą, kada besistengiantis dirbti, mokytis ar kitu būdu tobulėti žmogus yra žlugdomas kitų kritikos. Konfucijus suvokė, kad veikiant žmogus natūraliai kartais klysta, tai mokymosi, tobulėjimo neišvengiama dalis. O per stipriai dėl klaidų kritikuojamas žmogus gali netekti motyvacijos toliau siekti savo tikslo, o tai jau veda į destruktivius rezultatus:

„Gražbylostė kenksminga dorovei. Priekaištai dėl smulkmenų žlugdo didelius sumanymus.“ (Konfucijus, 2004: 246).

c) Laiko švaistymą nenaudingai veiklai Konfucijus taip pat laikė ydingu. Pabrėžė jis ir didžiam žmogui priderančius laisvalaikio praleidimo būdus. Manytina, kad šiomis idėjomis Konfucijus irgi reagavo į tuo laikotarpiu kai jis gyveno vyravusią situaciją Kinijoje, kada beatodairiškas turto siekimas neoficialiai buvo laikomas visuotina siekiamybe, o neturint galimybių to pasiekti neretai buvo pasirenkamas pasyvumas. Čia irgi galima išvelgti naudą tų žemių valdytojui, kuriuose Konfucijus rašė ir skleidė savo teoriją, nes iš vienos pusės Konfucijaus teorija kvietė žmones nebūti godžiais ir savanaudžiais, kas bent dalinai saugojo valdovą nuo sukilimų dėl turto, iš kitos pusės žmonės buvo skatinami būti aktyviais ir darbščiais, kas tų žemių valdytojui buvo parankiau už nieko neveikiančius tinginius. Visgi, nežiūrint polinkio į valdytojo interesus, Konfucijaus teorija turėjo ir didžiulę moralinę vertę patiems žmonėms į kuriuos ji buvo orientuota, nes aktyvumas vietoj pasyvumo, tikslo siekimas vietoj tuščiai švaistomo laiko pirmiausia pozityviai atsiliepia pačiam žmogui. Tokie pasiūlyti laisvalaikio leidimo būdai kaip muzika, džiaugsmas kitų pranašumais žmogui pirmiausia leisdavo pailsėti pasisemiant dvasinio peno (muzika puikiai pasitarnauja šiam tikslui) ir leisdavo motyvuoti save dar labiau siekti užsibrėžtų tikslų (džiaugsmas kitų pasiekimais manau turėjo būtent tokią prasmę Konfucijaus teorijoje):

„Sunku bendrauti su žmonėmis, kurie ištisomis dienomis sėdi su kitais, kvailioja ir plepa niekus.“ (Konfucijus, 2004: 242 „Naudinga gėrėtis muzika, džiaugtis kitų pranašumais, turėti ištikimų draugų. Žalinga – išlaidauti, dykinėti, lėbauti.“ (Konfucijus, 2004: 258).

6. Apie valdovo ir pavaldinių moralę:

Savo raštuose Konfucijus atskirai aptarė ir valdovo bei pavaldinių santykius, išreikšdamas savo mintis apie tai koks kieno elgesys būtų laikomas pozityviu ir moraliai siektinu. Konfucijus įvardino valdovo pareigą būti teisingu su žmonėmis, grįsdamas savo nuomonę argumentu apie tokio valdymo naudą pačiam valdovui. Konfucijaus įvardintos valdovo siektinos moralinės savybės (išskyrus nuolankumą kitiems, nes jis gi valstybės galva) buvo labai panašios kaip ir paprastiems žmonėms:

„Kai valdovas laikosi elgesio normų ir padorumo taisyklių, žmones lengva valdyti.“ (Konfucijus, 2004: 230). „Reikia valdyti taip, kad kiltų žmonių gerovė ir turtas nebūtų iššvaistytas. Iš žmonių reikalauti tiek, kad jie nepradėtų murmėti. Vengti norų, kurie peržengtų saiką. Neišpuikti dėl savo tarnybos ar garbės.“ (Konfucijus, 2004: 312). „Jei valdovas bus teisingas ir pareigingas, nė vienas žmogus neišdrįs būti neklusnus. Jei valdovas nuoširdus, niekas nedrįs būti nenuoširdus.“ (Konfucijus, 2004: 190).

Konfucijus taip pat aptarė pavaldinių, vertų tokio garbingo valdovo, turėtinas savybes, kurios iš esmės buvo anksčiau įvardintosios, tai sąžiningumas, kuklumas, darbštumas, nuolankumas ir kt.:

„Tarnaudamas valdovui pirmiau galvok apie sąžiningą darbą. Tik po to – apie atlygį.“ (Konfucijus, 2004: 250). „Valstybėje reikia tarnauti valdovui, o šeimoje – tėvui ir vyresniajam broliui!“ (Konfucijus, 2004: 128).

7. Apie pagarbą tradicijoms ir vyresniesiems:

Konfucijus savo teorijoje taip pat pabrėžė, kad moralus žmogus turi gerbti vyresnius, tradicijas bei praeitį. Nors šios idėjos, paties Konfucijaus teigimu, nebuvo iš tiesų jo, o paimitos iš dar senesnių, iki mūsų dienų neišlikusių raštų, visgi būtent dėka Konfucijaus jos išliko iki mūsų dienų ir reikšmingai įtakoją visą Kinijos istorinę tradiciją:

„Jaunuolis šeimoje privalo gerbti tėvus ir jų klausyti.“ (Konfucijus, 2004: 9)
„Kas nemąsto apie praeities dalykus, tas ateityje susilauks rūpesčių.“ (Konfucijus, 2004: 240)

8. Apie savarankiško mąstymo svarbą:

Konfucijus taip pat pabrėžia žmogaus mąstymo savarankiškumo svarbą, teigdamas, jog tik induktyviu protu aktyviai besivadovaujantis žmogus gali pasiekti didingų rezultatų. Žmogus turi mokėti ne tik įgyti žinias, bet ir mokėti tinkamai jas pritaikyti. Žmogus turi ne tik tuščiai mokytis teoriją (tai beprasmiška ir nenaudinga) bet ir mąstyti, aktyviai bandyti iki galo suprasti, ir netgi pritaikyti tą teoriją:

„Kas išsaugoja sena ir kartu sugeba įgyti naujų žinių, naujos patirties, tas gali būti žmonėms mokytojas ir pavyzdys.“ (Konfucijus, 2004: 23). „Mokymasis be mąstymo – beprasmiškas. Mąstymas be mokslo – kenksmingas.“ (Konfucijus, 2004: 24). „Kas pats neieško, to aš nemokau. Tarkime, aš parodau vieną kampą ir, jeigu kas nesugeba padaryti išvados apie kitus tris kampus, tam daugiau nekartoju.“ (Konfucijus, 2004: 93).

9. Apie savęs tobulinimą:

Konfucijus taip pat pabrėžė savęs tobulinimo moralinę vertę. Jis suvokė, kad net atidavus prideramą pagarbą tradicijoms ir praeičiai, niekas nestovi vietoje, viskas pasaulyje neišvengiamai kinta, ne išimtis ir pats žmogus. Ir norint, kad šie asmeniniai žmogaus pasikeitimai vyktų pozityvia prasme, būtina dėti pastangas save keisti tobulinant, kitaip tariant tobulėti:

„Nesikeičia tik didieji išminčiai ir visiški kvailiai“ (Konfucijus, 2004: 267). „Tik neištaisyta klaida yra klaida“ (Konfucijus, 2004: 247). „Kilnus žmogus kaltina save. Prastas kaltina kitus.“ (Konfucijus, 2004: 243).

10. Apie tobulėjimą ir atsiribojimą nuo masių:

Konfucijus teigė, kad siekiant savęs tobulėjimo geriausiai atsiriboti nuo masių, stengtis bendrauti su tokių pat tikslų siekiančiais žmonėmis arba savo tikslų siekti individualiai. Manytina, jog tokios pažiūros Konfucijus priėjo nes suvokė, kad didžioji dalis žmonių bus per silpni ir per tingūs dvasiškai sekti jo moralinėmis vertybėmis ir kalbėdamas apie masių vengimą galimai siekė apsaugoti pasirinkusius sekti jo ideologija nuo negatyvios kitų pasyvaus elgesio įtakos:

„Kilnus žmogus mėgsta darną ir santarvę, draugija jam svetima.“ (Konfucijus, 2004: 201).

„Kilnus žmogus gerbia save, bet nelinkęs vaidytis. Jis mėgsta bendrauti su žmonėmis, bet nemėgsta didesnės draugijos.“ (Konfucijus, 2004: 244).

11. Apie pusiausvyrą bei aukso vidurį:

Svarbu gyvenime laikytis pusiausvyros, aukso vidurio taisyklės. Bailumas, kaip ir perdėta drąsa tokiu būdu laikytinos neigiamomis, taisytinomis žmogaus savybėmis. Konfucijus žmogaus elgesio kraštutines formas buvo linkęs vertinti negatyviai, manė jog prie gero tai neveda, kad pusiausvyra yra svarbiausia ir žmogaus gyvenimo darną užtikrinanti sąlyga:

„Kas moka valdytis, tas rečiau suklysta“ (Konfucijus, 2004: 52). „Laikykitės saiko ir vidurio – tai didžiausia dorybė. Ji tokia reta mūsų laikais.“ (Konfucijus, 2004: 88).

„Tą dieną, kai Mokytojas verkdamas, jis jau nebedainuodavo.“ (Konfucijus, 2004: 93).

12. Apie pataisymą klystančiojo:

Didingas žmogus turi nebijoti paprieštarauti klystančiajam, tačiau išlaikant pagarbą jam. Nors Konfucijus kalbėjo apie nuolankumą vyresniems, tėvams ir valdovui, jis nepasisakė už visišką pasyvumą. Jei aukštesnis žmogus klysta, moralus žmogus turi leisti jam žinoti apie klaidą, nes tokiu būdu dalyvauja jo tobulėjime. Su nepagarba žmogui kuriam leidžiama žinoti, kad jis klysta, pasak Konfucijaus, tai neturi nieko bendro, jei tik tai daroma tinkamai:

„Tarnaudamas tėvams, gali jiems atsargiai ir santūriai paprieštarauti. Tačiau jeigu manai, kad jie nenori tavęs klausyti, išlik jiems pagarbus ir nepriešgyniauk.“ (Konfucijus, 2004: 50). „Ką tik aš pasakau, Yen Hui nedvejodamas pritaria. Čia jis man nepadeda.“ (Konfucijus, 2004: 50). „Tzu-lu paklausė, kaip reikėtų tarnauti valdovui. Konfucijus atsakė: „Valdovui nemeluok. Kai reiks, jam atvirai prieštarauk.““ (Konfucijus, 2004: 221).

b) Mao Tse-tung komunistinės, reformatyvos, moralinės idėjos:

Mao Tse-tung – didysis Kinijos reformatorius, Kultūrinės Revoliucijos 20-ojo amžiaus viduryje Kinijoje iniciatorius, Kinijos Liaudies Respublikos įkūrėjas ir idėjinis vadas, dar vadinamas 20-ojo amžiaus svarbiausiu Kinijos žmogumi. Mao pakeitė iki tol veikusią dogmatizuotą Konfucijaus raštų mokymosi mintinai sistemą, iškeldamas laisvo, savarankiško mąstymo, idėjų grindimo praktikoje, moralinės-pilietinės valstybės formavimo ir kitas reikšmingas šiandieninei Kinijai ugdymo idėjas. Šiame skyriuje trumpai aptariamos pagrindinės Mao raštuose randamos idėjos.

1. Apie atsidavimą darbui ir pasiaukojimą dėl kitų gerovės:

Mao Tse-tung svarbiu laikė žmonių atsidavimą savo darbui, jų ryžtą siekti užsibrėžto tikslo, nepaisant visų sunkumų ir negandų. Taip pat Mao kritiškai atsiliepia apie asmenis besielgiančius priešingai, esančius tingius ir apatiškus. Mao mintys šia tema randamos tekste, skirtame Normanui Bethune atminti, ten teigiama:

„Yra daugiau nei keletas žmonių, kurie yra neatsakingi savo darbe, siekiantys lengvumo ir vengiantys sunkumo, perleidžiantys sunkias užduotis kitiems ir besirenkantys lengvas užduotis sau. Kiekvieną kartą jie galvoja pirmiausia apie save, bet ne apie kitus. Kai jie nežymiai prisideda prie darbų, jie iškiliai ir išdidžiai giriasi apie tai bijodami, kad kiti gali likti nesužinoję jų žygdarbio. Iš tiesų tai tie žmonės nėra Komunistai, ar bent jau negali būti laikomi atsidavusiais Komunistais. Žmogaus galimybės gali būti didelės arba mažos, bet jei jis turi tokią dvasią, jis jau yra kilnus ir tyras, morališkai vientisas žmogus, nepasiduodantis vulgariems norams, žmogus kuris yra vertybė kitiems žmonėms.“ (Mao, 1939)

Mao čia kalba apie Normaną Bethune, kanadiečių kilmės gydytoją, kuris buvo išsiųstas padėti Kinijai karo su Japonija metu, ten jis kruopščiai ir nebijodamas itin sunkių sąlygų gydė sužeistuosius kinus, po kelių metų nuo vieno ligonio per nelaimingą atsitikimą užsikretė kraują ir mirė. Laikomas Kinijos didvyriu ir pasiaukojimo dėl kitų pavyzdžiu. Mao minėtame tekste ne tik iškelia Normaną Bethune kaip pasiaukojimo ir didvyriškumo pavyzdį, bet ir pasinaudodamas proga išreiškia savo pasipiktinimą atsainiai dirbančiais žmonėmis, plaukiančiais pasroviui, neįdedančiais širdies į savo darbą, į atliekamas pareigas. Stiprus kontrastas tarp tokių neatsakingų žmonių ir Mao didvyriu pavadintu Normano Bethune iškyla atsižvelgus į faktą (kurį pabrėžė ir pats Mao), kad Bethune paaukojo visą savo gyvenimą ir atsidavęs dirbo savo darbą net nebūdamas kinas. Manytina, kad šis faktas įtakojo Mao apsisprendimą parašyti atskirą staipsnį – padėką šiam žmogui, o ne kuriam vienam iš tūkstančių kitų kinų tautybės asmenų, pasiaukojančiai žuvusių dėl savo tėvynės (manytina, kad atsidavusių pareigai žmonių tais laikais Kinijoje netrūko).

Mao ir kitur kalba apie komunisto pareigos jausmo būtinybę ir atsidavimą savo darbui, tėvynei, partijai, žmonėms anksčiau nei sau:

„Komunistas turi turėti plačiomis pažiūromis pasižymintį protą ir jis turi būti ištikimas ir aktyvus, paisantis revoliucijos interesų lyg nuo to priklausytų jo gyvenimas ir savo asmeninius interesus laikydamas antraeiliais į pirmą vietą iškeliant revoliucijos interesus; visur ir visada komunistas turi tvirtai laikytis principo ir įdėti nenuilstančias pastangas prieš visas neteisingas idėjas ir veiksmus, tam kad sutvirtinti kolektyvinį Partijos gyvenimą ir sustiprinti ryšius tarp Partijos ir masių; komunistas turi labiau rūpintis Partija ir masėmis nei bet kuriuo asmeniu, ir būti labiau susirūpinusiu kitais nei savimi. Tik toks žmogus gali būti laikomas Komunistu.“(Mao, 1937)

Čia minimos plačios pažiūros bei pastangos nukreiptos prieš visus neteisingus veiksmus bei idėjas yra Mao indėlis į kiniškąjį komunizmą. Teiginys kad pastangos turi būti nukreiptos prieš neteisingas idėjas, manytina neturėtų būti suvoktas kad pastangos turi būti nukreiptos prieš bet kokias kitokias nei komunistinės idėjas, nes visos jos laikomos neteisingomis, ne. Sakydamas „neteisingos“ idėjos Mao, manytina, turi omenyje idėjas kurios nepasiteisino praktikoje. Neteisingomis idėjomis taip pat tikriausiai laikomos tos idėjos, kurios trukdo komunistų partijai vykdyti Kinijoje savo veiklą, gerinant žmonių gyvenimą ir siekiant kitų partijos atvirai deklaruojamų tikslų. Visgi teigti, kad bet kokia kritika komunistų partijos vykdomai politikai ir jos įgyvendinimo būdams bus laikoma „neteisingomis“ idėjomis būtų per drąsu, nes Mao nebuvo uždaras kritikai, priešingai kvietė žmones išreikšti savo mintis, pozityvius pasiūlymus, kaip komunistų partijos užsibrėžti tikslai gali būti sėkmingiau įgyvendinti. Apie Mao atvirą kvietimą kritikuoti neteisingas idėjas ir siūlyti pozityvius sprendimus bei naudotis savo galva ir savomis idėjomis padedant Kinijai eiti į priekį šiame skyrelyje dar bus grįžtama.

2. Apie masių svarbą Kinijos komunizme:

Mao savo ideologijoje reikšmingu laikė masių, liaudies daugumos, darbininkų klasės išskėlimą, laikydamas tai ne tik pagrindine revoliucijos priežastimi, bet ir pagrindiniu jos tikslu. Mao teigė:

„Žmonės, ir tik žmonės yra motyvuojanti pasaulio istorijos vyksmo jėga. Masės yra tikrieji herojai, tuo tarpu mes patys esame dažnai vaikiški ir neišprusę, ir be šio suvokimo neįmanoma įgyti net pačių pamatinių žinių.“ (Mao, 1990: 118)

Mao itin išaukštino mases, suvokdamas jų realią galią jei tos masės vieningos. Vadindamas mases tikraisiais herojais Mao turi omenyje, kad visi didieji darbai, pasiaukojimai bei atradimai įvyksta būtent masėse, begalinėse masių vienoje ar kitose srityse atliekamose praktikoje. Tuo tarpu valdžia - tai rodiklis, teorinis ir praktinis orientyras toms masėms, kokia linkme jos turėtų nukreipti savo praktinę energiją.

3. Kas kaltas dėl Kinijos nuopolio:

Mao, būdamas tikras komunizmo teorijos gynėjas teigė, jog dėl visų Kinijos istorijos negandų kaltas yra ne tik turtingasis žmonių sluoksniu (tuo tarpu komunizmo didvyriais žinoma tradiciškai laikytina darbininkų klasė), bet ir visa ta kultūra bei tradicija, terpė, kurioje susiklostė tokia nepalanki Kinijai situacija. Mao manė, kad ne kas kitas, o kultūra ir tradicija atsakingos už tiesioginę žmonių gerovę ir kad keičiant politinę santvarką būtent kultūra ir tradicijos turi būti pirmiausiai išrautos iš valstybės, kaip iki tol egzistavusio blogio šaknys ir esmė:

„Esamoji kultūra yra ideologinis politikos ir ekonomikos nagrinėjamos visuomenės atspindys. Imperialistinė kultūra, esanti Kinijoje, yra atspindys imperialistinių taisyklių, arba dalinis atspindys politinėje ir ekonominėje srityje. Į šią kategoriją pakliūna visa vergų ideologiją įkūnijanti kultūra.“ (Mao, 1940)

Į puolamųjų kategoriją, kaip iki tol buvusios kultūros pamatinė persona, pakliūna ir Kinijos tradicijos reikšmingiausiu išminčiumi tradiciškai laikomas Konfucijus, kurio raštams, kaip ir jam asmeniškai Mao negaili piktų žodžių, laikydamas Konfucijų simboliu to kas sena ir tradiciška bei priešindamas jį tam kas nauja ir modernu:

„Kinija taip pat turi pusiau feodalinę kultūrą, kuri įkūnija jos pusiau feodalinę politiką ir ekonomiką, ir šie pavyzdžiai įkūnija visus tuos, kurie gina Konfucijaus garbinimą, Konfucijaus autentiškų raštų studijavimą, senąjį etikos kodą ir senąsias idėjas, prieštaraujančias naujai kultūrai ir naujoms idėjoms. Imperialistinė kultūra ir pusiau feodalinė kultūra yra ištikimi broliai ir yra suformavę sąjungą, priešišką Kinijos naujajai kultūrai.“ (Mao, 1940)

Kitame savo tekste Mao dar kartą pabrėžia kad sieks pakeisti senąsias tradicijas jų atsisakant į naujas, pažangias komunizmo taisykles. Mao čia aiškiai išreiškia savo pažiūrą, kad politika ir kultūra yra neatsiejami, kad šios dvi sritys neišvengiamai persipynusios ir viena kitą įtakojančios, todėl nusprendus keisti politiką, kultūros keitimas irgi tampa būtinu. Mao teigia:

„Mes taip pat norime pakeisti Kiniją, kuri buvo ignoruojama ir atsilikusi dėl senosios kultūros įtakos, į apsišvietusią ir pažangią Kiniją, įtakojamą naujosios kultūros. Mūsų tikslas kultūrinėje sferoje yra pastatyti naują Kinijos nacionalinę kultūrą.“ (Mao, 1940)

4. Įvardinus kultuosius po kurio laiko visgi tenka pripažinti kitokią tiesą. Savitas komunizmo įgyvendinimas Kinijoje:

Visgi, Mao noras atsisakyti viso to kas sena ir tradiciška Kinijoje su laiku palaipsniui ima nykti. Mao laikui bėgant yra priverstas pripažinti, kad siekiant veiksmingo ir sėkmingo komunizmo pritaikymo šalyje tradicijų ir jų suponuoto šalies savitumo atsisakyti nepavyks. Štai ką Mao teigia praėjus daugiau nei dviems dešimtmečiams nuo aukščiau pateiktos radikalių nuomonės apie tradicijų negatyvumą modernumui:

„Ką mes galime pavadinti konkrečiu marksizmu yra marksizmas kuris yra įgavęs nacionalinę formą, kuri yra, marksizmas pritaikytas konkrečioms pastangoms konkrečiose aplinkybėse vyraujančiose Kinijoje ir tai nėra abstrakčiai naudojamas marksizmas... Atitinkamai marksizmo „sukininimas“ – kitaip tariant, darymas neabejotinai kas visuose šiose manifestacijose yra prisotinta Kinijos specifiškumu – tampa problema kuri turi būti neatideliotina visos partijos suprata ir išspręsta.“ (Mao, Shram, 1963)

Čia aiškėja, kad Mao, nepaisant savo atsidavimo marksizmui bei komunizmui, nenori jo taikyti radikaliai, neatsižvelgdamas į iki tol egzistavusias šalies tradicijas ir specifiškumą. Priešingai, jis čia jau reikalauja (ne mažiau radikaliai nei ankstesnėje citatoje reikalavo senųjų tradicijų panaikinimo, užleidžiant vietą naujosioms), kad komunizmas Kinijoje būtų taikomas specifiškai, tai yra „sukininamas“ (sinificated). O tai neabejotinai reiškia, kad komunizmo taikymas nuo iki tol Kinijos specifiškumą kūrusios tradicijos tampa neatskiriamas, netgi dalinai (kaip filtrui per kurį bus filtruojama naujoji ideologija) jai pavaldus.

Taip pat Mao prabyla apie neišvengiamą praeities panaudojimo kuriant ateitį būtinybę. Vienoje savo tezių jis teigia:

„Pasaulyje visada yra taip, nauja pakeičia seną, sena būna suvaržyta naujo, sena būna sunaikinama tam kad atvertų kelią naujam, ir nauja iškyla iš seno.“(Mao, 1937).

Nors tezės pradžioje atrodo kad Mao praeitį vienareikšmiškai laiko blogiu, tezės pabaiga atskleidžia tikrąją Mao poziciją į praeities svarbą ateičiai „nauja iškyla iš seno“, manytina, kad „sena“ tokiu būdu yra toji terpė kuri leidžia atsirasti tam kas „nauja“, dar daugiau, tas „sena“ suteikia ir savitą charakterį bei formą tam „nauja“ kuris iš jo atsiranda. Panašiai turėtų būti ir Kinijos tradicijų įtakos komunizmo atsiradimo formai ir savitumui atveju, kuris bus plačiau aptartas toliau šiame skyriuje.

5. Kuriamas komunizmas atsižvelgiant į egzistuojantį Sovietų Sąjungos pavyzdį. „Mes galime geriau“ politika:

Toliau Mao kalba apie Sovietų Sąjungą, praktiškai įgyvendinusią senosios kultūros išgijimą ir naujosios ideologijos – komunizmo įvedimą (tai apie ką savo radikaliuose pasisakymuose 1940 metais kalbėjo Mao), pateikia ją kaip pavyzdį grindžiant savo naująją „sukininimo“ poziciją, tiesa, atsargiai, kad neižeistų savo politinės bendramintės:

„Su pagarba kuriamoms socialistinės ekonomikos formoms mes turime Sovietų Sąjungos precedentą ir dėl šios priežasties turime padaryti truputį geriau nei jie. Jei mes sugadinsime viską, tai parodys kad Kinijos marksizmas neveikia. Kas liečia užduočių sudėtingumą ir painumą, situacija nesiskiria nuo tos su kuria susidūrė Sovietų Sąjunga.“ (Mao, 1959)

Mao kalba apie marksizmo teorijos tobulesnį pritaikomumą savo šalyje. Minimoje ištraukoje Mao nori pasakyti, kad pasinaudodama jau esamu Sovietų Sąjungos pavyzdžiu Kinija elgtųsi neišmintingai

neatsižvelgdama į klaidas ir nesekmes, kurias patyrė jų komunistiniai kaimynai (klaidų ir nesėkmių neįmanoma išvengti kai kuriama beprecedentinė visame pasaulyje komunistinė santvarka) ir nepasistengdama jų ištaisyti kurdama komunizmą savo šalyje. Nors galima išvelgti, kad Mao tikrieji siekiai pakeisti sovietinį komunizmą į pritaikomą pagal Kinijos kaip šalies istorinę – kultūrinę situaciją buvo svaresnė „sukininimo“ priežastis. Ilgainiui Mao tenka pripažinti, kad taip jo nemėgstama ir atmestina senoji kultūra apie kurią kalbėta anksčiau visgi turėjo pakankamai svarios įtakos Kiniją padaryti specifinę pakankamai, kad komunizmą joje taip pat prirėikė taikyti specifiškai, atsižvelgiant į tą pačią nemėgiamą kultūrą ar tūkstančius metų siekiančias tradicijas.

6. Apie Stalino vykdomą politiką ir „ėjimą dviem kojomis“:

Tokiam kardinaliam Mao požiūrio į tradicijų reikšmę pasikeitimui, bei savito marksizmo – leninizmo teorijos taikymo konkrečioje šalyje idėjos atsiradimui nuo 1940-ųjų iki 1958-ųjų manytina įtakos turėjo ir Stalino valdymo politika bei jo savitas komunizmo traktavimas. Mao akivaizdžiai nebuvo sužavėtas Stalino Sovietų Sąjungoje vykdoma veikla, nepriimtina Mao buvo ir Stalino postuluojuama komunizmo įgyvendinimui būtinų prioritetų seka, kada į pirmą vietą buvo iškeliami ne žmonės (kaip tai buvo įprasta Kinijoje), o technika kuria jie dirba:

„Stalinas akcentavo tik technologiją, technologinę darbo jėgą. Jis norėjo vien tik technologijos, nieko kito tik technologinės darbo jėgos; jokios politikos, jokių masių. Tai yra lyg ėjimas viena koja! ...Iš vienos pusės, Stalinas teigia, kad produkcijos esmė priklauso valstybei. Iš kitos pusės, jis teigia kad valstiečiai sau negali leisti įsigyti tokios technologijos. Faktas yra tas, kad Stalinas apgaudinėja pats save.“ (Mao, 1958)

Žinant Mao požiūrį į masių vaidmenį kuriant komunizmą, jis negalėjo nesipiktinti Stalino pažiūra, kad masės yra niekas, neprotingi, valdytini žmonių būriai, nieko nereiškiantys lyginant juos su technika kurią jiems pavesta valdyti. Ne tokiomis idėjomis grindžiamą komunizmą savo šalyje norėjo matyti Mao.

Tačiau Mao kritikos Sovietų Sąjungoje įgyvendinamo komunizmo būdai susilaukė ne tik dėl masių nuvertinimo. Mao kritikos susilaukė ir Sovietų Sąjungoje vykdoma regioninė politika bei žemės ūkio ar pramonės vystymo būdai:

„Sovietai neskyrė savo politikos dideliuose, vidutiniuose ir mažuose regionuose nuo centro politikos; taip pat jie neparėmė tuo pat metu pramonės ir žemės ūkio. Jie visiškai neėjo dviem kojomis. Jų taisyklės ir nurodymai supančiojo žmones.“ (Mao, 1959)

Mao įsivaizduojamas komunizmo suvokimas ir jo įgyvendinimo būdai itin skyrėsi nuo Sovietų Sąjungos, todėl „sukininimas“ kaip sėkmingo komunizmo įgyvendinimo Kinijoje esminė sąlyga vis labiau įsitvirtino Mao Tse-tung galvoje.

7. Apie ugdymą. Tik praktikoje patikrinta teorija yra teisinga teorija:

Mao savo raštuose taip pat akcentuoja ugdymo svarbą. Kaip tikras dialektikas ir komunistas jis nenorėjo atskirti žmonių ugdymo nuo praktinio patikrinimo galimybės, dar daugiau, tik gavus akivaizdžią naudą patikrinus praktiniu metodu viena ar kita tiesa, vienas ar kitas mokymas buvo pripažįstamas Mao kaip turintis teisę egzistuoti. Kitu atveju teorija turėjo būti išbraukiama iš programų, kaip nereikalinga:

„...žmogaus žinios yra patikrinamos tik kai jis pasiekia numatytus rezultatus socialinės praktikos procese (materiali gamyba, klasių kova ar mokslinis eksperimentas). Jei žmogus nori kad jam pasisektų jo darbe, tai yra, pasiektų numatytus rezultatus, jis turi atsižvelgti į savo idėjų atitikimą objektyvaus išorinio pasaulio įstatymams, jei atitikimo rasti nepavyksta, žmogaus praktika nepasiseks. Po to kai jam nepasiseks, jis išmoks savo pamoką, ištaisys savo idėjas taip, kad šios atitiktų išorinio pasaulio įstatymus, ir tokiu būdu nesėkmę pavers sėkme.“ (Mao Zedong, 1937)

8. Pasvarstymai apie priežastis dėl kurių Mao per trumpą laiką pakeitė savo nuomonę į tradicijų ir praeities reikšmę naujosios Kinijos kūrime:

Įsiskaičius į aukščiau pateiktą Mao tezę galima išvelgti, kad dar iki 1940-aisiais metais pasakytų radikalių kalbų dėl Kinijos senųjų tradicijų naikinimo jų pozicijas užleidžiant naujajai ideologijai – komunizmui, Mao suvokė jog pašalinus visą seną ideologiją ir greta jos egzistavusią tradiciją, pastarosios sukurtas valstybės specifiškumas liks, iškeldamas poreikį komunizmą taikyti prie tą valstybę tūkstantmečius kūrusios ideologijos. Manytina, kad norėdamas „ištaisyti idėjas taip kad šios atitiktų išorinio pasaulio principus“ Mao turėjo omenyje ištaisyti Sovietų Sąjungos komunizmą (arba praktiškai pritaikyti marksizmo – leninizmo teoriją) taip, kad šis atitiktų Kinijos išorinio pasaulio (kuris suponuotas tūkstantmečius trukusios savitos tradicijos ir papročių) principus.

Atsižvelgiant į 1940-ais metais Mao išsakytą nepakantumą tam kas sena ir tradiciška (kitaip tariant viskam kas buvo iki komunizmo), nes tai yra pagrindinė priežastis kodėl šalis atsidūrė esamoje keistinoje situacijoje, gana kontraversiškai skamba Mao tekstas, parašytas vos trimis metais anksčiau, kuriame išreiškiama mintis apie praeities reikšmę ir svarbą dabarčiai:

„Tačiau mes negalime turėti tiesioginės patirties apie viską; tiesą sakant, didžioji dalis mūsų patirties ateina iš netiesioginės patirties, pavyzdžiui, visos žinios iš praeities laikų ir kitų šalių.“ (Mao, 1937)

Žinant Mao patirčiai, kaip viso komunizmo pamatiniam veiksmui, teikiamą reikšmę, esamas Mao teiginys tampa Kinijos istorijos ir tradicijos, kaip tūkstantmetės šalies patirties saugotojų svarbos ir vertės pripažinimas. Atsižvelgiant į iš pirmo žvilgsnio kontraversiškus Mao pareiškimus apie Kinijos senovės, kultūros ir tradicijų reikšmę tenka susimastyti, kodėl to paties asmens nuomonės skirtinguose pranešimuose taip radikaliai skiriasi?

Manytina atsakymas slypi politiniuose šių dviejų valstybių santykiuose ir istorinėje situacijoje. Kaip objektyvesnės Mao nuomonės šaltiniai manytina turėtų būti vertinami 1937-ais ir po 1945-ųjų metų parašyti raštai, nes 1940-aisiais, išibegėjant Antrajam Pasauliniam karui Mao galėjo norėti parodyti savo solidarumą ir palaikymą Sovietų Sąjungai, ir tokiu atveju nesiėmė savo idėjinio suvokimo apie komunizmą priešinti Sovietų Sąjungoje egzistavusiam suvokimui. Todėl manytina buvo atvirai išsakytos mintys apie būtinumą atsisakyti praeities ir tradicijų, jų vietoje sukuriant naują tvarinį – komunizmą. Čia, manytina, Mao sutiko dėl komunizmo įgyvendinimo šalyje būtinumo, o „sukininimo ir specifiškumo“ bei „Sovietų Sąjungos įgyvendinto modelio pagerinimo savo šalyje“ klausimų atvirą svarstymą pasiliko ramesniems laikams, kada politinė situacija pasaulio žemėlapyje bus ramesnė. Tokia prielaida leistų logiškai pagrįsti tokį Mao nuomonių šiuo klausimu išsiskyrimą 1937-ais ir po 1945-ųjų bei 1940-ais metais.

9. Kodėl Mao nemėgo Konfucijaus, pasvarstymai:

Be visų tikėtinių išvardintų priežasčių Mao turėjo progos išlieti savo įtūžį ant Konfucijaus ir jo idėjų. Konfucijaus nemėgimas pas Mao susiformavo dar vaikystėje ir paauglystėje, kada Mao matė kaip Konfucijaus ir jo raštų tuometinis panaudojimas Kinijai buvo žalingas. Ši Mao paauglystės epizodą biografinėje knygoje apie Mao gyvenimą aprašė Jonathan Clements:

„Kinijos kaimynė Japonija greitai išmoko savo pamoką po ligos gydymo imperialistų išbrovelių rankose, ir išsiuntė misijas į Vakarų mokyti naujų įgūdžių teisės, mokslo, inžinerijos ir medicinos srityse. Tačiau Kinijoje, bet koks mokymas į kurį nebuvo įtrauktas Konfucijaus klasikos įsiminimas nebuvo laikomas vertu dėmesio.“ (Clements, 2006: 7)

Matydamas, kaip Konfucijaus raštų studijavimo fanatizavimas stabdo Kinijos progresą (Japonija tobulinasi Vakaruose po pralaimėjimo Rusijai, o Kinija būdama sunkioje padėtyje ir toliau statiškai mokosi Konfucijaus raštus nieko nekeisdama) ir vėliau pats patyręs sauso tų raštų mokymosi be interpretacijos galimybės tuštybę (apie naują, Mao suformuotą mokymosi traktuotę ir pagrindinius jos bruožus šiame skyriuje bus kalbama kiek vėliau) Mao ilgainiui ėmė nemėgti Konfucijaus ir jo kūrybos. Visgi paties Mao idėjos neišvengiamai ir iš esmės buvo įtakotos Konfucijaus idėjų, tai gana stipriai atsispindėjo Mao požiūryje į moralines vertybes, bei ugdymo suvokimą (Konfucijaus ir Mao vertybių sulyginimas bus plačiau aprašytas kitame skyriuje).

10. Apie kuklumą, apie drąsą prisipažįstant klydus, apie atlaidumą už klaidas ir jaunų žmonių palaikymą:

Reikšmingomis moralinėmis vertybėmis Mao laikė žmogiškąjį kuklumą, kurį priešino pasipūtumui ar itin aukštam savęs vertinimui ir sąžiningumą bei drąsą prisipažįstant klydus, Mao teigė:

„Mes niekad neturėtume apsimesti kad žinome tai, ko nežinome, mes turime „nesijausti susigėdę klausti ir mokytis iš žmonių esančių žemiau mūsų“ ir mes turėtume įdėmiai klausytis darbuotojų esančių žemesniuose sluoksniuose požiūrių. Būk mokiniu prieš tapdamas mokytoju; mokykis iš darbuotojų esančių žemesniuose sluoksniuose prieš nurodinėdamas kitiems.“(Mao, 1990: 109)

Mao šioje tezėje išreiškia porą savo nuogastavimų: 1. Didelę blogybę Mao mato žmonių neryžtingume, kuris trukdo jiems siekti teisingų žinių; 2. Mao prieštarauja iš žmonių skirstymo pagal rangus kylančio aukštesniuose ranguose esančių asmenų pasipūtimui, kuris užkerta kelią žemesniame range esančiam žmogui būti išgirstam ir suprastam, net jei jis teisus. Taip pat Mao pabrėžia, kad ne rangas daro žmogų didžiu, o jo žinios, todėl „buvimas mokiniu pirma nei buvimas mokytoju“, arba, drįstant kiek perfrazuoti – nuolatinis buvimas mokiniu, net ir būnant mokytoju, Mao ideologijoje yra itin svarbi sąlyga tikro komunisto (Kinijoje) elgesyje.

Mao ugdymo teorijoje taip pat svarbų vaidmenį užima atlaidumas už padarytas klaidas ir jaunų žmonių palaikymas:

Tie, kurie yra kalti dėl klaidų, turi būti padrasinti. Kai kažkas, kas padarė klaidų, pamato savo klaidas, reikia pabrėžti jo gerąsias puses. Iš tiesų, jis vis dar turės daug gerų pusių... Jauni žmonės, kurie daro klaidas, neturėtų būti atleisti iš pareigų. Atlaidimas iš pareigų juos žeidžia, ir čia negali būti jokių prieštaravimų. (Mao, 1966)

Mao klaidų pateisinimas traktuotinas kaip suvokimas, kad klysta visi, kad praktika (tikro komunisto esminė veikla) neapsieina be klaidų, ir tik per klaidas yra prieinama prie tikrųjų tiesų ir naudos. Klaidos tokiu būdu neturi būti smerkiamos, nes tai gali gniuždyti žmogaus entuziazmą veikti toliau. Per didelę kritiką veda į destrukciją, užuot vedusi į pozityvius ir šaliai naudingus rezultatus. Mao taip pat pabrėžia, kad itin atsargiems reikia būti su jaunais žmonėmis, kad negalima jiems neleisti suklysti, negalima jiems suklydus nebeleisti pasitaisyti. Čia galima išvelgti dvejopą naudą, gaunamą laikantis Mao žodžių: pirma – pernelyg sukritikuotas ar iš pareigų atleistas jaunuolis užuot kūręs toliau gali prarasti pasitikėjimą savimi ir tapti komunistinei šaliai iš potencialaus asmens į nepotencialią naštą; antra – didelės ambicijas turintis jaunuolis, stipriai sukritikuotas ir atleistas iš pareigų dėl padarytų klaidų gali iš gero komunisto pavirsti priešišku sistemai asmeniu, pavojingu sistemai veikėju, pasipriešinimo dalyviu. Manytina, kad Mao puikiai suvokė antrąjį punktą, nes pats kadaise būdamas nepalaikomas ir nesuprastas sistemos, galiausiai sukilo prieš ją.

11. Apie jaunų žmonių potencialą ir naują mokymosi traktuotę bei mokslo prasmę visai šaliai:

Mao kalba ne tik apie atlaidumą jaunų žmonių padaromoms klaidoms ar kritikos jiems ribojimą, bet ir apie laisvę reikšti mintis. Tačiau tos mintys Mao teigimu turi būti įrodytos kaip teisingos praktikoje:

„Jaunų žmonių parašyti rašiniai neturėtų būti užgniaužti, nesvarbu geri jie ar blogi. Nereikia bijoti abejoti valdžia. Nieko nebus vien iš klasikinės literatūros knygų skaitymo; būtina susidurti su realybe. Reikalingi atsidavę jauni žmonės, kurie turi šiek tiek išsilavinimo, kietą požiūrį ir politinę patirtį darbo perėmimui.“ (Mao, 1966)

Mao vertina jaunų žmonių potencialą, jų polėkį naujovėms, jų energiją, kuri turi būti išklaudyta, nes gali pasitarnauti komunizmo šalyje gerinimui. Mao nori, kad jauni, kūrybingi žmonės su savo idėjomis būtų išklaudyti ir išgirsti. Tačiau ne mažiau nei kurimui teorijoje šie jauni žmonės turi būti atsidavę polėkiui įgyvendinti, pagrįsti savo teorijas praktikoje. Mao čia, manytina, prisimena save jaunystėje ir trokšta jaunimui sukurti tas galimybes išdėstyti savo mintis, kurių pats Mao savo laiku neturėjo. Jis ne tik buvo nusiteikęs leisti jaunimui atvirai reikšti savo mintis, bet manė, kad be savito požiūrio ir naujovių įnešimo į mokslą mokymasis tampa menkavertis:

„Jei kažkas nori mokytis, jis turi mokymėsi pralenkti kitus. Asmuo neturi būti privestas prie apribojimų, asmuo neturi išimtinai interpretuoti ir tikrai kaupti užrašus. Asmuo neturi būti apribotas. Leninas atsisakė būti apribotas Marksu. Asmuo turi turėti naujas interpretacijas, naujas pažiūras ir kūrybingumą.“ (Mao, 1966)

Mao šioje tezėje išreiškia savo pažiūrą, kad bet koks mokslas, bet kokios žinios negali būti stacionarios ar sustabarėjusios. Čia jis, manytina, kalba iš asmeninės patirties, įgautos dar mokantis mokykloje, kai buvo priverstas mokytis pagal senąją mokymosi mintinai sistemą, kuri Mao atrodė beprasmė. Šią Mao patirtį savo knygoje apie Mao vaikystę aprašo Jonathan Clements:

„Mao karta buvo paskutinė išugdyta pagal konfucijinę sistemą, kuri dominavo Kinijoje amžiais. Ši sistema pripažino tik vieną mokymosi formą kaip tinkamą: senųjų klasikos kurinių parašytų Konfucijaus ir jo pasiekėjų prieš daugiau nei 2000 metų įvaldymas.“ (Clements, 2006: 3)

Įvaldymas tuometinėje Kinijoje buvo suvokiamas vienareikšmiškai, kaip mokymasis mintinai. Nebuvo galima nieko interpretuoti, nieko keisti, mokiniai metų metus turėjo sedėti ir nepriekaištingai mokytis Konfucijaus raštus. Mao tame nematė jokios prasmės, todėl atėjus Mao politinio valdymo laikotarpiui ši jo asmeninė patirtis reikšmingai atsispindėjo ir jo pažiūroje į mokslo reformą. Mao požiūriu mokslas, idėjos, viskas turi judėti pirmyn, būti tobulinama, perinterpretuojama ir vis naujai, vis tobuliau pritaikoma. Apie tai jis atvirai kalba 1937-ais metais:

„Atverti tiesą galima per praktiką, ir vėl per praktiką patikrinti ir atverti tiesą. Pradėti reikia nuo suvokiminių žinių ir aktyviai išplėtoti tai į racionalų žinojimą. Šis metodas kartoja save nesibaigiančiais ratais, ir su kiekvienu ratu praktikos turinys ir žinios išauga vis į aukštesnį lygį.“ (Mao, 1937)

Mao išvelgia jaunimo kūrybingumo potencialą ir ne tik jo nesiruošia užgožti – priešingai – jame išvelgia visos šalies ateitį. Mao iškelia lenktyniavimo mokykloje (ar universitete) idėją, teigdamas, kad tik įdėdamas visas

įmanomas pastangas į mokslą mokinys įrodo turintis pakankamai noro mokytis. Jei mokinys nepakankamai įrodo savo pastangomis savo norą mokytis, jis privalo užleisti vietą kitam, labiau atsidavusiam ir mokytis nusiteikusiam asmeniui. Nebėra vertybinio „mokytojo – mokinio“ susiskirstymo, į jo vietą stojo eksperimentu grindžiama praktinė nauda. Jauni žmonės išstudijuoja vyresniųjų teorijas, papildo jas savo loginėmis interpretacijomis, patikrina praktikoje ir jau tobulesnia forma perleidžia būsimoms kartoms taip minimu „rato“ principu. Tokiu būdu žinios, pasak Mao, „išauga vis į aukštesnį lygį“.

Trumpai ir aiškiai Mao trokštami pasikeitimai mokymo įstaigose išreiškiami šia citata:

„Didžiosios Kultūrinės revoliucijos tikslas mokyklose yra iškelti pastangas, kritiką ir pasikeitimus.“ (Mao, 1966)

Mao pabrėžia jau seniau Kinijoje egzistavusią milžinišką pastangų reikšmę mokantis, ir iškelia iš pažiūros priešingas ankstesniai tvarkai vertybes, tai yra kritiką (galimybė mokiniams kritikuoti savo mokytojus, pranokti juos savo teorijomis, jei tik pastarosios sėkmingai įrodomos praktikoje) ir pasikeitimus (mokinys jau nebeprivalo nusileisti mokytojui savo žiniomis, priešingai, turi jomis jam prilygti ir net pralenkti).

12. Apie laipsnišką pažinimą:

Savo ugdymo traktuotėje Mao neprasilenkė ir su pažinimo mokslo panaudojimo būtinumu:

„...visada yra laipsniškas augimas nuo žinojimo apie individualius ir tam tikrus dalykus iki žinojimo apie dalykus bendrąja prasme. Tik po to kai žmogus žino konkrečią daugelio tam tikrų dalykų esmę, jis gali pereiti prie apibendrinimo ir žinoti bendrą daiktų esmę. Kai žmogus įgyja žinias apie šią bendrą esmę, jis naudoja tas žinias ir tęsia studijas tiriant įvairius konkrečius dalykus.“ (Mao, 1937)

Mao šioje tezėje teigia, kad tik itin gerai įsigilinę į daiktą arba procesą sudarančias dalis galime būti tikri jog teisingai traktuojame patį daiktą ar procesą. Manytina, kad šį pažinimo principą Mao taikė ir komunizmo ideologijai pažinti ir taikyti; manytina, kad šį pažinimo principą Mao taikė ir Kinijos tradicinio savitumo sudėrinamumo su komunistine ideologija ieškojimui, komunizmo „sukininimo“ sėkmingo įgyvendinimo būdų ir kt. Taip pat teigtina, kad anksčiau minėtas „teorijos – praktinio panaudojimo – teorijos“ ratas šiame pažinimo procese tarnauja kaip esminis, praktinis įgyvendinimo metodas.

c) Deng Xiaoping Mao teoriją aiškinančios, šiems laikams ją pritaikančios ir papildančios moralinės idėjos:

Kitas Kinijos idėjinis lyderis ir vedlys, iki pat savo mirties 1997-aisiais metais aiškinęs ir interpretavęs Mao Tse-tung idėjas bei įnešęs nemažą savo indelį į Kinijos mintį buvo Mao bendražygis Deng Xiaoping. Xiaoping ne tik pabrėžė ir paryškino kai kurias Mao norėtas išsakyti mintis, bet ir idėjo nemažą savo asmeninį indelį interpretuojant marksizmą-leninizmą-maoizmą taip kad ši ideologija atitiktų konkrečią Kinijos situaciją jau po

Mao mirties. Deng Xiaoping aiškino daugelį Kiniją liečiančių sričių, ieškojo idėjinių problemų sprendimo būdų, bandė spręsti Mao idėjų neteisingo interpretavimo problemas.

1. Apie klaidų darymo traktavimą:

Viena iš Mao idėjų, kurios svarbą ir būtinumą panaudoti realiame gyvenime priminė Xiaoping, buvo klaidų darymo traktavimas ir klaidas darančių asmenų traktavimo politika. Xiaoping, cituodamas Mao mintį teigė:

„Pirmininkas Mao Zedong teigė, kad jis pats yra padaręs klaidų ir kad nėra buvę tokio žmogaus kurio teiginiai visi būtų buvę teisingi ar kuris visada būtų buvęs teisingas. Jis teigė, kad jei asmens darbus sudarytų 70 procentų pasiekimų ir 30 procentų klaidų, tai būtų visai gerai, ir jis pats būtų labai laimingas ir patenkintas jei ateities kartos galėtų jį įvertinti šiuo 70-30 reitingu po jo mirties.“ (Xiaoping, 1977)

Šios citatos prasmė dvilypė, iš vienos pusės Xiaoping pabrėžia asmeninį Mao Tse-tung kuklumą, kuris traktuotinas kaip didelė žmogaus vertybė (savikritika šiuo atveju vertintina kaip kuklumas); iš kitos pusės Xiaoping primena visiems, kad nėra neklystančių žmonių ir jei pats idėjinis tautos vadas Mao Tse-tung pripažino klydęs, reiškia klysti gali ir klysta kiekvienas žmogus. Būtina tai suvokti ir nesmerkti žmonių dėl jų klaidų. Mao ne kartą savo raštuose yra pabrėžęs, kad tik nedirbantis žmogus neklysta, tai jis norėjo pabrėžti teigdamas, kad 30 procentų klaidų ir 70 procentų pasiekimų santykis yra tikras žmogaus siekis, kad tokiam santykiui net jis norėtų būti priskirtas, nes nedidelis procentas klaidų tik parodo jog asmuo kažką dirba, veikia, siekia, todėl neišvengiamai ir klysta. Xiaoping pakartojo savo raštuose šią tezę tam, kad pabrėžtų jos svarbą norint išlaikyti veiklią, nebijančią veikti, taigi ir klysti Kinijos liaudį.

Apie tai užsimenama ir vėlesniame tų pačių metų Deng Xiaoping rašte, kur taip pat aprašoma, kaip elgtis su suklydusiais asmenimis:

„Pirmininkas Mao Zedong kartą sakė, kad mes turime atsikratyti metafizinės idėjos, kad „auksas turi būti 100 procentų grynas ir žmogus turi būti be trūkumų“. O dėl žmonių kurie padarė klaidų, kai kurie jų turi būti tinkamai sudrausminti, tačiau su mintimi padėti, o ne paskirti bausmę. Tai turi būti pabrėžiama ir mes turime pasiūlyti jiems draugišką pagalbą taisant jų klaidas ir tęsiant jų tobulėjimą.“ (Xiaoping, 1977)

Be apeliavimo į kiekvieno žmogaus žmogiškumą (nebuvimą idealiu, taigi kartais veikloje klystantį) čia taip pat kalbama, kaip turėtų būti elgiama su suklydusiais, iš tiesos kelio netyčia išklydusiais asmenimis. Xiaoping dar kartą pabrėžia Mao idėją, kad tokie žmonės turėtų būti sudrausminti ne bausmės pavidalu, o maloniai, pataisant asmens klaidą bei nurodant jam teisingą elgesio, veiklos kryptį bei būdą. Kaip ir Mao, Xiaoping čia suvokia bausmės ir paskatinimo suklydusiam žmogui reikšmę, kada tinkamai pataisytas ir draugiškai teisingu keliu nukreiptas žmogus užsidega dar didesniu entuziazmu siekti pradėto tikslo ir toliau tęsia savo kelią į tobulėjimą, padėdamas sau ir kartu padėdamas savo valstybei. Tuo tarpu už klaidas dirbant darbą nuolatos

baudžiamas žmogus paprastai nesiima pozityvių veiksmų, jis arba tampa pasyvus savo veikloje bijodamas atlikti daugiau klaidų už kurias yra nuolatos baudžiamas („mažiau darau – mažiau klystu“), arba tampa priešiškas sistemai kurioje dirba ir kuri jį baudžia („tai taip jūs man atsilyginat už pastangas?!“) ir pozityvią veiklą pakeičia negatyvi, destruktinė, revoliucinė (antikomunistine prasme) veikla. Suvokdamas tai Mao užrašė savo raštuose, kaip svarbu yra draugiškas suklydusio nukreipimas teisinga linkme ir kaip kenksminga bei pavojinga yra bausti dėl šalies besistengiančius ir kartais klystančius asmenis; visa tai savo raštuose praėjus porai dešimtmečių vėl pakartojo Xiaoping, kas parodo, jog šios tiesos aktualumas Kinijoje išliko ir bėgant laikui.

2. Apie skirtingų nuomonių egzistavimo būtinybę:

Xiaoping raštuose taip pat prisimenama Mao anksčiau postuluota tiesa apie skirtingų nuomonių egzistavimo būtinybę, kuri teigia, kad būtent iš nuomonių gausos gimsta objektyvesnė tiesa. Štai kaip kalba Xiaoping:

„Klaidingi požiūriai gali atsirasti diskusijų metu, tačiau jų nereikia bijoti. Mes turime tvirtai laikytis politikos „leisti šimtui minties mokyklų varžytis“, ir skatinti debatus. Skirtingos minties mokyklos turi gerbti ir papildyti viena kitą. Jokios sėkmės negalima tikėtis tyrimuose atliekamose vieno individo: ji visada priklauso nuo praeities kartų pasiekimų taip pat kaip ir nuo mūsų šios.“

(Xiaoping, 1977)

Xiaoping čia primena Mao mintį, išsakytą keliais dešimtmečiais anksčiau, kad privalu leisti gyvuoti įvairioms nuomonėms. Diskusijos, debatai, polemikos, skirtingos nuomonės – viskas artina mokslą prie tikrosios tiesos. Kiekviena idėjiškai konkuruojanti pusė turi pateikti savo teisumo argumentus, randamus objektyvioje praktikoje, eksperimentuose. Tokiu būdu idėjinė konkurencija lemia objektyvesnės tiesos egzistavimą. Manytina, kad Mao tai suvokė ir išsakė nuomonę apie skirtingų požiūrių egzistavimo siekiant šalies progreso būtinybę. Šios tiesos svarbą praėjus keliems dešimtmečiams Kinijos Liaudies Respublikai priminė Deng Xiaoping, savo raštuose pabrėžęs, kad reikia naikinti ir smerkti valstybiniu mastu vykstantį tokių skirtingų požiūrių ir kritikos egzistavimo persekiojimą:

„Mes privalome ryžtingai padaryti galą blogoms praktikoms, tokioms kaip puolimas ir bandymas užtildyti žmones, kurie mėgina išsakyti kritiką – ypatingai aštrią kritiką – iššniukštinėjant jų politinius kėtinimus, priskiriant jiems politinių gandų skleidimą ir pradedant bylas prieš juos. Pirmininkas Mao Dzedong sakydavo kad tokie veiksmai iš tiesų yra silpnumo ir drašos trūkumo ženklai.“(Xiaoping,1978)

Skirtingų nuomonių ir kiritikos egzistavimo teisė Kinijoje ginama net ir kalbant apie Kinijos Komunistų partijos veiklą kritikuojančius asmenis. Jei tik ta kritika yra pagrįsta, parodanti Kinijos Komunistų partijos klaidas siekiant žmonių gerovės, įrodoma objektyviai realybėje kaip praktiškai naudinga, Komunistų partija, pasak Mao ir Xiaoping, turi dėkoti ir gerbti tokius asmenis, kad nukreipia juos teisingesniu keliu, pataiso

neišvengiamai daromas klaidas. Bet jokiū būdu ne drausti kritikus, kas varžytų šalies demokratiją ir net (paties Mao žodžiais tariant) parodytų Kinijos Komunistinės partijos bailumą. Tačiau, pabrėžtina, kad negalima išreikšti savo nepasitikėjimo pačia Kinijos komunistine sistema, kuri laikoma nekeičiamu šalies pamatu. Visgi atviri, kritiški pasiūlymai, kaip pagerinti Komunistinės partijos veiklą yra atvirai priimami ir svarstomi. Taigi, kritika yra įmanoma ir į ją yra atsižvelgiama, jei ji išsakoma pasiūlymų, kaip pagerinti Komunistų partijos veiklą pavidalu, tačiau jei ta kritika yra tiesiog kaltinimas komunistinės sistemos visomis negandomis, tokie kritikai Kinijoje nėra pageidaujami ar juo labiau palaikomi nei idėjiškai nei praktiškai.

Minima skirtingų požiūrių egzistavimo laisvė ir būtinybė neatskiriama nuo proto išlaisvinimo postulavimo.

3. Apie mokymą, drąsą mąstyti savo galva bei viso to naudą šaliai:

Savarankiškai bei drąsiai savo galva mąstantys Kinijos piliečiai buvo Mao vienas pagrindinių prioritetų. Tokių asmenų svarbą Kinijos Liaudies Respublikai pabrėžė ir Xiaoping:

„Tiesą sakant, dabartinė diskusija apie tai ar praktika yra vienintelis kriterijus patikrinti tiesą, taip pat yra diskusija apie tai ar žmonių protai turi būti išlaisvinti. Kai viskas turi būti padaryta pagal knygą, tada dalykai virsta nelanksčiu ir aklu tikėjimu, kuris yra mada, tokiu atveju neįmanoma partijai ar bendruomenei progresuoti.“(Xiaoping, 1978)

Šioje citatoje susilieja keletas prioritetinių Mao vertybių, kurias pabrėžia Xiaoping: tai mokslinio eksperimento, skirtingų nuomonių egzistavimo ir laisvo, savarankiško asmens proto naudojimo neatskiriamas, būtinas ryšys. Be laisvo, savarankiško asmens proto neįmanoma egzistuoti skirtingoms Minties mokykloms, kurios, per polemiką viena su kita, besiremdamos faktais priartėja prie tikrosios tiesos, itin pagerina mokslinių eksperimentų sėkmės tikimybę, nes į objektyvią realybę žiūri ne vienu, o įvairiais kampais, ir tik sėkmingai atliekami moksliniai eksperimentai gali vesti Kinijos Liaudies Respubliką progreso keliu. Kadangi tik nuolatos progresuodama Kinija gali pagerinti gyvenimo sąlygas savo piliečiams, taigi ir įgyvendinti pagrindinį Komunistų partijos egzistavimo tikslą – tarnystę žmonėms, anksčiau minėtas kiekvieno piliečio mąstymas savo galva tampa pagrindu, fundamentu visam Kinijos Komunistinės Liaudies Respublikos sėkmingam egzistavimui ir vystymuisi. Visgi Xiaoping, atsižvelgdamas į realią to meto Kinijos situaciją konstatavo:

„Tačiau Partijoje ir apskritai šalyje, vis dar yra daug žmonių kurie dvejoja išsakyti savo mintis. Netgi kada jie turi vertas nuomones, jie dvejoja išsakyti jas, ir jie nėra pakankamai drąsūs pastangose prieš blogus dalykus ar blogus žmones. Jei tai nepasikeis, kaip mes galime įtikinti visus išlaisvinti savo protus ir naudotis savo galva?“ (Xiaoping, 1978)

Šis atviras Kinijos Liaudies Respublikos to meto idėjinio vado kvietimas žmonėms išreikšti savo mintis, bei atviras teigimas to, kad susilaikantieji iš nedrąsos išreikšti savo nuomonę piliečiai išties ne padeda, bet

priešingai, kenkia šaliai; visa tai parodo, kad Kinija, kartu ir Komunistų partija, net ir po Mao mirties, išliko atvira objektyviems pasiūlymams kaip pagerinti šalies bei visos partijos veiklą.

Susilaikymas, neryžtingumas, perdėtas atsargumas ir bailumas čia traktuojami kaip blogis savo šaliai. Norima pasakyti, kad žmogus, turėdamas savo galvoje idėjas, turi jas drąsiai išsakyti, tikrinti praktikoje ir objektyviai įrodyti tos tiesos egzistavimo pagrįstumą. Jei asmuo nepasiekia tokio tikslo, objektyvi realybė jam parodo jo tiesą esant neteisingą, asmuo atsisako nuo turimos tiesos arba idėjiškai keičia ją tokiu būdu, kad ši imtų atitikti objektyvią realybę. Vienu ar kitu atveju, idėjų turėjimas galvoje ir nemėginimas jų pasakyti garsiai, patikrinti praktikoje jų objektyvų teisingumą ir tokiu būdu galimybę padėti gimtajai šaliai Kinijai eiti teisingesniu nei iki tol keliu, prilyginama nusikaltimui.

4. Apie tiesos siekimą iš faktų ir komunizmo integravimą į Kiniją:

Xiaoping taip pat primena ir patikslina pagrindines Mao Tse-tung idėjines vertybes. Manytina, kad to imamasi dėl skirtingo, neretai klaidingo ir iškraipyto, laikui bėgant pernelyg dogmatizuoto Mao idėjų traktavimo, kuris turėjo būti skubiai ištaisytas. Xiaoping šia tema teigė:

„Esminis dalykas Mao Dzedong Mintyje yra siekimas tiesos iš faktų ir integravimas universalios Marksizmo-Leninizmo tiesos atsižvelgiant į konkrečią Kinijos Revoliucijos praktiką.“ (Xiaoping, 1978)

Kalbėdamas apie tiesos kildinimą iš faktų Xiaoping turi omenyje teorijų tikrinimą objektyvioje realybėje atliekamais eksperimentais, kuriuos sėkmingai praėjusios teorijos turi teisę vadintis objektyviomis tiesomis. Turima omenyje tai, kad teorija yra bevėrtė kol ji nepatvirtinama praktikoje, realiame gyvenime. Marksizmo – leninizmo tiesos integravimas į Kinijos realų gyvenimą šiuo atveju siejasi su tiesos kildinimo iš faktų idėja. Suprantama, kitaip nei atvejais kada įvairios teorijos susidūrusios su realybe ir nepavykusios pritaikant praktikoje yra nurašomos kaip niekinės arba keičiamos objektyviai tokiu būdu, kad taptų praktiškai panaudojamos, marksizmo – komunizmo teorija buvo priimta kaip idėjinė, dėl pamatinių nešamų vertybių: feodalizmo pašalinimo, žmonių kaip pagrindinės vertybės iškėlimo, kapitalizmo visagališkumo šalyje pašalinimo. Ir tokiu atveju šios teorijos atmetimas jau nebebuvo įmanomas, todėl buvo siekiama marksizmo – leninizmo teoriją tiriant praktiniais eksperimentais pakeisti tokiu kampu, kad ji kuo tiksliau atitiktų realias Kinijos Liaudies Respublikos egzistavimo sąlygas. Apie tai savo raštuose kalbėjo Mao Tse-tung, šias vertybes, kaip vienas pamatinių Mao vertybių bei būdą kuriuo Kinijoje įgyvendinamas komunizmas po kelių dešimtmečių priminė ir pabrėžė Deng Xiaoping:

„Universali marksizmo-leninizmo tiesa turi būti integruota atsižvelgiant į konkrečią šalies praktiką – formuluotė, kuri pati savaime yra universali tiesa. Ji apima du aspektus – universalią tiesą ir tos tiesos integraciją pagal šalies konkrečias sąlygas.” (Xiaoping, 1956)

5. Apie mokymo reikšmę šalies progresui, mokslo žmonių rehabilitacija:

Ne visi Deng Xiaoping teiginiai buvo tik Mao Tse-tung teorijos kartojimas ar aiškinimas. Kai kurios Xiaoping idėjos buvo atviras atsakas į besiklostančią to meto Kinijos ir pasaulio ekonominę politinę situaciją, atvira paieška sėkmingesnių Kinijos progreso įgyvendinimo būdų. Pavyzdžiui požiūris į mokslo svarbą atskiram individui ir visai šaliai; Mao kalbėjo apie tai, tačiau Xiaoping savo raštuose ypatingai pabrėžia mokslą, kaip pagrindinį kriterijų siekiant šalies modernumo. Jis teigia:

„Pavyzdžiui, mes turime pasikliauti ugdymu (mokymu) jei norime pakelti automatizacijos gamyklose lygį ir turėti labiau išsimokslinusių ir techniškesnį personalą. Išsilavinusios šalys, nesvarbu kokios yra jų socialinės sistemos, pakėlė savo automatizacijos lygį ir sumažino fizinių darbininkų lygį per ugdymą (mokymą).“ (Xiaoping, 1975)

Xiaoping vadovavosi Mao idėjomis ir stengėsi semtis kitų šalių patirties, kurią galėtų sėkmingai panaudoti Kinijoje. Pastebėjęs kad Vakarų valstybės nuo fiziniu darbu grindžiamos gamybos ir žemės ūkio pereina prie vis labiau mechanizuoto ir kompiuterizuoto, technologijų išsivystymu pagrįsto darbo ir kad tai lemia greitesnį valstybių progresą, Xiaoping suvokė, kad svarbu tai įgyvendinti ir Kinijoje. Xiaoping taip pat savotiškai lyginant su Mao interpretavo išskirtinai moksliniais tyrimais užimančių asmenų vaidmenį Kinijoje, jis teigė:

„Ar mes galime gerai atlikti mokslinio tyrimo darbą galiausiai priklauso nuo mūsų vadovavimo. Kodėl negalima tam mokslinių tyrimų personalui, turinčiam aukštesnį akademinį lygmenį ir profesines žinias leisti būti tyrimo institutų vadovais?“ (Xiaoping, 1975)

6. Apie švietimo orientavimą į mokinius:

Deng Xiaoping dėmesys nebuvo orientuotas tik į mokslininkus ir akademikus, nemažai jis kalbėjo ir apie vertybes, kurios turi būti įdiegtos mokiniams, siekiant užauginti atsidavusius šaliai ir jos žmonėms piliečius. Kalbėdamas apie išsilavinimo įvairiapusiškumo būtinybę Xiaoping teigė, kad ugdymo sistema turi būti pakeista taip:

„...kad studentai būtų įgalinti vystytis moraliai, intelektualiai ir fiziškai ir tapti darbuotojais kurie turės tiek socialistinį sąmoningumą tiek visuotinį išsilavinimą.“ (Xiaoping, 1978)

Kitoje savo raštų dalyje Xiaoping vėl teigia, kad ugdymo sistema turi veikti taip, kad mokytojų darbas:

„pakeltų jų (mokinių) įkvėpimą ir skatintų jų visapusišką ugdymą (mokymą) – moralinį, intelektualinį ir fizinį.“ (Xiaoping, 1977)

Xiaoping, kalbėdamas apie ugdymo sistemą ir dalykus kurie būtini tinkamai išugdyti mokinius, pabrėžia moralinio ugdymo būtinybę. Kaip ir Mao, Xiaoping suvokia, kad moralinis žmogaus išprusimas yra būtina ir privaloma žmogaus išprusimo dalis ir stato moralinį ugdymą pagal svarbą į vieną gretą su įgyjamomis mokslinėmis žiniomis (intelektualinis išsilavinimas) ir gera kūno sveikata (fizinis išsilavinimas).

7. Apie discipliną bei moralines vertybes:

Ne mažiau nei moraliniai ar politiniai idealai, Deng Xiaoping idėjose akcentuojama žmogaus disciplina, o tiksliau, šių dviejų idėjų abipusis ryšys:

„Idealai negali būti įgyvendinti be disciplinos. Disciplina ir laisvė sukuria priešybių vienybę; abu šie dalykai yra būtini. Kaip gali milžiniška šalis kaip Kinija būti sujungta ir organizuota? Per idealus ir discipliną.“ (Xiaoping, 1985)

Deng Xiaoping raštuose teigiama apie mokykloje mokintinas vertybes, nepamirštant pakartotinai pabrėžti moralinio, fizinio ir intelektualinio išsilavinimo būtinybę bei papildant šias tris vertybes keletu kitų:

„Keturi „turėti“, trys „teikti didelę reikšmę“ ir du „ignoruoti“ šūkis, kilęs iš Generalinio Politinio Departamento yra labai geras.“ („Keturi „turėti“ trys „teikti didelę reikšmę“ ir du „ignoruoti“ šūkis – turėti aukštus idealus, moralinį vientisumą, žinias ir stiprų kūną; teikti didelę reikšmę išvaizdai ir elgesiui, manieroms, disciplinos pojūčiui; ignoruoti nepatogumus ir nuostolius.)“ (Xiaoping, 1981)

Pagal šią tezę manytina, kad Xiaoping puikiai išugdytą jaunuolį įsivaizdavo kaip fiziškai bei protišcai pažangų, morališkai išsilavinusį ir nebijantį sunkumų nei darbo pilietį. Tokiu būdu ugdymu taisytinomis ydomis buvo laikomos priešingos nei aukščiau išvardintos savybės – tingumas, amoralumas, fizinis bei protinis nerangumas. Xiaoping išvardino ir daugiau naikintinų žmogaus įdų, kurios savo turiniu labai priminė prieš 2500 metų išsakytas Konfucijaus idėjas:

„Blogi įpročiai tokie kaip kalbėjimas, gyrimasis ir melavimas turi būti likviduoti.“ (Xiaoping, 1978)

Čia Xiaoping įvardintos naikintinos blogybės yra labiau bendražmogiškos nei originalios kiniškos blogybės, visgi faktas, kad Xiaoping atskirai jas ne kartą mini savo raštuose parodo jog šioms blogybėms buvo skiriamas didelis dėmesys.

8. Kitaip nei Mao, bet visgi jam neprieštaraujant:

Kitaip nei Mao, kuris kiekvienam išsilavinusiam žmogui, užsiimančiam moksliniais tyrimais primygtinai siūlė susidurti su objektyvia realybe, padirbėti kaime ar gamykloje stengiantis įrodyti savo teorijos empyrinį tikrumą, bei neatitrūkstam per daug nuo tikrosios Kinijos vertybės – sunkų, fizinį darbą dirbančių žmonių, Xiaoping mokslininkus traktavo kitaip. Xiaoping nebesistengė išguiti mokslininkų į gamyklas tam, kad jie susidarytų vaizdą apie „tikrąjį darbą“, priešingai, kaip labiausiai atsidavusius moksliniams tyrimams Xiaoping juos siūlė paskirti įstaigų, kuriuose jie dirba, vadovais. Xiaoping idėja laikytina pragmatiška ta prasme, kad fizinį darbą dirbti gebančių žmonių Kinijoje tuo metu buvo tūkstančius kartų daugiau nei mokslininkų, be to išimtinai moksliniais darbais užsiimančias asmenys geriausiai suvokė mokslinių institutų veikimo principą ir puikiai galėjo vadovauti tiems, kurie buvo daugiau praktiniai darbuotojai nei teoretikai. Visgi, dėl to, kad Xiaoping įnešta korekcija atrodo logiška ir teisinga, negalime smerkti Mao prieš tai turėtų idėjų apie kiekvieno be išimties asmens privalomą susidūrimą su fiziniu darbu. Tiek Mao Tse-tung, tiek Deng Xiaoping veikė atsižvelgdami į objektyvias valstybės aplinkybes. Xiaoping ėmėsi mokslininkų aukštinimo pozicijos po to, kai buvo pastebėta, kad Kinija turi itin mažai šių specialistų, atsižvelgiant į tai, kad jų kiekis bei produktyvus darbas tuo metu lėmė šalies modernizacijos, taigi ir ekonominio augimo sėkmę. Pastangos gaivinti kiek apmirusį mokslinį sektorių šalies gerovės auginimui ir lėmė tokį požiūrį į mokslininkus pakeitimą bei kompleksinį jų darbo sąlygų gerinimą. Paminėtina, kad Mao viena pagrindinių tiesų buvo atsižvelgti į konkrečias šalies sąlygas kuriant naujus Komunistų partijos veiklos kriterijus; Xiaoping, 8-ajame dešimtmetyje pastebėjęs Vakarų valstybių ekonominį šuolį dėka mokslinio tobulėjimo ir po to prabilęs apie mokslininkų svarbą šalyje, tik sekė viena pamatinių Mao tiesų.

Xiaoping savo raštuose pabrėžė ne tik mokslininkų, bet ir akademikų svarbos šalyje reabilitavimą:

„Ar turėtų tie žmonės, kurie pasiekė akademinį rezultatą taip pat būti vertinami valstybiniu požiūriu kaip pajėgūs (darbui)? Kinijai turėtų būti naudinga turėti tūkstantį tokių talentingų žmonių, kurių reikšmė yra apskritai pripažįstama pasaulyje. Tačiau Kinijoje jie buvo kritikuojami dėl jų atsidavimo išskirtinai tik moksliniam tyrimui.“ (Xiaoping, 1975)

Xiaoping pabrėžia, kad žmonės savo gyvenimą skiriantys akademiniam darbui turi būti pripažįstami ir gerbiami kaip stropūs, tėvynės labai dirbantys asmenys. Ir pabrėžia, kad kritika šių žmonių atžvilgiu privalo baigtis. Ar Xiaoping šioje tezėje kritikuoja Mao poziciją dirbančiais laikyti tik tuos asmenis kurie užsiima ne tik teorijų kūrimu bet ir praktiniu darbu? Manytina, kad ne. Xiaoping čia kritikuoja žmones, turinčius užsilikusią, prieš kelis dešimtmečius Kinijoje aktualią poziciją, apie fizinio darbo mokslininkams ir akademikams privalomumo. Tuo tarpu aplinkybės kardinaliai pasikeitė ir dabar mokslininkai ir akademikai, kaip ir jų darbas įgavo lemiamą svarbą Kinijoje:

„Didelė reikšmė turėtų būti skiriama žinioms ir tiems kurie yra atsidavę protiniam darbui, ir jie turėtų būti vertinami kaip darbininkai.“ (Xiaoping, 1977)

Pats Mao, jei dar būtų gyvas, vadovaudamasis principu visada veikti atsižvelgiant į dabartinę realybę, 8-ajame dešimtmetyje manytina būtų pritaręs Xiaoping pozicijai, nes Kinijos objektyvi realybė tuo metu Xiaoping akimis reikalavo tokio akademikų reabilitavimo. Tuo tarpu senosios nuomonės atstovai sustabarėjo šiame etape, pernelyg dogmatizavo Mao Tse-tung mintį, paversdami ją nelanksčia ir sunkiai pritaikoma esamoje situacijoje. Jiems Xiaoping išsakė savo kritiką dėl akademikų puolimo. Xiaoping rašė ir apie mokytojų padėties gerinimo būtinybę, nepamiršdamas nurodyti ir svarias to priežastis:

„Mokytojams turėtų būti visuomenėje suteiktas užsitarnautas statusas. Kinijoje yra keletas milijonų mokytojų. Jei jie nuolatos yra kritikuojami, kaip jie gali išlikti entuziastingi? Pirmininkas Mao kartą pasakė, mes turėtume pakeisti negatyvius veiksmus pozityviais. Taigi, mums reikia sukelti entuziazmą tiems kurie dirba ugdymo (mokymo srityje).“ (Xiaoping, 1975)

9. Apie kapitalizmo egzistavimą komunizmo sistemoje vardan šalies gerovės:

Vienas didžiausių bei originaliausių Deng Xiaoping idėjinių įnašų į Kinijos valstybės valdymo teoriją buvo dalinis kapitalizmo Kinijoje reabilitavimas. Xiaoping teigė:

„Panašiai, pasinaudojimas naudingais kapitalistinių šalių aspektais, įskaitant jų veikimo ir valdymo būdus, nereiškia kad mes priimsime kapitalizmą. Vietoj to, mes naudosisime tuos metodus tam kad išvystyti produktyvumo jėgas socializme. Tol, kol mokymasis iš kapitalizmo laikomas ne kuo daugiau nei priemone, jis nepakeis socializmo struktūros ir negražins Kinijos atgal į kapitalizmą.“ (Xiaoping, 1979)

Tai laikytina kapitalizmo reabilitavimu, nes jam leista vykdyti veiklą komunistinėje Kinijos Liaudies Respublikoje. Visgi tai - tik dalinis kapitalizmo reabilitavimas, nes privačioms įmonėms Kinijoje leista egzistuoti tik su sąlyga, jei jie vykdys veiklą pirmiausia Kinijos, tik paskui savo labui. Tai yra Kinijos Respublika iš kapitalistinių įmonių mokysis jų patirties, surinks iš jų mokesčius ir juose įdarbins dalį savo žmonių, už tai leis privataus kapitalo įmonėms egzistuoti, tačiau tik valstybės ekonomikos papildymo, o ne esminio jos ingrediento pagrindu:

„Iš tokių rizikingų verslų (privataus kapitalo užsienio įmonės Kinijoje) darbininkai gauna atlyginimus ir valstybė surenka mokesčius, ir dalis pelno tokių įmonių eina į socialinį sektorių. Netgi svarbesnis aspektas visų šių rizikingų verslų yra tai, kad mes galime išmokti valdymo įgūdžių ir pažangios technologijos kuri padės vystyti socialistinę ekonomiką.“ (Xiaoping, 1985)

Kad ir griežtomis pareigomis ir mažomis teisėmis idėjiškai leista egzistuoti Kinijoje kapitalizmui, tai yra didelis ir reikšmingas žingsnis Kinijos Liaudies Respublikoje bei Xiaoping teorijoje.

d) Jiang Zemin ir „Trijų simbolių“ taisyklė:

Kitas Kinijos lyderis Jiang Zemin įvardino tris pagrindinius Kinijos prioritetus, svarbiausius siektinus dalykus, tai simboliškai buvo pavadinta „Trijų simbolių“ taisykle ir įdiegta daugelyje mokymo programų pradinėse bei vidurinėse mokyklose:

„Tai yra Partijos kolektyvinės išminties kristalizacija ir pagrindinė ideologija, kurios Partija privalo laikytis ilgą laiką. Atkaklus „Trijų simbolių“ įgyvendinimas, tai yra pagrindas mūsų partijai pastatyti, kertinis akmuo jos valdymui ir jos jėgos šaltinis.“

(„Trys simboliai“ yra tai už ką Kinijos Komunistų Partija tuo metu pasisakė. Tai yra: už pažengusių gamybinių jėgų krypties vystymą; už pažengusios kultūros orientaciją; už pagrindinius Kinijos Liaudies respublikos valdančios daugumos interesus). (Jiang Zemin, 2002)

Visgi šie „trys simboliai“ savo turiniu iš esmės priminė anksčiau teorinę Kinijos mintį puoselėjusių Mao Tse-tung ir Deng Xiaoping tiesas:

1. Už pažengusių gamybinių jėgų vystymą yra panašu į Mao ir Xiaoping iškeltų gamybos vystymo šalyje svarbos idėjos ir gamybos modernizacijos naujausių technologijų pagalba idėjos sujungimas į viena;
2. Už pažengusios kultūros orientaciją. Čia, manytina, turima omenyje, kad senoji kinų kultūra turi būti perorientuota pagal dabarties sąlygas, turi būti praktiška, adekvati laikmečiui, nuolatos atsinaujinanti bet ir išsauganti savo kultūrinį tapatumą. Visos šios tiesos taip pat buvo anksčiau išsakytos Mao bei Xiaoping.
3. Už pagrindinius Kinijos Liaudies Respublikos valdančios daugumos interesus. Čia kalbama apie komunistų partijos interesų pirmenybę. Ši tiesa yra panaši į ankstesnę tiesą, kuri gynė daugumos Kinijos gyventojų interesus, ir Jiang Zemin buvo pakeista dėl susiklosčiusios padėties, kada Komunistų partija Kinijoje išaugo iki neregėto anksčiau narių skaičiaus (8% visų Kinijos gyventojų). Manytina, jog ši tiesa Jiang Zemin parašyta turint tikėjimą, kad partijos dauguma yra idėjiškai teisinga ir moraliai išprususi, todėl pagrindą suteikiant jos interesų ginimui, partija dės visas pastangas ginant Kinijos Liaudies Respublikos paprastų žmonių interesus. Visgi Jiang Zemin savo teorijose neskyrė didesnio dėmesio moraliniam žmonių ugdymui, tikriausiai traktuodamas anksčiau buvusių mąstytojų idėjas moralinio ugdymo prasme pilnai atitinkančias esamą laikotarpį, ir nereikalaujančias keitimo ar korekcijos.

e) Grįžimas prie tradicinių moralės postuluočių Hu Jintao teorijoje. „Aštuonių garbių ir aštuonių negarbių“ principas:

Po Jiang Zemin Kinijos Liaudies Respublikos vadovu išrinktas Hu Jintao (oficialus Kinijos vadovas šiandien) moraliam savo šalies žmonių orientavimui skyrė atskirą dėmesį. Savo „Aštuonių garbių, aštuonių negarbių“ moralumą propaguojančiame eilėraštyje (kinų kalba šis eilėraštis rimuojasi) Hu Jintao teigia:

- „- Mylėk šalį; nekenk jai.
 - Tarnauk žmonėms; nekenk.
 - Sek mokslu; išmesk abejingumą.
 - Būk stropus; ne tingus.
 - Būk vieningas, padėk kitiems; nesiek pelno kito sąskaita.
 - Būk sąžiningas ir patikimas; neeikovok etikos dėl pelno.
 - Būk drausmingas ir gerbiantis įstatymus; ne chaotiškas ir nepaisantis įstatymų.
 - Gyvenk paprastai, stenkis iš visų jėgų; neskendėk prabangoje ir malonumuose.“
 (Hu Jintao, 2006)

Manytina, jog atėjęs į valdžią Hu Jintao pastebėjo kad jaunimas ima pamiršti pagrindines moralines vertybes. Tokiu būdu, siekiant sugražinti šalyje moralinių ir objektyvių jėgų pusiausvyrą, nuspręsta sustiprinti moralines idėjas šiuo eilėraščiu, paskelbiant jį naujuoju moraliniu lozungu. Tikėtina, kad būtent susiklosčiusi konkreti Kinijos situacija, kada primiršamos tradicinės moralinės normos, lėmė tokį Hu Jintao žingsnį. Tokia nuostata kyla remiantis faktu, kad iki Hu Jintao buvę Kinijos lyderiai tradiciškai darydavo esmines komunizmo teorijos permainas atsižvelgdami į realią situaciją: kai mokslas buvo sustabarėjęs, o mokytojai pasipūtę – Mao savo teorijoje sumenkino mokytojų vaidmenį išskeldamas jaunimo minties veržlumo svarbą; kai situacija pasikeitė, mokytojų vaidmuo buvo reabilituotas Xiaoping teorijoje; pasikeitusi situacija lėmė ir dalinę kapitalizmo reabilitaciją Kinijos Liaudies Respublikoje Xiaoping teorijos iniciatyva, nes tikriausiai to tada reikėjo Kinijai. Manytina, kad ir Hu Jintao moralinių tiesų priminimas nebuvo atsitiktinis, o sekė iš realios situacijos šalyje. Kalbant apie eilėraštyje minimas moralines vertybes, jos labai panašios į Konfucijaus pasakytąsias prieš 2500 metų: būk kuklus, gerbk įstatymus, nesiek pelno, gyvenk kukliai, tarnauk žmonėms, siek mokslo... Konfucianizmas, savo laiku peiktas Mao Tse-tung, o vėliau jo idėjiškai pripažintas, savo moralinių vertybių turinį išsaugojo praktiškai nepakitusį iki pat mūsų dienų, kas įrodo, kad Kinija, nors ir labai sparčiai modernėdama, dalies savo stiprybės semiasi iš savo praeities bei tradicijų, bent jau moralinių.

f) Mao ir Konfucijaus idėjų sulyginimas:

Nors konfucionizmą neretai bandoma traktuoti kaip idėjiškai prieštarinę maoizmui, vienu pagrindinių įrodymų laikant faktą, kad pats Mao atvirai kritikavo konfucionizmą ir Kultūrinės Revoliucijos metu panaikino Konfucijaus raštų studijavimą mokyklose, visgi manytina, kad šie du autoriai didžiąja dalimi savo pamatinių idėjų mastė vieningai. Trumpai minėta skyrelyje, aprašančiame Mao Tse-tung idėjas, kodėl Mao nemėgo Konfucijaus dėl to meto objektyvių priežasčių. Šioje darbo dalyje ketinama sulyginti ir aptarti pamatines šių dviejų autorių moralines idėjas, jų panašumus bei skirtumus.

Konfucijus svarbia moraline vertybe laikė žmogaus paprastumą ir kuklumą, apie tai buvo kalbama skyrelyje, aptariančiame Konfucijaus idėjas. Konfucijaus raštuose teigiama:

„Konfucijus norėjo, kad (mokinys) Ch'itiao K'ai gautų valstybinę tarnybą. „Aš jai dar netinku“, paprieštaravo šis. Mokytojas labai apsidžiaugė tokiu atsakymu.“ (Konfucijus, 2004: 58).

Mao Tse-tung savo raštuose kuklumą taip pat traktavo kaip svarbią moralinę vertybę, jis teigė:

„Mes niekad neturėtume apsimesti kad žinome tai, ko nežinome, mes turime „nesijausti susigėdę klausti ir mokytis iš žmonių esančių žemiau mūsų“. Būk mokiniu prieš tapdamas mokytoju.“(Mao, 1990: 109)

Kitos moralinės vertybės, kurias itin reikšmingomis laikė Konfucijus buvo stropumas bei pareigingumas. Konfucijaus raštuose teigiama, kad žmonės privalo siekti šių dviejų savybių. Jis teigė:

„Pirmenybę suteikti darbui, o ne atlygiui už jį – argi tai nėra kelias į tobulumą?“ (Konfucijus, 2004: 184).

Mao savo teorijoje pabrėžė, kaip svarbu Kinijai yra pasiaukojantys dėl kitų interesų žmonės, pasižymintys pareigos jausmu:

„...komunistas turi tvirtai laikytis principo ir įdėti nenuilstančias pastangas prieš visas neteisingas idėjas ir veiksmus, tam kad sutvirtinti kolektyvinę Partijos gyvenimą ir sustiprinti ryšius tarp Partijos ir masių; komunistas turi labiau rūpintis Partija ir masėmis nei bet kuriuo asmeniu, ir būti labiau susirūpinusiu kitais nei savimi. Tik toks žmogus gali būti laikomas komunistu.“(Mao, 1937)

Konfucijus pabrėžė, kad itin svarbu yra vengti tuščio plepėjimo ar gyrimosi, kuris žlugdo žmogaus intencijas ir kartu moralumą. Jo raštuose teigiama:

„Kam ta gražbylystė? Kas daug šneka, tas retai būna mylimas. Kas nieko neišmano apie moralę ir dorovę, ar tokiam reikalingas iškalbingumas?“ (Konfucijus, 2004: 57). „Kas nesantūriai kalba, kažin ar elgiasi taip, kaip sako.“ (Konfucijus, 2004: 219).

Apie gražbyliavimo bei gyrimosi žalą randame ir Mao Tse-tung bendražygio ir idėjinio siekėjo Deng Xiaoping raštuose, ten teigiama:

„Blogi įpročiai tokie kaip kalbėjimas, gyrimasis ir melavimas turi būti likviduoti.“ (Xiaoping, 1978)

Konfucijus rašė, kad itin svarbu kuriant naujus dalykus atsižvelgti į tai kas sena, pabrėžiama praeities ir tradicijų reikšmė:

„Kas išsaugoja sena ir kartu sugeba įgyti naujų žinių, naujos patirties, tas gali būti žmonėms mokytojas ir pavyzdys.“ (Konfucijus, 2004: 23).

Mao Tse-tung raštuose irgi teigiama apie savitą naujų dalykų taikymą atsižvelgiant į senus (konkrečiai komunizmo savitą įvedimą - „sukininimą“):

„Ką mes galime pavadinti konkrečiu marksizmu yra marksizmas kuris yra įgavęs nacionalinę formą, kuri yra, marksizmas pritaikytas konkrečioms pastangoms konkrečiose aplinkybėse vyraujančiose Kinijoje ir tai nėra abstrakčiai naudojamas marksizmas... Atitinkamai marksizmo „sukininimas“ – kitaip tariant, darymas neabejotinai, kas visuose šiose manifestacijose yra prisotinta Kinijos specifiškumu – tampa problema kuri turi būti neatideliotina visos partijos suprasta ir išspręsta.“ (Mao, Shram, 1963)

Konfucijus pabrėžė žmogaus mąstymo savo galva svarbą:

„Mokymasis be mąstymo – beprasmiškas. Mąstymas be mokslo – kenksmingas.“ (Konfucijus, 2004: 24). „Kas netrokšta teisybės, tam ji neatsiveria. Kas pats nieiško, to aš nemokau. Tarkime, aš parodau vieną kampą ir, jeigu kas nesugeba padaryti išvados apie kitus tris kampus, tam daugiau nekartoju.“ (Konfucijus, 2004: 93).

Mao Tse-tung mąstymą savo galva laikė didele vertybe ir būtinumu norint Kinijai toliau vystytis kaip valstybei. jis teigė:

„Jei kažkas nori mokytis, jis turi mokymėsi pralenkti kitus. Asmuo neturi būti privestas prie apribojimų, asmuo neturi išimtinai interpretuoti ir tikrai kaupti užrašus. Asmuo neturi būti apribotas. Leninas atsisakė būti apribotas Marksu. Asmuo turi turėti naujas interpretacijas, naujas pažiūras ir kūrybingumą.“ (Mao, 1966)

Konfucijaus raštuose reikšminga moraline vertybe laikomas savęs tobulinimas, ten teigiama:

„Nesikeičia tik didieji išminčiai ir visiški kvailiai“ (Konfucijus, 2004: 267). „Tik neištaisyta klaida yra klaida“ (Konfucijus, 2004: 247). „Kilnus žmogus kaltina save. Prastas kaltina kitus.“ (Konfucijus, 2004: 243).

Mao taip pat pabrėžė, kad mokydami mokiniai turi nesustabarėti, o siekti naujumo, atskleisti naujas pažiūras, nuolatos tobulinti save:

„Jei kažkas nori mokytis, jis turi mokymėsi pralenkti kitus. Asmuo neturi būti privestas prie apribojimų, asmuo neturi išimtinai interpretuoti ir tikrai kaupti užrašus. Asmuo neturi būti apribotas. Leninas atsisakė būti apribotas Marksu. Asmuo turi turėti naujas interpretacijas, naujas pažiūras ir kūrybingumą.“ (Mao, 1966)

Konfucijus akcentavo, kad svarbu pamačius ką nors klystantį nebijoti jį pataisyti. Jis teigė:

„Tarnaudamas tėvams, gali jiems atsargiai ir santūriai paprieštarauti. Tačiau jeigu manai, kad jie nenori tavęs klausyti, išlik jiems pagarbus ir nepriešgyniauk.“ (Konfucijus, 2004: 50). „Ką tik aš pasakau, Yen Hui nedvejodamas pritaria. Čia jis man nepadedą.“ (Konfucijus, 2004: 50)

Mao Tse-tung savo teorijoje taip pat pabrėžė, kad būtina drąsiai taisyti kitų daromas klaidas ir leisti būti taisomam žemesnių sluoksnių asmenų, jei jų idėjos teisingos, nes toks kelias veda į valstybės tobulėjimą:

„Mes niekad neturėtume apsimesti kad žinome tai, ko nežinome, mes turime „nesijausti susigėdę klausti ir mokytis iš žmonių esančių žemiau mūsų“ ir mes turėtume įdėmiai klausytis darbuotojų esančių žemesniuose sluoksniuose požiūrių. Būk mokiniu prieš tapdamas mokytoju; mokykis iš darbuotojų esančių žemesniuose sluoksniuose prieš nurodinėdamas kitiems.“(Mao, 1990: 109)

Manytina, kad skirtumai tarp Kinijoje anksčiau vyravusio konfucianizmo ir maoizmo teorijų yra Konfucijaus pažiūrų dalis ginanti ir palaikanti feodalinę santvarką („paklusti valdovui“ principas), Mao buvo griežtai prieš tokias pažiūras, laikydamas feodalizmą kaltu dėl visų Kiniją 19-20 amžiuje užklupusių negandų; konfucionizmo, kaip absoliučios, nekeičiamos, sustabarėjusios ideologijos naudojimas be galimybės ją tobulinti, o verčiant mokinius mokytis mintinai. Mao tai buvo nepriimtina, nes tai stabdė šalies vystimosi, progreso galimybes; konfucionizmas pasisakė už praeities, vyresnių, valdovo, tradicijų gerbimą, Mao buvo prieš aklą šio principo laikymąsi ir savo teorijoje kritikavo tokias Konfucijaus pažiūras. Dauguma kitų idėjų, ypač liečiančių moralinį žmogaus elgesį Konfucijaus ir Mao ideologijose iš esmės nesiskyrė. Visgi ir įvardinti principai gali būti paaiškinti ir konfrontacija tarp Konfucijaus ir Mao idėjų iki minimumo sumažinta. Konfucijus pasisakė už feodalinę santvarką, bet, manytina, todėl, kad jis gyveno tuo laikotarpiu ir pasisakė prieš žmonių priešinimąsi valdžiai, prieš sukilimus ir maištus, tokiu būdu jis išreiškė savo prielankumą tuometinei valdžiai, solidarumą su ja. Manytina, kad gyvendamas šiais laikais Konfucijus būtų pritaręs komunistinei santvarkai, nes jis, tikėtina, nebuvo politine prasme palaikantis ir kaip tobulesnę valdymo formą išskiriantis feodalizmą asmuo, jis tik savo teorijose leido suprasti, kad žmonės turi džiaugtis esama tvarka, nemaištauti, neieškoti kaltų kituose, o permainas pradėti pirmiausia nuo savęs. Konfucijus nebuvo politikas, jis buvo etikas ir moralistas. Šio kampu žiūrint į konfucionizmą, maoizmas ypatingai neprieštarauja pažiūrai pats teigdamas, kad asmenys turi keistis, tobulėti ir tokiu būdu padėti valdžiai, savo valstybei, o ne kelti sukilimus ir reikšti nepasitenkinimą valdžia. Konfucijaus mokymasis mintinai, taip įprastas Kinijos ugdymo sistemoje iki Kultūrinės Revoliucijos ir taip nemėgstamas bei atvirai peikiamas Mao, taip pat neturi tiek bendro su pačiu Konfucijumi, kiek su Kinijos valdžios sprendimu Konfucijaus raštų mokymąsi traktuoti būtent tokiu būdu. Konfucijus ne kartą yra pabrėžęs, kad teorijai būtina pasitelkti protą, teoriją būtina taikyti realybėje, panaudojant praeities žinias kurti ateities žinias ir t.t.. Tokiu atveju, manytina, kad pats Konfucijus būtų nepritaręs būdai, kuriuo Kinijos valdžia pasirinko mokinius mokyti Konfucianizmo, tai yra mokymosi mintinai, be jokios mažiausios interpretacijos ar vystymo galimybės. Jei šiuo kampu pažiūrėsime į Konfucijaus idėjas apie žinių panaudojimą, konfrontacija su Mao ideologija taip pat esmingai sumenksta.

Konfucijaus raštuose pabrėžiama išskirtinė pagarba tėvams, vyresniems, praeičiai, tradicijoms taip pat buvo Mao ideologijoje kritikuojama, bet daugiausiai revoliuciniu laikotarpiu, vykdant Kultūrinę Revoliuciją ir

siekiant pakeisti nusistovėjusią tvarką, kuri, Mao manymu, lėmė pedagogų perdėtą pasipūtimą prieš mokinius, tėvų terorą prieš vaikus ir t.t.. Mao kaltino Kinijos praeitį ir tradicijas dėl susidariusios, nepalankios Kinijai situacijos, siūlydamas jų atsisakyti kuriant naują, komunistinę valstybės santvarką. Visgi, perversmui pasibaigus ir atėjus ramesniems laikams Mao pažiūros šiuo klausimu sušvelnėjo. Mao nebeakcentavo mokytojų teisių suvaržymo, tradicijų ir praeities gerbimas pasireiškė paties Mao teorijoje apie komunizmo „sukinimą“ savotiškai diegiant komunizmą Kinijoje, prieš tai marksistinę-leninistinę komunizmo teoriją perleidžiant per Kinijos tradicijų bei praeities suponuotą kultūrą (savotišką filtrą).

Pasvėrus konfucianizmo ir maoizmo teorijų panašumus ir skirtumus teigtina, kad šios teorijos laikytinos ne tiek prieštaraujančiomis, kiek papildančiomis viena kitą.

III. Tyrimas: Užsienio autorių, rašiusių apie Kinijos švietimo sistemą bei jos idealus analizė, tikrųjų Kinijos švietimo idealų išryškėjimas:

Apie konfucianistinę – maoistinę pedagogiką kalbėjo daug užsienio autorių, kurie vienaip ar kitaip mėgino interpretuoti Konfucijaus ar Mao Tse-tung teorinį, moralinį, etinį indėlį į šiuolaikinę Kinijos ugdymo sistemą ir kartu į visą Kinijos Liaudies Respublikos vystymąsi. Tarp jų buvo Kinijos pedagogikos žinovė, profesorė Limin Bai, kuri rašė apie konfucianizmo ir vėliau jo idėjų pagrindu susiformavusio neo-konfucianizmo idėjinę įtaką viduramžių Kinijoje (iki pat Kultūrinės Revoliucijos laikotarpio), autorė teigė:

„Wang Fuzhi vėliau plėtojo Mencijaus ir Xun Zi žmogaus prigimties sąvokas, tačiau dėmesį skyrė žmogaus gebėjimui mokytis, teigdamas kad šis žmogaus prigimties elementas leidžia žmogui vystytis kiekvieną dieną ir transformuoti save iš netobulumo į tobulumą per mokymąsi.“ (Bai 2005: 7)

Čia akcentuojamas ne žmogaus gebėjimas įsiminti, ne jo paklusnumas (primygtiniu šių dviejų savybių postulavimu Kultūrinės Revoliucijos metu buvo kaltinamas konfucianizmas), o gebėjimas tobulėti per mokymąsi. Manytina, kad Konfucijus (ir neo - konfucionistai) traktavo mokymąsi ne kaip paprastą žinių įsiminimą, o kaip gebėjimą pasitelkti žinias savęs tobulinimo kelyje. Mokymąsi jie traktavo, kaip gebėjimą žinias ne tik įgyti, bet, svarbiausia, tikslingai panaudoti. Todėl Konfucijus savo raštuose teigė, kad nemokys žmogaus, kuriam parodžius vieną dalyko pusę jis savo mąstymo galia negali nustatyti kitų to dalyko pusių savybių.

Kas formavo viduramžių Kinijos tradiciją? Kokie buvo prioritetai vaikų auklėjime? Apie tai savo knygoje rašo profesorė Limin Bai, remdamasi senoviniu Kinijos ugdymo šaltiniu „Record of Rites“, kaip manoma parašytu tiesiogiai remiantis Konfucijaus idėjomis. Profesorė teigia:

„Per šiuos 20 metų yra numatyta 10 berniukų vystymosi lygių: 1) per pirmuosius metus kaip vaikas gali valgyti maistą, jis turi būti mokomas naudotis savo dešine ranka; 2) trečiaisiais metais, kai berniukas išmoksta kalbėti, jis turi būti mokomas kartoti tinkamai, kaip suaugusieji; 3) šeštaisiais savo gyvenimo metais vaikas turi būti mokomas pažinti skaičius ir kompasą kryptų pavadinimus; 4) sulaukęs septynerių berniukas turi būti mokomas atskirti save nuo mergaičių; 5) sulaukęs aštuonerių vaikas turi būti mokomas gerbti vyresnius, pavyzdžiui, visada eiti iš paskos jiems ir sėstis prie stalo tik po to kai jie atsisėda; 6) devynerių metų sulaukęs berniukas turi būti mokomas datų; 7) sulaukus dešimties vaikui pradamas labiau formalus mokymas, tiksliau sakant vaikas išsiunčiamas pas mokytoją ir mokosi pagrindinių įgūdžių, tokių kaip skaitymas, rašymas ir skaičiavimas, taip pat kaip vaikui priskirtinų apeigų; 8) trylikos sulaukęs vaikas turi būti mokomas muzikos ir dainų, taip pat ir ritualinio šokio, vadinamo *shao*; 9) penkiolikos sulaukusiam jaunuoliui prasideda paskutinis vaikystės etapas, kuriame jis pradeda mokytis šokio, vadinamo *xiang*, taip pat šaudymo ir karietos vairavimo; pagaliau 10) kai jaunuolis sulaukia 20-ies metų, jam suteikiamas „mandagaus“ vardas jo ribojimo ceremonijoje, taip pažymint jo atėjimą į suaugusiųjų pasaulį. (Bai 2005: 16)

Pastebėtina, kad šis vaikų auklėjimo aprašymas gana detalus. Jame griežtai nurodyta, kokio amžiaus žmogus turi būti mokomas, nuo gimimo iki pat suaugusiojo žmogaus statuso. Tokie minimi dalykai, kaip 3 metų

vaiko privalomas mokymas kartoti tinkamai, lyg suaugusieji, jau panašėja į neo-konfucianizmo savitumą ir skirtingumą, lyginant jį su originalia Konfucijaus teorija. Tai, kad vaikas turi būti mokomas kartoti kitus (suaugusius) tokiam ankstyvame amžiuje, parodo, kokių itin svarbių dalykų tokią įgūdį laikė minimos knygos autoriai. Suprantama, iš vienos pusės, suaugusiųjų kartojimas buvo traktuojamas kaip puikus ir tiesioginis būdas perimti jų gyvenimišką patirtį ir teisingą elgesį (teisingo elgesio buvo idėjiškai tikimasi iš sąmoningų suaugusiųjų, auklėjančių vaikus). Visgi toks kartojimo ir įsiminimo išaukštinimas negali nekliūti turint šiuolaikines istorines žinias apie tai, jog ilgainiui Kinijoje visas ugdymo pagrindas buvo imtas traktuoti remiantis šiuo principu, kaip pamatiniu. Įvykęs radikalus konfucianizmo idėjų dogmatizavimas iš kurio sekė vertimas mokyklose Konfucijaus raštus mokytiis mintinai, be galimybės juos interpretuoti, kas ilgainiui ne mažai prisidėjo prie Kinijos sustabarėjimo, naujovių nepriėmimo ir iš to sekančio atsilikimo nuo kitų pasaulio šalių 19-ame amžiuje ir iki pat 20-ojo amžiaus viduryje Mao įvykdytos Kultūrinės Revoliucijos. Suvoktina, kad ir kiti smulkiai citatoje išvardinti ugdymo etapai buvo rašyti su intensyvia išugdyti išsilavinusius, pagarbius, tautą mylinčius jaunuolius ir manytina, kad atsižvelgiant į laikotarpį, kada šis aprašymas buvo darytas, jis buvo išties aktualus ir tinkamas.

Toliau savo knygoje Bai pažymi du jos teigimu Konfucijaus ugdyme reikšmingus dalykus, tai ugdymas ir aplinka:

„Daugelis mąstytojų sutinka, kad moralumas ir protas yra pasiekiami ir vystomi per praktikos procesą. Šis teiginys ne tik pateisina vaiko potencialą išaugti apribojimus, jį siejančius su gyvūnais, bet taip pat pabrėžia du reikšmingus žmogaus moralinio ir intelektualinio vystymosi faktorius: ugdymą ir aplinką. Iš šios perspektyvos galime apibendrinti, kad senovės Kinijos vaiko koncepcijos ir vaikystės atributai buvo Konfucijaus ugdymo teorijos pagrindas.“ (Bai 2005: 20)

Ugdymas ir aplinka Konfucijaus mokyme aiškiai atsispindi aukščiau pateiktame vaiko auklėjimo pagal amžiaus tarpsnius procesų aprašyme. Ten ugdymas traktuojamas kaip viso aprašymo pagrindas (daugelyje išvardintų punktų pasikartojantys „...vaikas turi būti mokomas“ apeliuoja į ugdymą, mokymą), aplinka šiame aprašyme taip pat suvoktina kaip itin reikšmingas veiksnys (3-asis auklėjimo punktas apeliuoja į vaiko mokymąsi mokytis iš tėvų elgesio, o šis savo ruožtu, kadangi nuo tėvų asmenybių ir moralinio elgesio priklauso ir vaiko moralinės orientacijos, priskirtinas įtakojančiai vaiką aplinkai). Šia prasme, moralinių tiesų nuo mažumės diegimas vaikui bei pasirūpinimas, kad aplinka būtų tinkama moralinėms vertybėms įsitvirtinti, buvo tas pagrindinis tikslas kurį Konfucijus, kaip ir daugelis jo pasekėjų, stengėsi įgyvendinti ugdyme.

Bai taip pat rašo apie Konfucijaus pažangaus mokymosi sąvoką, kuri suskirstyta į smulkesnes dalis:

„Pažangaus mokymosi sąvoka buvo sudaryta iš *Didžiojo mokymosi* ir buvo sudaryta iš aštuonių dalių: dalykų tyrinėjimas, žinių pratęsimas, valios autentifikavimas, minčių ištaisymas, asmeninio gyvenimo auginimas (cultivation), šeimos reguliavimas, šalies valdymas ir taikdarystė pasaulyje.“ (Bai 2005: 35)

Čia minimas dalykų tyrinėjimas ir žinių pratęsimas Mao 20-ojo amžiaus viduryje mestą kritiką konfucianizmui, kaip postulatų mokymąsi mintinai be jokio savito indėlio į juos propaguojančiai sistemai, paneigia, supanašindamas Konfucijaus pažangaus mokymosi idėjas su paties Mao Tse-tung idėja, teigiančia, kad kiekvienas besimokantis asmuo turi stengtis ne tik išmokti pateiktą mokslinę medžiagą bei įgyti žinias, bet ir sąmoningai įnešti savitą indėlį į jas (ši Mao idėja yra aprašyta ir šiame darbe, 11-ame Mao idėjas aprašančiame poskyrije). Valios autentifikavimas, minčių taisymas bei asmeninio gyvenimo auginimas – šioms tiesoms panašią tiesą randame ir Mao Tse-tung idėjose (11 skyrelis Mao idėjų), kur Kultūrinės Revoliucijos tikslu įvardijamos pastangos (šis tikslo adekvatumas Konfucijaus minimai valiai įvardintinas atsargiai), kritika (šis teiginys drąsiai traktuotinas, kaip adekvatus Konfucijaus teorijoje minimam minčių taisymui) bei pasikeitimus (šis teiginys traktuotinas jei ne kaip adekvatus Konfucijaus minimo asmeninio gyvenimo auginimo sąvokai tai bent jau kaip tiesiogiai sietinas su ja). Šeimos reguliavimo principų Mao teorijoje atskiro aptarimo nepavyko aptikti, tačiau Konfucijaus kaip svarbi, auklėjime puoselėtina vertybė minimas šalies valdymas. Mao teorijoje adekvati Konfucijaus šalies valdymui vertybė yra komunistinis žmonių švietimas, o tikras komunistas, pasak Mao, turi prisidėti prie sėkmingos šalies veiklos. Kadangi Kinijos Liaudies Respublika priklauso liaudžiai ir visuomenei, tai, Mao manymu, kiekvieno pilnaverčio visuomenės nario, piliečio pareiga, pasirūpinti tinkamu jos valdymu. Konfucijaus ugdymo idėjų aprašyme minima taika pasaulyje taip pat randama Mao švietimo ideologijoje. Mao reikalavo, kad visuomenės tikslas būtų formuojamas kaip „Kinijos ir viso pasaulio pakeitimas“. O pakeitimas šia prasme reiškė sutaikymas komunistine prasme. Šiam faktui pagrindimui prisimintina, kad lyginant su Konfucijaus gyventu laikotarpiu, kada Kinijos teritoriją sudarė šimtai mažų feodalinių provincijų, pasaulio sutaikymas Kinijos, kaip vientisos komunistinės valstybės prasme jau didžiąja dalimi buvo įgyvendintas. Atsižvelgiant į visus šiuos idėjinius panašumus tarp Konfucijaus ir Mao idėjų, manytina, kad nors Mao idėjinis indėlis buvo išties didelis naujosios Kinijos sukūrimo ir nors Mao atvirai nemėgo konfucionizmo ir paties Konfucijaus dėl dogmatškumo ir sustabarėjimo, kurį konfucionizmo šalininkai įnešė į Kinijos ugdymo sistemą, visgi Mao idėjos buvo reikšmingai įtakotos Konfucijaus moralinio ugdymo tradicijos ir toliau plėtojamos Kultūrinės Revoliucijos metu bei po jos, tik kiek kitokia forma nei iki tol, kiek išvystyta ir pritaikyta konkreitiems laikams (beje pats Konfucijus reikalavo, kad „tai kas sena, būtų pritaikoma tam kas nauja“) tačiau išlaikant idėjinę esmę.

Limin Bai taip pat pabrėžia, kaip atsakingai konfucianizmo teorijoje buvo žiūrėta į paauglystę:

„Pagrindinis vaikų nuo aštuonerių iki penkiolikos metų amžiaus ugdymo tikslas buvo ne tik literatūrinių įgūdžių puoselėjimas, bet, daug svarbiau, laikyti vaikus atokiau nuo bet kokios išdykavimo praktikos ar net jo regėjimo. Todėl moralinės instrukcijos ir vaikų elgesio orientavimas tapo svarbiausiu neo-konfucianistinių traktatų apie mokymą pagrindu.“ (Bai 2005: 72)

Manytina, kad Limin Bai pateikti Konfucijaus ugdymo teorijos papildymai priskirtini anksčiau minėtai ir šiame darbe trumpai aptartai nuostatai apie vaikų auklėjimo sėkmingumo vieną pagrindinių faktorių – aplinką. Be tinkamo tėvų auklėjimo pavyzdžio vaikams (tokia nuostata pateikiama šiame darbe) itin svarbu ir kiti veiksniai, įvardintini irgi kaip aplinka, supanti vaikus kasdienybėje. Limin Bai pabrėžia, kad konfucianizmo teorija stengėsi ugdyme apsaugoti paauglius (pavojingiausiame maištingumo ir nepaklusnumo prasme lytinės brandos laikotarpyje) nuo netinkamos, destruktivos veiklos. Manytina, kad ši priežastis be visų kitų reikšmingai įtakojo tokį griežtą ir varginantį Konfucijaus literatūros mokymosi mintinai režimą, Kinijoje trukusį tiek ilgai – reikėjo kažkur pozityvia, nepavojinga linkme nukreipti paaugliško maišto išraiškas. Ši sistema atliko savo uždavinį Kinijoje ilgus šimtmečius, tačiau prasidėjus technologiniam progresui Europoje nebeatitiko savo vaidmens, idėjiškai paseno, privalėjo būti reformuojama. Kultūrinės Revoliucijos metu Mao idėjine iniciatyva parodyta, kad jaunatviška energija gali būti nukreipta ne tik slopinančia linkme, bet ir pozityviems, valstybei naudingiems dalykams kurti. Mao Tse-tung buvo vienas pozityvaus jaunatviško maištingumo panaudojimo pavyzdžių, remdamasis asmeninės patirties pavyzdžiu ir praeities išmintimi reformavęs visą švietimo sistemą ir užuot slopinęs jaunatvišką maištingumą ir energiją, ėmęs reikalauti ją nukreipti kūrybine linkme. Nepaisant šio konfucionizmo teorijos panaudojimo fakto ir tuometinės reikšmės vengiant nepaklusnumo, pats Konfucijus niekada savo teorijoje nėra teigęs, kad teorijos mokymasis mintinai yra pagrindinis tikslas moralumui ar kitokio pobūdžio žinioms įgyti, tačiau ne kartą yra teigęs priešingai, kad tik mokymasis teorijos, be jos suvokimo ir tolimesnio vystymo yra tuščias laiko gaišimas.

Apie konfucionizmo įtaką Kinijos ir kitų Tolimųjų Rytų regiono šalių pedagogikai rašė mokslininkai Phuong-Mai Nguyen, Cees Terlouw and Albert Pilota:

“Konfucianizmo paveldimoji Kultūra (KPK) užima dominuojančią padėtį Kinijoje ir kitose šalyse kuriose didelę įtaką turėjo Kinijos regiono ilgaamžė istorija (Vietnamas, Japonija, Korėja, Singapūras, Taiwanis, Honkongas ir Malaizija). Daug tyrimų parodė, kad KPK besimokantieji labiau tobulėja, kai dirba grupėse. Tai buvo siejama su kolektyvistine orientacija, kai papildomos Konfucianizmo vertės siekia pabrėžti, tarpasmeninių santykių ir grupės sanglaudą. Besimokantieji KPK sistemoje renkasi dirbti grupėse ir grupėse pasiekia geresnių rezultatų.” (Nguyen, Terlouw, Pilota, 2006)

Susipažinus su Kinijos ugdymo sistema pastebėtina, kad joje dominuoja konfucianistinė – maoistinė ugdymo sistema arba nežymių pakeitimų lydima jos atmaina, tad plačiau aptartinas teiginys, kad Kinijoje besimokantieji grupėje pasiekia geresnių rezultatų. Šis teiginys manytina yra teisingas, nes Kinijos mokymąsi grupėse suponuoja pats ugdymo pagrindas: konfucianistinė – maoistinė pedagogika. Pats Konfucijus jam priskiriamuose raštuose neaukština mokymosi grupėse, greičiau priešingai – mokymąsi jo ideologijoje dažniau traktuojamas, kaip individualus, atskiras nuo masių žmogaus savišvietos procesas, kuriam žmonių

apsuptis (dažniausiai žmonių apsuptis Konfucijaus buvo traktuojama kaip nesiekiančių tikslų, tingių ir nedisciplinuotų žmonių grupė) greičiau trukdo nei padeda:

„Kilnus žmogus gerbia save, bet nelinkęs vaidytis. Jis mėgsta bendrauti su žmonėmis, bet nemėgsta didesnės draugijos.“ (Konfucijus, 2004: 244).

Vėlesnė konfucionizmo siekėjų karta konfucionizmą ėmė taikyti bendram žmonių švietimui, tam tikslui reikėjo suburti žmonių klases, taigi mokymasis apsuptyje kitų tapo neišvengiamas, nors darbo individualumas buvo išlaikytas. Kultūrinės Revoliucijos laikotarpiu Mao pakeitė šią masių vengimo teoriją, ėmęs teigti jog tik mokydami vieni iš kitų galime atlikti didingus darbus, Mao teigė:

„...žmogaus žinios yra patikrinamos tik kai jis pasiekia numatytus rezultatus socialinės praktikos procese (materiali gamyba, klasių kova ar mokslinis eksperimentas).“ (Mao Zedong, 1937)

Taigi daugiau kaip pusę amžiaus Kinijos ugdymo sistema, sekdamas maoizmo – konfucianizmo ideologine teorija puoselėja idėjinį mokinių siekį dirbti kolektyviai, grupėse, gabiausiems tapti grupės lyderiais ir vesti savo pavyzdžiu visą grupę tiesos link. Kodėl besimokantieji pagal KPK sistemą Tolimosiuose Rytuose pasiekia geresnių rezultatų? Manytina, kad atsakymas į šį klausimą slypi Kinijos Liaudies Respublikos vykdomoje auklėjimo politikoje, kuri pirmiausia nuo pat vaikystės sistemingai diegia savo piliečiams meilę savo šaliai, norą siekti visos šalies gerovės per įvairius kolektyvistinius tikslus, tame tarpe ir mokslo. Antra, mokiniai, turėdami galvoje valstybės istorinio pasididžiavimo Mao Tse-tung žodžius, kad būtent kolektyvinis darbas veda į asmeninę sėkmę ir visos valstybės sėkmę, dar labiau motyvuoti savo potencialius gabumus ir energiją nesiblaškydami nukreipti kolektyvinių (kolektyvo kuriam atstovauja) tikslų įgyvendinimo linkme. Toliau minėti mokslininkai bandė ištirti ar CHC mokymo principais besivadovaujančių šalių ugdymo sistemoms pritaikytini Vakarų ugdymo modeliai:

“Phuong-Geg et al. (2005a) bandė išsiaiškinti, ar nustatyta prielaida kad grupinis mokymasis kultūriškai priimtinas CHC tautų laikoma teisinga pagal nuodugnius akademinis tyrimus. Šis tyrimas atskleidė nemažai kultūrinių konfliktų ir neatitikimų atsižvelgiant į: (a) bendrąsias charakteristikas / pasekmes Vakarų mokymo modelių grupių ir (b) normas, vertybes ir praktiką, susijusią su CHC. Autoriai padarė išvadą, kad, nors grupinis mokymasis gali būti tinkamas CHC tautoms, Vakarų grupinio mokymosi modelis negali būti tinkamas. (Nguyen, Terlouw, Pilota, 2006)”

Kad skiriasi Kinijos ir Vakarų vertybės, praktika ir ugdymo traktavimas, atskirai neaptarsime, užtenka žinoti kad Vakarai vadovaujasi demokratinėmis, liberaliomis, kapitalistinėmis, individualistinėmis nuostatomis, kai tuo tarpu Kinija yra socialistinė valstybė, besivadovaujanti socializmu, kolektyvizmu, komunizmu, tradiciškumu. Tačiau kodėl Kinijos grupinio mokymosi modelis netinkamas iš pažiūros adekvačius darbo grupėse principus taikantiems vakarietiškiems ugdymo modeliams? Atsakant į šį klausimą prisimintinas

specifinis, konfucianizmu – maoizmu besiremiantis Kinijos ugdymo modelis ir jo įdiegta tradicija, kuri mobilizavo mokinius savo energiją skirti grupės, o ne individualiam labai įgyvendinti.

Grupėje besimokantys kinai, net ir tapę geriausi grupėje, pirmiausia paiso grupės interesų, lyderiauja grupei savo asmeninių rezultatų neiškeldami aukščiau visos grupės bendro rezultato ir atskirai nesusireikšmindami. Konfucijus savo raštuose apie rungtyniavimą teigė:

„Kilnus žmogus su niekuo nerungtyniauja. Nebent lankininkų varžybose. Prieš varžybas jis nusilenkia. Pasibaigus šaudymui, vėl nusilenkia ir atsisėdęs išgeria vyno. Tik tokios varžybos dera kilniam žmogui.“ (Konfucijus, 2004: 33).

Minėtos asmeninės savybės išsivysto socialistinėje šalyje, kuri sąmoningai ir tikslingai meilę tėvynei, didvyriškumą, kolektyvinės sėkmės iškėlimą virš asmeniškiosios – visa suveda į viena ir diegia mokiniams nuo pat pirmųjų klasių. Tuo tarpu Vakarams priskiriamų šalių mokiniai, pakludami Vakarams įprastoms ugdymo sistemoms, dirbdami grupėse ir tapę geriausi jose neretai, užuot ėmėsi jai vadovauti ir vesti į priekį, o ima neišvengiamai išskirti savo nuopelnus iš grupės, palaipsniui atsiskirdami nuo jos. Pati grupė, kaip ir grupinis darbas tokiu būdu Vakarų šalims būdingoje ugdymo sistemoje tampa, lyg tramplynu, terpe, kur išauga gabesnieji individai su savo nuopelnais, bet ne pati grupė (jei tik neminėsime Vakaruose įprasto darbo grupėse, pasiskirstant individualiomis užduotimis, siekiant bendro tikslo grupei, tai grupinio, bet ne kolektyvinio darbo pavyzdys). Taip nutinka dėl Vakaruose būdingo individualizmo iškėlimo, kada asmuo, kaip socialinis vienetas, turintis išskirtinai aukštus sugebėjimus, yra idėjiškai vertinamas kaip reikšmingesnis valstybei, nei grupė vidutinius gabumus turinčių asmenų. Manytina, kad toks idėjinis skirtingumas vertinant grupės darbo reikšmę esmingai įtakoja faktą, kad Kinijos darbo grupės principai netinka Vakarų sistemoje.

Mokslininkai Wang, Victor C. X.; King, Kathleen P., nagrinėjo Mezirow reflektvyviojo mokymo teoriją, besiremiančią Konfucianistiniu požiūriu į žinių įgyjimą (vėliau plėtotą Mao ir galutinai šiuolaikinę formą įgavusį Deng Xiaoping teorijoje), savo moksliniame strapsnyje jie teigia:

“Be to, plečiant mūsų supratimą transformuojančiame mokymesi ir reflektuojančios minties integruotame modelyje, mes tikimės, kad šis straipsnis skatins tolesnius tarptautinius mokslinius tyrimus refleksyviame mokymesi ir Rytų filosofijos bei Vakarų tradicijos sankirtose. Pasaulyje yra daug turtingų išmintimi tradicijų; jei mūsų supratimas apie mokymą ir mokymasi gali remtis vienas kito supratimu, mes galime atverti naujas dėkingumo, analizės ir tyrimo duris.” (Wang, King, 2006)

Panašiai, kaip mokslininkų aptariama Mezirow iškelta reflektvyvaus mokymosi teorija, taip ir Kinijos mokymosi tobulinimosi idėja savo pagrindą gavusi iš Konfucijaus teorijos:

„Kas išsaugoja sena ir kartu sugeba įgyti naujų žinių, naujos patirties, tas gali būti žmonėms mokytojas ir pavyzdys.“ (Konfucijus, 2004: 23),

vėliau buvo, atsižvelgiant į susiklosčiusią valstybės situaciją, sėkmingai patobulinta Mao Tse-tung teorijoje:

„Tačiau mes negalime turėti tiesioginės patirties apie viską; tiesą sakant, didžioji dalis mūsų patirties ateina iš netiesioginės patirties, pavyzdžiui, visos žinios iš praeities laikų ir kitų šalių.“ (Mao, 1937),

ir didžiąją dalį šiais laikais naudojamos Kinijoje formos įgavusi Deng Xiaoping pragmatiškumo paieškų (konkrečios citatos atveju turimas omenyje kapitalizmo dalinio reabilitavimo pragmatiškumas) teorijoje:

„Panašiai, pasinaudojimas naudingais kapitalistinių šalių aspektais, įskaitant jų veikimo ir valdymo būdus, nereiškia kad mes priimsime kapitalizmą. Vietoj to, mes naudosisime tuos metodus tam kad išvystyti produktyvumo jėgas socializme.“ (Xiaoping, 1979).

Manytina, kad šios teorijos praktinis taikymas ne maža dalimi prisidėjo prie Kinijos Liaudies Respublikos iškilimo į tokias ekonomines aukštumas ir technologinį išsivystymą, koks matomas šiandien ir kokį Vakarų mokslininkai ėmė aktyviai nagrinėti ieškodami tokio pasisekimo priežasčių.

Mezirow iškelta ir cituojamame mokslininkų straipsnyje aptariama reflektvyviojo mokymo(si) idėja būčiau linkęs traktuoti, kaip siekį atspindėti, sėkmingai atkartoti Kinijos savitos ugdymo sistemos principus, sėkmingą formulę, lėmusią tokią greitą šalies sėkmę ir savyje talpinančią galias sėkmingai perimti kitų šalių patirtis.

Wang, Victor C. X.; King, Kathleen P., savo straipsnyje pažymi, kad Vakarų šalys kitų regionų patirties perėmimo prasme buvo pernelyg uždaros ir nepasinaudojo proga perimti žinias ar patirtį, kai tuo tarpu Kinija nepraleido progos ir pasiekė stulbinamų rezultatų. Mokslininkai pažymi, kad būtina atverti tarpkultūrinių santykių ir patirčių mainus, būtina išmokti semtis kitų šalių, regionų, civilizacijų patirties visuose srityse. Manytina, kad norint to pasiekti pirmiausia reikia tapti atviresniems tokio pobūdžio mokymuisi, idėjiškai supanašėti su (deramai suprasti) Kinijos, nuėjusios šį kelią, tradicija, savitu mąstymu, metodais. Tam reikia pakeisti požiūrį į pažinimą, mokymą, ugdymą, atverti savyje galimybes suvokti tas patirtis ir gebėti jas panaudoti:

„Su didesniu mūsų pasaulio jungčių ir bendruomenių suvokimu, būtinybė skubiai kurti daugiakultūrinio bendradarbiavimo perspektyvas, įvairių akademinų disciplinų vieta, ir įvairius mūsų socialinės radikalios pedagogikos filosofinius pamatus.“ (Wang, King, 2006)

Wang ir King čia kviečia panaudoti Konfucijaus pagimdytą ir Mao bei Xeoping vystytą, Kinijos labai sėkmingai panaudotą ugdymo bei mokymosi traktavimą, kurį tinkamai adaptavus būtų galima perkelti į Vakarų šalis, sukurti bendras Rytų – Vakarų disciplinas, atverti kelią Vakarams pasinaudoti Kinijos sėkmę lėmiančia patirtimi, kaip Kinija remiasi Vakarų šalių patirtimi savo kelyje į sėkmę jau daugiau nei 50 metų. Čia taip pat aiškinamas Konfucijaus požiūris į mąstymo besimokant atvertumą, čia teigiama:

“Ir, žinoma, nušvitimas apibrėžiamas kaip siekis tapti tikru žmogumi, kuris per savo transformaciją, vidinio nušvitimo būdą, realizuoja ne tik moralinį gėrį, kuris yra įtraukiamas į jo prigimtį, bet ir kosminį kūrybiškumą, kuris apima visą Visatą (Tu, 1979). Šioje kelionėje "proto ištaisymas" yra svarbus žingsnis savęs pažinimo plėtojime (Konfucijus, 500BCEc).” (Wang, King, 2006)

Konfucijus pažinimą traktavo, kaip šį tą daugiau nei žinių įgyjimas ir interpretavimas. Jis suvokė pažinimą, kaip atvertumą žinioms, leidimą įgyjant žinias tiesai leisti pasiekti žmogų. Toks suvokimas sunkiai suvoktinas griežtai racionalistinėmis nuostatomis moksle besivadovaujantiems Vakarams, tačiau jis panašus į Platono „Uolos alegorijoje“ naudojamą *Paideo* (mokymosi per atsivėrimą žinioms) sąvoką, ugdymą traktuojančią ne kaip žinių įgyjimą, bet kaip nuolatinį, laipsnišką atsivėrimą joms. Čia minimas nušvitimas, asmeninis gėris, moralinis tobulinimasis leidžia realizuoti žmogaus atsivėrimą tokiai *paideo* pobūdžio tiesai, tikrajam pažinimui, kuris minimoje tezėje įvardinamas „kosminiu kūrybiškumu“. Šioje didžioje atsivėrimo tiesai kelionėje minimas „proto ištaisymas“ (Konfucijaus teorijos pažinimo prasme pagrindas, šiandiniame Kinijos pažinime, dėka Mao ir Xiaoping, išvystytas iki turimų idėjų papildymo kitų žmonių ir kitų šalių patirtimi traktuotės) tokiu būdu, manau, laikytinas ne žingsniu savęs pažinimo plėtojime, o greičiau galutiniu kelionės tikslu, leidžiančiu *paideo* prasme atsiverti tiesai. Toliau savo strapsnyje Wang ir King, interpretuodami konfucianistinio mokymosi esmę, manytina, prieina netikslių išvadų, jie teigia:

“Vėlesniuose, Konfucijaus raštuose teigiama, "Aš nemokysiu asmens, kuris netrokšta mokytis, ir neaiškinsiu tam kuris nemoka formuoti savo paties idėjų. Taip pat aš neturiu nieko daugiau pasakyti tiems, kurie, po to, kai aš padariau aišku vieną subjekto kampą, negali iš jo išvesti kitų trijų. " Neginčytina aukščiau pateikiamame punkte yra tai, kad jei kyla svarstymų, mokytojas nenori padėti besimokančiajam mokytis. Konfucianizmo mokymosi ir suvokimo perspektyvos gali būti

	apibendrintos	trimis	teiginiais:
• Mokymosi rezultatai	priklausomi	nuo	refleksijos.
• Tie, kurie nėra tokie gabūs	refleksijoje	yra	mažiau gabūs mokymėsi.

• Taigi, augimas ir plėtra negali atsirasti.” (Wang, King, 2006)

Panaudoję tinkamą Konfucijaus raštų ištrauką ugdymo principams pažymėti, autoriai padarė Vakarų mokslininkams būdingą klaidą mėgindami išimtinai racionaliū būdu, objektyviai, išoriškai pažvelgti į Konfucijaus žodžius, neužčiuopdami jų esmės. Pirmiausia, mano manymu, pagal Konfucijaus sistemą, mokytojas nenori padėti nepakankamai mokytis norinčiajam asmeniui. Tik išmokimas teorijos, žinių jų nepraplečiant asmenine nuovoka, iš užuomenų nesugebant suvokti pačios esmės Konfucijaus buvo suvokiamas kaip laiko gaišimas. Wang ir King apie konfucianistinį mokymą atliktos išvados taip pat ginčytinos. Jie teigia, kad mokymosi rezultatai konfucianistiniame mokyme priklausomi nuo refleksijos – tai ne visai tikslu. Žodis reflection (atspindys) sietinas daugiau su galimybe atspindėti gautą informaciją, demonstruojant galimybes ją įsiminti, bet ne iš tiesų suvokti. Tuo tarpu Konfucijui svarbu buvo ne mokiniai turintys įgudžius tinkamai

atspindėti, atkartoti informaciją, bet mokiniai sugebantys mąstyti, sugebantys žinias panaudoti *paideo* prasme, tai yra kaip įgalinančias juos atsiverti tiesai. Gabūs reflektuoti mokiniai buvo įprastas ir toleruotinas reiškinys viduramžių ir naujųjų amžių Kinijoje, kada Konfucijaus raštus mokiniai buvo verčiami mokytis mintinai, be jokios galimybės juos plėtoti ar interpretuoti. Tik, kad su paties Konfucijaus požiūriu į tikrąjį žinių įgyjimo tikslą atsiveriant tiesai, apmąstant įgytas žinias, toks mokymosi traktavimas neturi nieko bendro:

„Mokymasis be mąstymo – beprasmis. Mąstymas be mokslo – kenksmingas.“ (Konfucijus, 2004: 24).

O kaip Kinijos ugdymo sistema reagavo į Kultūrinės Revoliucijos pradėtą ir vėliau dar pragmatiškiau panaudotą ugdymo sistemą, kuri Mezirow buvo įvardinta kaip *reflektyvusis mokymasis*, nors, manytina, tikslesnis apibūdinimas jai būtų *atsivėrimas tiesai (paideo)*. Apie šiuolaikinės Kinijos ugdymo sistemos pagrindinius įgyvendintojus - mokytojus rašė Xin-min Zheng bei Chris Davison:

„...trys atvejų tyrime dalyvavę mokytojai yra visiškai nesusaistyti nei dabartinių savo įsitikinimų, nei egzaminų sistemos - jie nori įtraukti naujas idėjas.

Tačiau išvados atskleidžia, kad trijų atvejo tyrimuose dalyvavusių mokytojų pedagoginę kaitą yra ne radikali, bet laipsniška ir pragmatiška, jie nėra aklaai įsikibę tik vieno mokymo metodo, vietoj to jie pasirenka skirtingų rūšių ugdymo metodus kurie atitiktų jų poreikius.“ (Zheng, Davison, 2008: 18)

Autorių aprašomas tyrimas leidžia manyti, kad Kinijos dabartiniai mokytojai yra nesusaistyti nei įsitikinimų, nei formalumų – neprisirišę prie statiškos esamo mokymo formos, taigi atviri naujovėms, kaitai, metodų persipynimui, kitaip tariant *atviri* priimti ir mokiniams perteikti žinias ta forma, kuria jos bus rezultatyviausiai priimtose. Tokiu būdu, manytina, kad aprašytas Konfucijaus-Mao-Xiaoping mokymo-ugdymo principas įgyvendinamas iš mokinių pusės (tie kurie nepasiruošę pakankamai idėti mąstymo į priimamas žinias dar Konfucijaus buvo įvardijami kaip tuščias mokytojo pastangų švaistymas, todėl mokiniai stengiasi į žinias idėti pakankamai mąstymo). Tas pats mokymo principas, tikėtina, įgyvendinamas ir iš mokytojų pusės, kurie pasirengę vis nauju, patobulintu, produktyviausiu būdu *atverti* mokinius naujoms žinioms (beje įvardintosios Kinijos mokytojų savybės nėra tik kultūros ir savimonės rezultatas, jie porą kartų į metus Kinijos iniciatyva turi išeiti naujus kvalifikacijos kėlimo kursus, kurių metu jiems įdiegiamos naujausios Kinijos Liaudies Respublikos pripažintos reikalingomis žinios ir technologiniai laimėjimai).

Kinijos ugdymo sistemą ir jos lyderius taip pat nagrinėjo Ronald F. Price, jis aptarė Mao idėjinį mąstymą bei prioritetus Didžiosios Kultūrinės revoliucijos metu:

„Liberation Army Daily“ rašė: „mes privalome sudaryti bendrą visumą su darbininkais, valstiečiais bei kariais, kardinaliai pakeisti savo mąstymą, pakelti mūsų politinio sąmoningumo lygį ir visa širdimi tarnauti visiems Kinijos ir Pasaulio žmonėms, be mažiausios minties apie žymumą ar naudą, be mažiausios baimės mirti“. Čia matome dvi pagrindines Mao idėjas: susiliejimą su darbo liaudimi ir moralinį-pilietinį ugdymą.“ (Price, 1970: 2)

Price čia arti tiesos - Mao susiliejęimas su darbo liaudimi, manytina, buvo vienas svarbiausių dalykų, kurį pats Mao savo raštuose aprašė kaip esmingai svarbų. Mao neįsivaizdavo Kinijos be jos žmonių, masių iškėlimo į pagrindinį komunizmo, kaip kuriamos žmonių ir žmonėms sistemos tikslą:

“Masės yra tikrieji herojai, tuo tarpu mes patys esame dažnai vaikiški ir neišprusę, ir be šio suvokimo neįmanoma įgyti net pačių pamatinių žinių.“ (Mao, 1990: 118)

Minimas moralinis-pilietinis ugdymas Mao taip pat buvo viena pamatinių vertybių Kultūrinės Revoliucijos metu, toleruotinių dorybių, tokių kaip kuklumas, atsidavimas darbui, *tarnystė* kitiems (Rytietiška arba Krikščioniška, bet ne vergavimo ar engimo prasme) siejimas su komunizmo šalyje siektiniais tikslais:

“Kiekvieną kartą jie galvoja pirmiausia apie save, bet ne apie kitus. Kai jie nežymiai prisideda prie darbų, jie iškiliai ir išdidžiai giriasi apie tai bijodami kad kiti gali likti nesužinoję jų žygdarbio. Jie nėra nuoširdūs su savo partijos nariais ir yra vadintini ne kaip kitaip kaip šaltai, abėjingai ir apatiškais. Iš tiesų tai tie žmonės nėra komunistai, ar bent jau negali būti laikomi atsidavusiais komunistais.” (Mao, 1939)

Manau, šis sumanymas susieti moralę su pilietiškumu, davė apčiuopiamų rezultatų: Kinijoje sumažėjo suirutė, nuomonių išsiskyrimas tarp žmonių, kas leido produktyviau funkcionuoti pačiai valstybei, tuo pačiu gerinant gyvenimo sąlygas ir jos gyventojams; tvirtas kinų tikėjimas komunizmu leido Kinijoje rasti pasaulyje savo produktyvumu ir sėkmingumu precedento neturinčioms kolektyvinio darbo grupėms; tvirtas tarnavimo šaliai nuostatų žmonėse suformavimas ir jų – „masių“ – kaip svarbiausio Kinijos Liaudies Respublikos egzistavimo tikslo iškėlimas buvo tie veiksniai, kurie leido Kinijai vos per 50 metų atlikti šuolį iš vienos vargingiausių pasaulio šalių į pasaulio ekonomikos, technologijos, gamybos, drįstu teigti ir ugdymo lyderes. Manytina, prie visos šios sėkmės nemaža dalimi prisidėjo ir Mao itin praktinis ugdymo traktavimas:

„Iš tiesų yra taip, kad žmogaus žinios yra patikrinamos tik kai jis pasiekia numatytus rezultatus socialinės praktikos procese (materiali gamyba, klasių kova ar mokslinis eksperimentas).“ (Mao, 1937),

kurį savo knygoje pažymi ir Price:

“Mao rekomendavo kad šalies mokyklos vertintų savo mokinius ne pagal perskaitytų knygų kiekį, bet pagal Kinijos problemų sprendimo sėkmingumą, kurį mokinys gali įgyvendinti remdamasis įgytomis žiniomis.” (Price, 1970: 23)

Mao moralinio-pilietinio ugdymo aiškią naudą Kinijos valstybei savo knygoje aprašė ir Peter Bernard Harris:

„Mao mintys yra geros kiekvieno Kinijos piliečio interesams ir mistiškai juos pakelia dvasine prasme. Bendroji valia ir masių energijos išleidimas, abu siūlė politinę mistiką, moralės ir politikos susimaišymą, kuris valo politikos korpusą.” (Harris, 1980: 82)

Kitas Kinijos ugdymo ir Mao indėlio į jį tyrėjas Dick Wilson Mao teorijoje išvelgė sąsają su konfucianizmu, įvardindamas Mao santykį su ugdymu Konfucijui įprastai priskiriama dialektine traktuote, Wilson teigė:

“Akivaizdu kad dialektinis „mokytojo – mokinio“ santykis Mao buvo suvokiamas kaip vienas pačių svarbiausių žmogaus gyvenime.” (Wilson, 1977: 144-145)

Dialektinio „Mokinio - mokytojo“ santykio pradininku ir vienu pagrindinių atstovų Kinijos ugdymo istorijoje laikomas Konfucijus ir dėl šia prasme autorių sulyginimo Wilson, manau, laikytinas teisiu. Ne tik Konfucijus, kuris mokymą išsivaizdavo kaip individualizuotą, atskirtą nuo masių procesą, kada išmintingas mokytojas žinias atstojančiais pamokymais *atveria* mokinį pažinimui, vadintinas tikroju dialektiku. Mao taip pat gali būti laikomas dialektinio moralinio ugdymo puoselėtoju, nes, nors ir buvo už masių iškėlimą ir kolektyvinį mokymąsi, visgi savo teorijoje išlaikė dialektikai pagrindinį santykį - diskusiją, skirtingų nuomonių egzistavimo būtinybę, polemiką, kurios metu gimsta tiesa.

Manytina, kad Wilson savo teorijoje įvardindamas Mao pedagoginio mokymo bruožus yra kiek tikslesnis, nei apie juos rašė anksčiau aptarti Victor Wang ir Kathleen P.. Wilson teigia:

“Vienas skiriamasis Mao pedagoginio mokymo bruožas buvo įsitikinimas kad mokinys galiausiai turi mokytis pats, mokytojo užduotis yra tik parodyti jam kaip mokytis.” (Wilson, 1977: 146-147)

Iš dalies Wilson teisingas – Mao pedagogikoje (pradėtoje dar Konfucijaus teorijose ir šiems laikams įprastą formą įgavusioje Deng Xiaoping teorijoje) mokytojas nelydi mokinio viso mokymosi proceso metu, kaip tai įprasta Vakarietiškos tradicijos mokyklose. Visgi, išvada, kad mokytojo užduotis yra tik parodyti mokiniui kaip mokytis taip pat skubota. Mokytojo užduotis buvo pirmiausiai *atverti* mokinį pažinimui, paskui pateikti jam informaciją, kurios būdu mokinys turi toliau *vertis* pažinimui – papildyti jį pagrįstais papildymais, kitaip tariant, patobulinti, pagerinti. Pats Mao teigė:

„Jei kažkas nori mokytis, jis turi mokymėsi pralenkti kitus. Asmuo neturi būti privestas prie apribojimų, asmuo neturi išimtinai interpretuoti ir tikrai kausti užrašus.“ (Mao, 1966)

Tokiu būdu mokytojo užduotis Kinijoje nėra tik parodyti mokiniui kaip reikia mokytis, ji talpina savyje kur kas didesnę turinį yra:

- a) suformuoti mokinys tvirtas moralines-pilietines nuostatas;
- b) nenukrypstant nuo moralinių-pilietinių nuostatų *atverti* mokinį pažinimui;

c) pateikti mokiniams žinias tokiu būdu, kad jos juose pažadintų domėjimąsi dalyku ir praplėstų mąstymą už pateiktos informacijos ribų (parodžius vieną kampą mokinys turi mokėti papasakoti apie kitą, kitaip, kaip pasakytų Konfucijus, ugdymas tampa beprasmiu);

d) stebėti, kad mokinio ideologinės intensijos (kol asmenybė dar formavimosi stadijoje), kūrybiškumas linktu socialistiškai orientuota, praktiškai patikrinama ir pragmatiška linkme.

Kitas autorius, Peter Bernanrd Harris, konfucionizmą linkęs traktuoti, kaip patogią, žmonių per amžius pripažįstamą, praeities nugludintą moralinių normų saugyklą, kuria Mao patogiu metu pasinaudojo įgyvendindamas savo moralinio-pilietinio ugdymo įdiegimo šalyje sistemą. Harris teigia:

“Mao nesekė Konfucijumi nuosekliai, nei atsižvelgdamas į Konfucijų kaip į filosofą, nei atsižvelgdamas tiesiogiai į konfucionizmo ideologiją. Konfucijaus filosofija, kuri tiesa sakant yra trumpas būdas apibudinti tiesų, požiūrių ir elgesio pasirinkimų kompleksą, buvo suformuluota socialinės ir politinės katastrofos laikotarpiu. Konfucianizmas idealiu atveju turėtų būti matomas kaip organinė moralė harmoninga visuma, per saviugdą ir socialinių pareigų vykdymo sistemą. Ar Mao priešinosi Konfucijaus sistemai ar ne? Pradžioje, logiškai, jis jos vengė. Jei jis buvo geras marksistas jis turėjo atsižvelgti į konfucionizmo sistemą, kaip į praeities liekaną, dabar neveiksnią, istorinį etapą, tačiau būtinai atsižvelgiant į susiklosčiusią dialektiką.” (Harris, 1980: 86)

Autoriaus nuostata, kad konfucianizmas Mao buvo regimas tik kaip organinė moralinių postulatų visuma, ginčytina, atsižvelgiant į faktą, kad, nors Mao panaudojo konfucianizmo idėjas, formuodamas savo, o kartu ir naujai kuriamos Kinijos moralės normas, tai nebuvo atlikta remiantis vien sąmoningu mąstymu, kada kiekviena Konfucijaus moralinė norma būtų pragmatiškai pasveriamą ir priimama arba atmetama. Konfucionizmas, su visomis savo idėjinėmis, moralinėmis vertėmis nuo pat vaikystės buvo įskiepytas Mao tuometinės ugdymo sistemos, kuri, iki Kultūrinės Revoliucijos, vadovavosi išimtinai Konfucijaus raštų studijavimu ir moralinių normų mokymusi. Mao dar būdamas jaunuolis, ėmėsi puoselėti tuometinei Kinijai naujas komunistines idėjas ir, Sovietų Sąjungos vykdomo komunizmo pavyzdžiu, pirmiausia bandė atmesti visa tai, kas sena ir tradiciška:

„...šie pavyzdžiai ikūnija visus tuos, kurie gina Konfucijaus garbinimą, Konfucijaus autentiškų raštų studijavimą, senąjį etikos kodą ir senąsias idėjas, prieštaraujančias naujai kultūrai ir naujoms idėjoms.“ (Mao, 1940),

Visgi jam nepavyko to padaryti ir ilgainiui jis ėmė kalbėti apie komunizmo Kinijoje kūrimą išsaugant tradicijas, apie komunizmo savo šalyje savotiško taikymo būtinybę, anksčiau šiame darbe minėtą komunizmo „sukinimą“. Mao idėjų skirtį nuo įprasto tuo laikotarpio komunistinio mąstymo praeities vertinimo prasme savo knygoje aprašė Nick Knight:

“Marksizmo visuotinės taisyklės netalpino savyje jokio specifinio kultūrinio ar istorinio turinio, jis tebuvo taikomas atsižvelgiant į konkrečias istorines aplinkybes, manant kad jis atitinka bet kokią kultūrinę specifiką. Mao savo ruožtu

teigė, kad marksizmo teorija yra skirta visiems, tačiau ji turi būti pritaikyta prie konkrečių Kinijos istorinių ir socialinių sąlygų, tam kad taptu tinkama.“ (Knight, 2005: 102-103)

Manytina, kad bet koks Mao mėginimas konfucionizmą vertinti tik kaip priemonę savo moralinės-pilietinės visuomenės kūrimui, buvo iš anksto pasmerktas pralaimėjimui, nes gilus, tradicijų lydymas konfucianizmo iššaknijimas kiekviename to meto išsilavinusiame Kinijos pilietyje (dėl tuometinio švietimo nuostatų ir Konfucijaus raštų studijavimą), įskaitant ir patį Mao, neleido to padaryti. Konfucianizmas Mao (kaip ir kitiems Kinijos švietimo sistemos ugdytiniams) suformavo tokią moralinių nuostatų bazę, kad ir dėl pasikeitusių politinių sąlygų priverstas atsisakyti to, kas sena, tradiciška, priskirtina senajai kultūrai (konfucianizmas sietinas su visu tuo), Mao ilgainiui visvien ima puoselėti tas pačias moralines vertybes, kokias puoselėjo ir Konfucijus ir kurios buvo jam įdiegtos Kinijos kultūros ir tradicijos dar toli iki perversmo ir Kultūrinės Revoliucijos laikotarpio.

Toliau cituojamoje Harris knygos tezėje teigiama apie Mao nuomonės pasikeitimą, pradžioje atsisakant konfucianizmo, bet ilgainiui pripažįstant jo postuluojamų moralinių, ugdymo idėjų vertę. Tai pagrindžia nuostatą, kad konfucianizmas, kaip idėjinė moralės tiesų visuma buvo pirmiausia giliai išsaknyjęs Mao moraliniame jausme ir tik po to vertinamas paties Mao kaip daugiau ar mažiau tinkamas ir reikalingas Kinijai. Tokiu būdu teigtina, jog moralinė Konfucijaus sistema nebuvo priemonė, įgyvendinant Mao moralinės-pilietinės visuomenės kūrimą, ji buvo jei ne idėjinis pagrindas, tai reikšmingai įtakojantis pradinis veiksnys.

Mao ir Konfucijaus idėjų persipynimo versija igauna prasmę ir Stuart R. Shram knygoje, kur aprašomi faktai apie Mao Tse-tung idėjinį pasikeitimą bėgant metams:

„Jaunystėje Mao pagrindinis tikslas buvo rasti išeitį iš Kinijos problemų ir įtikinti kitus savo pažiūrų teisingumu. Vidutiniame amžiuje, tebetęsdamas suvokimo siekį, Mao taip pat susirūpino doktrinos, kuri būtų privaloma jo siekėjams, sukūrimu. Vėlesniais metais, Mao toliau skleidžiant savo teoriją, jo doktrina pavirto dogma, ar netgi ritualinis užkeikimas. Ir visgi, iki pat savo gyvenimo pabaigos, jis reikalavo mobilizuoti praeities mokymą tam kad nustatyti kursą į ateities mokėjimą.“ (Schram, 1989: 8)

Kodėl Mao pradžioje Kultūrinės Revoliucijos buvo toks priešiškas konfucionizmui ir iš jo sekančiai Kinijos senajai tradicijai – manytina, jis tiesiog turėjo būti radikalus ir griežtas savo sprendimuose, to reikalavo itin prastoje situacijoje esanti bei revoliucinėmis nuotaikomis persismelkusi tuometinė Kinija. Reikėjo iš esmės keisti padėtį, o tam reikėjo radikalių sprendimų. Norėdamas įdiegti Kinijoje naują ideologiją – komunizmą, Mao turėjo pasmerkti senąją sistemą, o kartu ir visa kas ją lydi ar remia, tai – revoliucinė praktika. Iš kitos pusės prie Mao priešiškumo konfucianizmui prisidėjo lygtolinė ugdymo sistema, kuri, iš vienos pusės, rėmėsi konfucianizmu, tačiau iš kitos – savo radikaliu požiūriu į konfucianizmo mokymąsi stabdė visą šalies progresą. Ėmus įgyvendinti Kultūrinės Revoliucijos užsibrėžtus uždavinius ir kiek apriimus visoms perversmų nuotaikoms, Mao susivokė neturįs jokios aiškiai suformuluotos doktrinos, kurią, kaip tiesioginį savo patirties ir

idėjų palikimą, galėtų perduoti būsimoms Kinijos kartoms. Ėmus užpildyti šią spragą, išryškėjo Mao ideologiniai panašumai su tradicinėmis Konfucijaus normomis, todėl, ilgainiui, Mao pakeitė savo radikalią nuomonę į konfucionizmo tiesas ir ėmė pripažinti, kad praeities mokymas ir išmintis turi būti pasitelkti kuriant ateitį (tai buvo ir Konfucijaus viena pamatinių idėjų). Tokią mintį savo knygoje iškelia ir Schram:

“Mao teigė, kad praeities įsisavinimas numato ne tik neapdirbtą medžiagą bet ir metodą teisingo šiandienos kelio kūrimui.” (Schram, 1989: 135)

Schram minimas Mao teorijos dogmatizavimas buvo išties opi Kinijos problema, kada, po Kultūrinės revoliucijos, į Mao doktriną imta žiūrėti absoliučiai ir neginčytinai bei neinterpretuotinai. Mao teorija susidūrė su ta pačia problema su kuria anksčiau buvo susidūręs Mao kritikuotas konfucianizmas – ji buvo suabsoliutinta. Ši problema kilo dėl vienos pagrindinių konfucianizmo-maoizmo teorijos tiesų nepaisymo: praeitis turi būti pasitelkiama ateities mokymui, arba kitaip, ateitis turi būti kuriama pasitelkiant praeities mokymą bei patirtį, kurie atsižvelgiant į dabarties situaciją tikslingai panaudojami. Šią maoizmo idėjų dogmatizavimo problemą savo teorijoje sprendė Deng Xiaoping, kuris teigė:

“Jokios sėkmės negalima tikėtis tyrimuose atliekamose vieno individo: ji visada priklauso nuo praeities kartų pasiekimų taip pat kaip ir nuo mūsų šios.” (Xiaoping, 1977)

“Kai viskas turi būti padaryta pagal knygą, tada dalykai virsta nelanksčiu ir aklu tikėjimu, kuris yra mada, tokiu atveju neįmanoma partijai ar bendruomenei progresuoti.” (Xiaoping, 1978)

Apie Xiaoping švietimo reformą ir Kinijos komunizmo krypties idėjinį koregavimą, leidžiant šalyje egzistuoti kapitalizmui, bet visgi pirmenybę teikiant socializmui, rašė Joel H. Spring:

„Deng, švietimas buvo sietinas su socialistiniu keliu į ekonomikos plėtrą. Vienas iš dalykų, kuriuos jis pabrėžė buvo tai, kad socializmas buvo pranašesnis už kapitalizmą pagalboje neišsivysčiusiems šalims.” (Spring, 2006: 196)

Xiaoping savo švietimo reformą orientavo pirmiausiai ekonomikos plėtros bei vystymo linkme. Visgi, nepakanka pasakyti, kad kapitalizmą jis tiesiog traktavo kaip prastesnį pasirinkimą norint išvystyti šalį, tokiu būdu gindamas komunizmo, kaip valdymo sistemos dominavimo Kinijoje tinkamumą. Būtina įvardinti, kaip tiksliai kapitalizmą traktavo Xiaoping, kokią konkrečią užduotį socialistinėje Kinijos Liaudies Respublikoje jis priskyrė kapitalizmui. O čia, Xiaoping manymu, atsiveria tikrasis Kinijoje taikomo komunizmo pranašumas, nes Kinija, pasitelkdama savo komunizmą, gali leisti egzistuoti savo šalyje ir kapitalizmui, kaip antrinei, pasitarnaujančiai sistemai, kuri tuo metu moka mokesčius, kuria darbo vietas, supažindina kinus su naujomis Vakarietiškoms technologijomis bei rinkos ekonomikos peripetijomis, tuo tarpu socializmas šalyje lieka vadovaujančioje, pagrindinėje valdžioje. Tokiu būdu Kinija gauna dvejopą naudą: ji pasiima iš kapitalizmo tai,

kas geriausia (technologijos naujovės, mokesčiai, papildomos darbo vietos) ir komunizmu išfiltruoja Kinijos Liaudies Respublikai ir jos žmonėms nenaudingus dalykus (socialines klases, nelygų turto pasiskirstymą ir kt.). Spring pabrėžia, kad tokia leidimo kapitalizmui egzistuoti Kinijoje praktika buvo taikoma ne tik gamykloms, bet ir privačioms mokykloms:

“Deng eksperimentavimo su įvairių formų ekonomine struktūra palaikymas, įskaitant leidimą egzistuoti privačiai veikiančioms mokykloms, buvo pagrįstas visų pirma marksistine „tiesos“ sąvoka. Xiaoping tiesa buvo aptinkama tik per praktiką.” (Spring, 2006: 1997).

Taigi, Xiaoping ne tik leido, bet ir savo teorijoje propagavo privataus kapitalo egzistavimą Kinijoje. Tačiau kokių idėjinį pagrindą jis rėmėsi? Ar jo idėjos turėjo tradicijų reikalaujamą „pagarbą praeities mokymams“? Kas toji marksistinė „tiesos“ sąvoka? Į šiuos klausimus nesunku atsakyti. Pirmiausia, tokia, iš pažiūros prieštaringa ir novatoriška Xiaoping idėja, leisti kapitalizmui bet kokia suvokiama forma egzistuoti komunistinėje Kinijoje, anaipol nėra idėjiškai priešinga Mao idėjoms. Nors Mao anksčiau ne kartą savo teorijose pabrėžė jog, kapitalizmas - nepriimtina sistema Kinijoje, nes kyla grėsmė grįžti feodalizmui ir žmonių išnaudojimui, visgi Xiaoping nenusižengia Mao ideologijai, nes puoselėja jau anksčiau šiame darbe minėtą pagrindinę Mao taisyklę:

„Jei žmogus nori kad jam pasisektų jo darbe, tai yra, pasiektų numatytus rezultatus, jis turi atsižvelgti į savo idėjų atitikimą objektyvaus išorinio pasaulio įstatymams, jei atitikimo rasti nepavyksta, žmogaus praktika nepasiseks.“ (Mao, 1937)

Taigi, objektyvus išorinis pasaulis – esamasis laikas ir politinė, esama ekonominė situacija – padiktavo sąlygas reaguoti tokiu būdu, kad Kinija galėtų greitai ir efektyviai progresuoti, vystyti savo ekonomiką, o kartu ir visų Kinijos gyventojų gerovę. Deng Xiaoping teigė, kad bijoti kaip anksčiau kapitalizmo nebereikia, nes situacija pasikeitė:

„Kai kurie žmonės bijo kad Kinija pasirinktų kapitalistinį kelią jei pamėgins pasiekti keturių modernizacijų įgyvendinimo su užsienio investicijų pagalba. Ne, mes nepasirinksime kapitalistinio kelio. Buržuazija Kinijoje daugiau nebeegzistuoja. Vis dar yra buvusių kapitalistų, bet jų klasės statusas pasikeitė.“ (Xiaoping, 1979)

Pasikeitus situacijai Mao įvardintus objektyvaus išorinio pasaulio įstatymus atitiko Xiaoping siekis pakelti Kinijos ekonomiką ir išpuoselėti gamybą, tam reikėjo į šalį įsileisti kapitalizmo atributą – privatųjį kapitalą. Taigi, ar naujosios Deng Xiaoping idėjos atitiko pirmiausia „pagarbos praeities mokymams“ kriterijus? Manytina, kad taip, nes Konfucijaus pradėta ir Mao patobulinta bei pratęsta idėja apie „praeities mokymo ir dabarties situacijos apjungimą formuojant ateities veiklos kryptis“ savo esmę išlaiko ir iš pažiūros itin novatoriškoje Xiaoping teorijoje.

Šioje vietoje atsakymas į klausimą kas yra toji Spring knygoje randama marksistinė „tiesos“ sąvoka, aptariamame Kinijos komunistiniame kontekste taip pat tampa ganėtinai aiški: „tiesa“ tai praktinės idėjos dabarties ir ateities veiklai, atitinkančios esamą laikotarpį ir situaciją (kaip pasakytų Mao: objektyvaus išorinio pasaulio įstatymai) ir besiremiančios praeities patirtimi bei išmintimi.

Po Deng Xiaoping mirties idėjiniu Kinijos lyderiu laikomas jos tuometinis prezidentas Jiang Zemin, apie kurio idėjas ugdymo prasme atskirų duomenų rasti nepavyko. Po jo Kinijos Liaudies Respublikos prezidento pareigas užėmė ir iki šios dienos jas eina Hu Jintao, kuris paskelbė „Aštuonių garbių, aštuonių negarbių“ moralinių normų postuluotę, eiliuotą pamokymą, kuris, kaip teigiama, buvo sukurtas siekiant atstatyti harmoniją šalyje. Apie tai savo knygoje rašė Anne-Marie Brady:

“2005 m. vasario mėn., per savaitės ilgio mokymo kursų vyresniesiems vadovams Centrinėje Partinėje Mokykloje atidarymo ceremoniją, Hu Jintao paskelbė naują Kinijos tikslą „sukurti darnią visuomenę“. Harmonijos pabrėžimas buvo nuoroda į Konfucianizmo idealus. Kitą mėnesį Hu paskelbė naują moralinį kodą, kuriuo privalėjo sekti visi Kinijos Komunistų Partijos (KKP) pareigūnai, kaip ir visi Kinijos piliečiai, jis vadinosi: „Aštuonių garbių, aštuonių negarbių“ principas.“ (Brady, 2008: 59)

Hu Jintao tikslas buvo sukurti moralinę visuomenę; priemonės tikslo įgyvendinimui - eiliuotas moralinis pamokymas, pabrėžiantis mokiniams moralines vertybes (kaip pažymi Brady – pabrėžiama ir konkreti nuoroda į konfucianizmą bei su juo sietinus idealus), kurios pastaruoju metu, partijos lyderio manymu, buvo primirštos. Po šio Hu Jintao partijos suvažiavimo metu paskelbto pareiškimo pasipila gausybė straipsnių apie konfucianizmą ir jo vertę, tiek pačioje Kinijoje tiek ir Vakaruose (apie tai internete galima rasti gausybę straipsnių, vienas kurių yra spausdinamas adresu: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2009/apr/09/confucius-revival-china>). Dėl šio Hu Jintao žingsnio neoficialiai prabilta apie pamiršto konfucianizmo reabilitavimą ir atitinkamą maoizmo traukimąsi iš dominuojančių ideologinių pozicijų. Visgi, manytina, kad tokia mokslininkų reakcija nepakankamai pagrįsta, štai kodėl: šiandien Kinijoje egzistuoja grupės Konfucijaus pasiekėjų, vadinamų konfucianistais ir grupės Mao pasiekėjų, vadinamų maoistais, šios grupės nuolatos konfrontuoja tarpusavyje. Mokslininkams taip pat neretai įprasta konfucianizmo bei maoizmo tradicijas, bei ideologines kryptis traktuoti atskirai, kaip konfruntuojančias, prieštaraujančias viena kitai. Todėl atėjus maoizmui, jis buvo kaltinamas Konfucijaus ignoravimu, jo idėjų vertės neigimu, o Hu Jintao nusprendus grąžinti (tiksliau priminti) Konfucijaus moralines idėjas ir jų vertę šiandieninėje Kinijoje, imta manyti, kad tai reiškia Konfucijaus ir jo pasiekėjų idėjinę pergalę prieš Mao.

Tuo tarpu atlikus visą šį darbą ir nuodugniai susipažinus su Kinijos lyderių ugdymo ir idėjinio vystymosi istorija, manytina, kad Hu Jintao (kaip ir ankstesnių iki jo buvusių lyderių) intensija buvo žiūrėti į adekvačią Kinijos situaciją ir, remiantis praeities išmintimi, ją tobulinti, taisyti, koreguoti. Manytina, kad Deng Xiaoping

perversmo metu isivyravęs visuotinis gamybos ir ekonomikos postulavimas kiek per stirpiai įsitvirtino jaunuolių (ir kitų Kinijos piliečių) galvose, tokiu būdu moralinės normos, postuluotos kadaise Konfucijaus (bet palaikytos ir Mao, ir Xiaoping idėjose) tapo kiek primirštos.

Būčiau linkęs teigti, kad Konfucijaus, Mao Tse-tung, Deng Xiaoping, Jiang Zemin bei Hu Jintao idėjos, klaidingai traktuojamos daugelio jas supriešinti mėginančių mokslininkų, kaip besikertančios. Manytina, kad minėtų Kinijos idėjinių lyderių ir oficialių vadovų idėjos, šalies politikos vykdymo bei ugdymo prasme, nėra prieštaraujančios viena kitai ar keičiančios viena kitą poliariškoje idėjų kovoje – jos apsijungia į vieningą ideologinę grandinę, vieningą valstybės labui vykdomą siekį, kurio idėjinį pamatą sudaro: veikla, orientuota į ateitį, atsižvelgianti į dabartinę objektyvią situaciją ir besiremianti tai situacijai pritaikyta praeities išmintimi bei patirtimi.

Vadovaudamiesi šia idėja, Kinijos idėjiniai vedliai veda šalį ir jos žmones į priekį, adekvačiai reaguodami į esamą objektyvią situaciją, pagal ją keisdami šalies veiklą (pirmiausia švietimą), nepamiršdami pasiremti praeities patirtimi ir išmintimi (tradicinės Konfucijaus moralinės normos, Mao Tse-tung pilietinės-moralinės visuomenės principai, Deng Xiaoping komunizmą ir socializmą bendram tikslui sutaikanti išmintis) ir tokiu būdu kurdami užtikrintą šalies ateitį.

IV. Išvados:

1. Magistrinio darbo pradžioje aprašyta, kad istoriniu požiūriu per pastaruosius 50 metų Kinija iš ekonominės, politinės, socialinės autsaiđerės sugebėjo pakilti iki vienos stipriausių ir įtakingiausių pasaulio valstybių. Mao pradėta ir iki šių dienų vystoma bei tobulinama ugdymo reforma šiame procese suvaidino vieną svarbiausių vaidmenų;
2. Toliau darbe buvo aprašytas hermeneutinio metodo, tinkamo atlikti giluminį (hermeneutinį) suvokimą, parengimas. Buvo parengtas savitas hermeneutinio rato metodas pasitelkiant Heidegger, Gadamer, Ricoeur ir kitų hermeneutinės teorijos plėtotojų idėjas, jas sistemingai aprašant, apjungiant numatomam darbo tikslui pasiekti. Metodo aprašymo pabaigoje pateikiama schema, leidžianti vizualiai įsivaizduoti jo naudojimo principą ir atliekamų veiksmų eiliškumą.
3. Vėliau darbe nagrinėjami Konfucijaus raštai ir išskiriamos šios pagrindinės juose atsispindinčios vertybės: pagarba vyresniems bei praeičiai, saikingumas, darbštumas, būtinybė mokantis savarankiškai mąstyti, pusiausvyros laikymasis, rėmimasis senu kuriant naują. Jos laikytinos seniausiais išlikusiais Kinijos pamokymais, bei šiuolaikinės Kinijos ugdymo sistemos pamatu.
2. Nagrinėjant Mao Tse-tung raštus paaiškėja, kad įgyvendindamas Kultūrinę Revoliuciją kartu jis iškelia novatoriškas ugdymo vertybes: masių vertės postulavimą, teorijos patikrinimo praktikoje būtinumą, teorijų nuolatinio papildymo naujomis žiniomis būtinumą. Taip pat reformuojama senoji Kinijos ugdymo sistema, užsibrėžiamas tikslas tradicijomis grindžiamą dogatiškumą joje keisti šių laikų aktualijomis ir naujausiais atradimais grindžiamu dinamiškumu.
3. Nagrinėjant Mao raštus paaiškėja, kad ilgainiui jis atsisakė savo kritiško požiūrio į konfucianizmą ir pripažįsta šios teorijos, kaip tradicijų puoselėtojos, reikšmę. Tai išryškėja Mao kalbose apie komunizmo Kinijoje savitą priėmimą - „sukininimą“ – įgyvendinamą komunizmo teoriją vystant tik kultūrinio, tradicinio Kinijos paveldo kontekste.
4. Nagrinėjant Deng Xiaoping, Mao bendražygio, raštus paaiškėja, kad jo ideologija vienija Konfucijaus bei Mao Tse-tung ugdymo, moralės idealus, pragmatiška prasme pritaikydama juos esamam laikotarpiui ir politinei Kinijos situacijai.
5. Deng Xiaoping savo ideologijoje peikia Mao ideologijos dogmatizavimą. Xiaoping įvestos naujovės – mokslininkų bei mokytojų statuso šalyje reabilitavimas, leidimas Kinijoje egzistuoti privatiniam kapitalui – neprieštaruja Mao Tse-tung anksčiau išsakytoms idėjomis, o vadovaujasi paties Mao anksčiau įvardinta „atsižvelgimo į objektyvaus pasaulio situaciją“ taisykle, kada atsižvelgiant į laikmetį ir į konkrečius šalies poreikius vykdomi būtini Kinijos labai pakeitimai.

6. Po Deng Xiaoping Kinijos idėjiniu lyderiu tapęs Jiang Zemin atskiro dėmesio moralinių, ugdymo idėjų korekcijai neskyrė, tačiau po jo Kinijos vadovu tapęs Hu Jintao iškelia „aštuonių garbių ir aštuonių negarbių“ moralinę postuluotę, primenančią Kinijai moralinių idealų reikšmingumą bei į Kinijos Liaudies Respublikos prioritetų sąrašus sugražina Konfucijaus moralinio elgesio traktuotes.

7. Toliau darbe sulyginus Konfucijaus ir Mao Tse-tung idėjas paaiškėja, kad jų moralinio ugdymo idėjiniai skirtumai yra nereikšmingi, labiau sietini su istorine, politine šalies situacija.

8. Tyrimo metu paaiškėjo, kad konfucionizmo savitas taikymas Kinijoje, kada mokiniai verčiami mokytis Konfucijaus raštus mintinai, buvo įgyvendinamas siekiant pažaboti paauglišką maištingumą, kad šis nebūtų panaudotas destruktiviems tikslams įgyvendinti. Visgi, 20-ojo amžiaus viduryje sistema atgyveno ir buvo pakeista Mao Kultūrinės Revoliucijos, kada nuspręsta jaunimo veržlumą bei energiją panaudoti konstruktyviems Kinijai tikslams įgyvendinti, atsisakant jų slopinimo mintinu raštų mokymusi.

9. Konfucijaus ugdymo principas nėra tik pateikiamų žinių atspindys, kaip neretai manoma Vakaruose. Jis traktuotinas panašiai, kaip Senovės Graikijoje ugdymą traktavo Platonas, jo apibrėžčiai naudojęs terminą *Paideo* (artimiausia verstina prasmė: *atvertumas suvokimui*). Konfucijui mokytojo užduotis - atverti mokinio gebėjimą suvokti, o mokinio – gebėti atsiverti žinioms bei tikrajam pažinimui.

10. Konfucianizmo Paveldimosios Kultūros (KPK) mokymosi sistema besivadovaujančių šalių mokiniai (ir suaugusieji) dirbdami grupėse pasiekia kur kas geresnių rezultatų nei tų pačių tikslų siekdami individualiai. Taip atsitinka, nes nuo vaikystės jiems diegiamos moralinės–pilietinės vertybės, bei nuostatos, kad kolektyviniu darbu lengviau įgyvendinami visai Kinijai naudingi tikslai. Vakarų šalių ugdymo sistemose organizuojamas darbas grupėse neduoda adekvačių KPK šalims rezultatų, nes čia darbo metu grupėje iškilę lyderiai linkę atsiskirti nuo grupės suabsoliutinant asmeninius pasiekimus. Tuo tarpu Kinijoje darbo grupėje iškilę lyderiai neišskiria savo pasiekimų iš grupės veiklos, o tampa vedliais, besirūpinančiais grupės vieningumu ir jos vykdomos veiklos tikslingumu.

11. Konfucijus, Mao Tse-tung, Deng Xiaoping, Jiang Zemin, Hu Jintao – visi šie Kinijos faktiniai ir idėjiniai lyderiai savo teorijose vadovaujasi viena dominuojančia, pamatine taisykle, kuri skambėtų maždaug taip: „Dabarties ir artimiausios ateities veiklą būtina projektuoti atsižvelgiant į objektyvią, dabartinę šalies situaciją ir tam tikslui įgyvendinti pasiremiant praeities patirtimi bei tradicija“. Didelė dalis šiuolaikinės Kinijos švietimo bei ekonomikos pasiekimų priskirtina jos lyderių gebėjimui laiku ir vietoje, nuolatos ir tinkamai taikyti šią taisyklę.

12. Pirmasis magistriniame darbe užsibrėžtas uždavinys buvo įgyvendintas darbo pradžioje bendrajai pažinčiai su Konfucijaus ir Mao Tse-tung idėjomis skaitant jų raštus, renkant iš pirmo žvilgsnio reikšmingomis pasirodžiusias jų mintis. Kadangi darbe pasirinktas naudoti hermeneutinis metodas – pirmame etape nebuvo

siekama iškart perprasti Konfucijaus ir Mao Tse-tung idėjų esmės, o tik bendrai su jomis susipažinti trumpai aprašant jų gyvenimą, jų asmenybių atspindį Kinijos istorijoje.

13. Antrasis darbo uždavinys buvo įgyvendintas sistemingai gilinantis į Konfucijaus, Mao Tse-tung ir jų idėjų tęsėjų mintis. Šio proceso metu buvo atskleistos šios konfucianistinės – maoistinės pedagoginės vertybės: pagarba tradicijoms; darbštumas; teorijos patikrinimas faktais; nuolatinis senų teorijų papildymas naujomis žiniomis, aktualizavimas; mąstymo savo galva postulavimas; moralinės bei pilietinės visuomenės suliejimas; žmonių, kaip pamatinės vertybės ir pagrindinio visos visuomenės tikslo iškėlimas. Remiantis hermeneutiniu metodu pamėginta suvokti ir paaiškinti šias vertybes be stereotipų ar išankstinių nuostatų, taip, kaip jos traktuojamos Kinijoje.

14. Darbo atlikimo metu mano asmeninis pasikeitimas įvyko Konfucianistinių-Maoistinių idėjų suvokimo atžvilgiu. Mano iki tol turėtas suvokimas apie Kinijos ugdymo vertybes nuo kažko komunistinio, tapatintino su Rusija, atgyvenusio ir kardinaliai svetimo prasiplėtė iki komunistiškai kiniškų, morališkai-pilietinių, praeitimi ateities kūrimui besiremiančių, pragmatiškai pritaikomų, žmogų pamatine vertybe laikančių ir t.t.. vertybių traktuotės. Iki tol sunkiai suvokiama, svetima Kinijos ideologija dabar man atrodo kur kas aiškesnė bei suderinesnė su mūsų kultūra nei kada nors anksčiau.

15. Šiame darbe man pavyko suvokti ir sistemingai aprašyti, kad Kinija, sugebėjo sėkmingai suderinti savo ideologijoje tradiciją su naujai įgyjamomis žiniomis, komunizmą su kapitalizmu. Šiandien Lietuva yra pusiaukelėje tarp Rytams priskiriamo komunizmo ir Vakarų demokratijos bei kapitalizmo, turime abiejų šių ideologijų bruožų bei gebame abi jas suvokti. Tai leidžia teigti, kad konfucianizmo-maoizmo vertybių perkeliamumas (atvėrimas) mūsų visuomenei būtų išties reikšmingas ir naudingas. Kinijoje sėkmingai įgyvendinama dviejų skirtingų ideologijų apjungimo šalies labai pozicija pasitarnautų taip pat dviejų skirtingų ideologijų įtakos zonoje atsidūrusiai Lietuvai. Tokiu būdu teigtina, kad šiame darbe užsibrėžtas tikslas – ištirti konfucianistinės – maoistinės pedagogikos perkeliamumo į mūsų valstybę atradimo reikšmę – įgyvendintas.

V. Naudota literatūra:

1. Bontekoe, R. 1995. *Dimensions of the Hermeneutic Circle*. New York: Humanity Books.
2. Brady, A. M. 2008. *Marketing dictatorship-propaganda and thought work in contemporary China*. Rowman & Littlefield Publishers. Plymouth. UK.
3. Burgh, Hugo. 2005. *Making Journalists: diverse models, global issues*. Routledge. Oxfordshire. UK.
4. Clements, J. 2006. *Mao Zedong*. Haus Publishing. United Kingdom.
5. Gadamer, H. G. 1999. *Istorija Menas Kalba*. Vilnius: Baltos lankos.
6. Habib, R. 2005. *A history of literary criticism – from Plato to the present*. New York: Oxford University Press.
7. Harris, P. B. 1980. *Political China observed: a Western perspective*. London. UK.
8. Heidegger, M. 1989. *Gėrio Kontūrai*. Mintis. Vilnius.
9. Heidegger, M. 1999. *Ontology – the hermeneutics of facticity*. Indiana: Indiana University Press.
10. Husserl, Edmund; Kersten, Fred. 1983. *Ideas pertaining to a pure phenomenology and to a phenomenological philosophy. First book*. Kluwer Academic Publishers. Dordrecht. The Netherlands.
11. Jintao, H. 2006. *"Eight Honors, Eight Disgraces"*
http://www.gov.cn/english/2006-04/05/content_245361.htm - žiūrėta 2010 02 14
12. Knight, Nick. 2005. *Marxist Philosophy in China from Qu Qiubai to Mao Zedong 1923-1945*. Dordrecht. The Netherlands.
13. Konfucijus. 2004. *Pašnekesiai*. Tyto Alba. Vilnius.
14. Limin Bai. 2005. *Shaping the ideal child. Children and Their Primers in Late imperial China* The Chinese University Press. Hong Kong.
15. Mao, Tse-tung. 1990. *Quatations from Mao Tse-tung*. China books, Hong Kong.
16. Mao, Tse-tung. 1966. *Selected Works IX-th part*. Paimta iš
<http://www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works/index.htm> -
žiūrėta 2010 01 28
17. Mao, Tse-tung; Shram, S. R. 1963. *The political thought of Mao Tse-tung*. Cambridge University Press. USA.
18. Mao, Tse-tung. 1959. *Selected Works VIII-th part*. Paimta iš
<http://www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works/index.htm> - žiūrėta 2010 01 28
19. Mao, Tse-tung. 1958. *Selected Works VIII-th part*. Paimta iš

- <http://www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works/index.htm> - žiūrėta 2010 01 27
20. Mao, Tse-tung. 1940. *Selected Works III-rd part*. Paimta iš
<http://www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works/index.htm> - žiūrėta 2010 01 27
21. Mao, Tse-tung. 1940. *Selected Works II-nd part*. Paimta iš
<http://www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works/index.htm> - žiūrėta 2010 01 27
22. Mao, Tse-tung. 1939. *Selected Works II-nd part*. Paimta iš
<http://www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works/index.htm> - žiūrėta 2010 01 26
23. Mao, Tse-tung. 1937. *Selected Works II-nd part*. Paimta iš
<http://www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works/index.htm> - žiūrėta 2010 01 26
24. Mao, Tse-tung. 1937. *Selected Works I-st part*. Paimta iš
<http://www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works/index.htm> - žiūrėta 2010 01 26
25. Ormiston, G. L., Schrift A. D. 1990. *The Hermeneutic tradition: from Ast to Ricoeur*. New York.
26. Palmer, R. E. 1969. *Hermeneutics*. Northwestern University Press.
27. Peper Suzanne. 1996. *Radicalism and Education Reform in Twentieth-Century China: The Search for an Ideal Development Model*. Cambridge University Press. UK.
28. Phuong-Mai Nguyen, Cees Terlouw and Albert Pilota. 2006. *Culturally appropriate pedagogy: the case of group learning in a Confucian Heritage Culture context*. Paimta iš:
http://learnweb.harvard.edu/ccdt/_documents/uploads/Power%20Distance,%20Individualism%20-%20Collectivism.pdf – žiūrėta 2009 Kovo 10 d.
29. Price, R. F. 1970. *Education in Modern China*. Oxfordshire. Great Britain.
30. Ricoeur, P. 2001. *Egzistencija ir hermeneutika: interpretacijų konfliktas*. Vilnius: Baltos lankos.
31. Ricoeur, P. 2000. *Interpretacijos teorija. Diskursas ir reikšmės perteklius*. Vilnius: Baltos lankos.
32. Rosemont, H. 1991. *A Chinese mirror – moral reflections on political economy and society*. University Press. USA
33. Schram, S. R. 1989. *The thought of Mao Tse-Tung*. Cambridge University Press. London. UK.
34. Spring, H. S. 2006. *Pedagogies of globalization – the rise of the educational security state*. Lawrence Erlbaum Associates. Mahwah. New Jersey
35. Sverdiolas, A. 2002. *Būti ir Klausti*. Vilnius: Strofa.
36. Szondi, P. 1995. *Introduction to literary hermeneutics*. New York: Press Syndicate of the University Cambridge.
37. Xiaoping, D. 1994. *Selected Works III-rd book*. Paimta iš
<http://www.people.com.cn/english/dengxp/home.html> - žiūrėta 2010 02 05
38. Xiaoping, D. 1993. *Selected Works II-nd book*. Paimta iš

- <http://www.people.com.cn/english/dengxp/home.html> - žiūrėta 2010 02 05
39. Xiaoping, D. 1992. *Selected Works I-st book*. Paimta iš
<http://www.people.com.cn/english/dengxp/home.html> - žiūrėta 2010 02 05
40. Wang, Victor C. X.; King, Kathleen P. 2006. *Understanding Mezirow's Theory of Reflectivity from Confucian Perspectives: A Model and Perspective*. Paimta iš:
http://radicalpedagogy.icaap.org/content/issue8_1/wang.html - žiūrėta 2009 Kovo 11 d.
41. William Travis Hanes, Frank Sanello (2004) *The Opium Wars– The Addiction of One Empire and the Corruption of Another*. Sourcebooks. Illinois
42. Wilson, Dick. 1977. *Mao Tse-Tung in the scales of History – a preliminary assessment*. Cambridge University Press. London. UK.
43. Wright, David Curtis. 2001. *The History of China*. Greenwood Press. USA
44. Zemin, J. 2002. *The 16-th National Congress of the Communist Party of China*.
<http://www.china.org.cn/english/zhuanti/3represents/68735.htm> - žiūrėta 2010 02 14
45. Zheng, Xin-min; Davison, Chris. 2008. *Changing Pedagogy. Analysing ELT Teachers in China*. London. United Kingdom.
46. Хайдеггер, М. 2003. *Бытие и Время*. Фило.
47. Хайдеггер, М. 2000. *Положение об основании*. Санкт-Петербург: Алетейя.
48. Хайдеггер, М. 1986. *Учение Платона об истине* // Историко-философский ежегодник. Наука.
49. http://www.theodora.com/wfbcurrent/china/china_economy.html
50. <http://plato.stanford.edu/entries/husserl/#EmpIntLif>
51. <http://www.smm.lt/strategija/docs/srp/koncepcija/koncepcija1.htm#1>
52. http://europa.eu/pol/educ/index_en.htm

Santrauka:

Šiame darbe nagrinėjamos pagrindinės konfucianizmo – maoizmo moralinės pedagogikos idėjos bei vertybės. Konfucianistinės – maoistinės pedagogikos idėjos Vakaruose yra klaidingai traktuojamos ir privalo būti išverstos / perkeltos į mūsų suvokimui artimesnes formas.

Pirmojoje darbo dalyje nuodugniai aprašomas hermeneutinio rato metodas bei intersubjektyvumo teorija, leidžianti tyrimo metu įgyjamą asmeninį suvokimą perkelti kitiems ugdymo sistemos dalyviams.

Antrojoje dalyje aprašomos Kinijos idėjinių lyderių pamatinės idėjos, stengiamasi išskirti pagrindines jų, pateikti asmeniniu suvokimu grindžiamą interpretaciją.

Trečioji dalis skirta konfucianizmą – maoizmą nagrinėjusių Vakarų autorių idėjų nagrinėjimui, pasitelkiant darbo metu įgytą suvokimą.

Šiame darbe paaiškėjo, kad Vakarų mokslininkai neretai klaidingai interpretuoja Kinijos pamatinės ugdymo idėjas; kad Kinijos idėjinių lyderių idėjos gali būti traktuojamos kaip vientisa, vieninga sistema.

Summary:

In this work is analyzed basic ideas and values of confucianistic – maoistic moral pedagogy. Confucianistic – maoistic moral pedagogy ideas is wrongly perceived in Western countries and demands peculiar translation / transfer to forms, appropriate to our perception.

In the first part of work is described in detail method of hermeneutic circle and theory of intersubjectivity, which allows personal knowing transfer to other members or certain educational system.

In second part are presented main Chinese principled leaders educational ideas. Efforts were made to exclude main ideas, give personal interpretation for them.

Third part is intended to analyze Western authors, who were writing about confucianistic – maoistic theories, by using new gained perception.

This work showed that often Western scientists quite skin-deep assess Chinese main educational ideas; the ideas of Chinese leaders can be understood in a way of united, integral system.

Priedai:

Tyrimo dizainas:

1. Pasitelkiant turinio analizės būdą nagrinėjami Kinijos istorijos vadovėliai juose ieškant žinių apie gramatikos pasikeitimą, analizuojant to pasikeitimo niuansus, sistemingai aprašant visą informaciją apie to pasikeitimo aplinkybes, mėginama susidaryti bendrą vaizdą.
2. Pasitelkiant turinio analizės būdą nagrinėjami Kinijos istorijos vadovėliai juose ieškant žinių apie Kinijos estetiką, jos niuansus, sistemingai aprašant pagrindinius faktus apie ją, mėginama susidaryti bendrą vaizdą.
3. Pasitelkiant turinio analizės būdą nagrinėjama Kinijos literatūra apie antropologiją, sistemingai, struktūriškai aprašomi jos niuansai, mėginama susidaryti bendrą vaizdą.
4. Pasitelkiant turinio analizės būdą nagrinėjama Kinijos kultūrą aprašanti literatūra, sistemingai, struktūriškai aprašomi jos niuansai, mėginama susidaryti bendrą vaizdą.
5. Pasitelkiant kontent (turinio) analizės būdą bei ankstesnėje lentelėje susidarytą bendrą vaizdą apie Kinijos istoriją apskritai, Kinijos oficialiojoje literatūroje ieškoma duomenų apie Konfucionizmą bei Maoizmą, jų idėjų apie ugdymą panašumus bei skirtumus, šie duomenys išskiriami, susistemunami.
6. Pasitelkiant asmeninę nuojautą svarstoma, kodėl ir kuo rastos ir išskirtos idėjos apie Konfucijų ir Mao Dzedongą nėra visai tikslios, taisytinios. Svarstomas jų taisytinumas atsižvelgiant į istorinės dvasios kitimo, gramatikos kitimo autoriaus asmenybės suvokimo problemiško veiksnio.
7. Vėl nuodugnai nagrinėjami Kinijos istorijos bei ugdymo vadovėliai, mėginama juose aptikti ir išskirti pateisinimus kontraversiškiems, taisytinoms tiesoms apie Konfucijų ir Mao Dzedongą.
8. Pakartotinai pasitelkiant asmeninę nuojautą bei naujai įgytas žinias apie šiuos du autorius mėginama išspręsti problemišumą, kilusį tarp mano suvokiamos tiesos ir Kinijos vadovėliuose pateikiamos tiesos. Bandoma suvokti kokių būdu ir kokiomis sąlygomis Kinijos vadovėliuose pateikiama tiesa gali būti laikoma pagrįsta.
9. Pasitelkiant vis gilėjančias žinias apie Konfucijaus ir Mao idėjas, pateikiamas Kinijos vadovėliuose bei mano turimą suvokimą apie tikrąją, apvalytą šių idėjų prasmę bandoma numatyti ar ilgainiui Kinijos ugdymo teorijoje stiprės Maoizmo įtaka ir silpnės Konfucianizmas ar priešingai, stiprės Konfucionizmo senosios tiesos po truputi išstumdomos Mao idėjas.
10. Skaitoma kritinė literatūra apie Konfucionizmą ir Maoizmą, bandoma atrasti ir suprasti reikšminius momentus kuo mano suvokimas apie Kinijos ugdymo sistemą pasikeitė nuo kritinių raštų nagrinėjimo pradžios iki esamo momento. Kokie esminiai skirtumai pasireiškė tarp turėto suvokimo ir dabar esamo suvokimo. Tų skirtumų išskyrimas ir aprašymas.
11. Interpretacijos būdu įsisavinama nauja patirtis, naujosios žinios integruojamos į bendrąsias žinias apie Kinijos ugdymo sistemą.
12. Kokybinės analizės būdu įvertinamas asmeninis mūsų pasikeitimas hermeneutinio rato apie Kinijos ugdymo sistemą įgyvendinimo metu. Kuo naujai įgytos žinios pakeitė, praturtino mane. Sistemingai aprašomas šis pasikeitimas.
13. Tada su naujai įgytu požiūriu vėl imamas skaityti kritinę Kinijos literatūrą apie Konfucionizmą, Maoizmą bei jų įtaką Kinijos ugdymo sistemai.

Mao mintys iš pirminių šaltinių:

„There are not a few people who are irresponsible in their work, preferring the light and shirking the heavy, passing the burdensome tasks on to others and choosing the easy ones for themselves. At every turn they think of themselves before others. When they make some small contribution, they swell with pride and brag about it for fear that others will not know. They feel no warmth towards comrades and the people but are cold, indifferent and apathetic. In truth such people are not Communists, or at least cannot be counted as devoted Communists.

A man's ability may be great or small, but if he has this spirit, he is already noble-minded and pure, a man of moral integrity and above vulgar interests, a man who is of value to the people.“

Yra daugiau nei keletas žmonių, kurie yra neatsakingi savo darbe, siekiantys lengvumo ir vengiantys sunkumo, perleidžiantys sunkias užduotis kitiems ir besirenkantys lengvas užduotis sau. Kiekvieną kartą jie galvoja pirmiausia apie save, bet ne apie kitus. Kai jie nežymiai prisideda prie darbų, jie iškiliai ir išdidžiai giriasi apie tai bijodami kad kiti gali likti nesužinoję jų žygdarbio. Jie nėra nuoširdūs su savo partijos nariais ir yra vadintini ne kaip kitaip kaip šaltais,

abėjingais ir apatiškais. Iš tiesų tai tie žmonės nėra Komunistai, ar bent jau negali būti laikomi atsidavusiais Komunistais. Žmogaus galimybės gali būti didelės arba mažos, bet jei jis turi tokią dvasią, jis jau yra kilnus ir tyras, morališkai vientisas žmogus, nepasiduodantis vulgariems norams, žmogus kuris yra vertybė kitiems žmonėms.

(Dzedung, 1967: 337-338)

Kalbama apie Normaną Bethune, kanadiečių kilmės gydytoją, kuris buvo išsiųstas padėti Kinijai karo su Japonija metu, ten jis kruopščiai ir nebijodamas itin sunkių sąlygų gydė sužeistuosius Kinus, po kelių metų nuo vieno ligonio per nelaimingą atsitikimą užsikretė kraują ir mirė. Laikomas Kinijos didvyriu ir pasiaukojimo dėl kitų pavyzdžiu.

(Mao Dzedung *In memory of Norman Bethune // Selected works of Mao Tse-tung Vol II* . Foreign Languages Press. Peking. China.)

„A Communist should have largeness of mind and he should be staunch and active, looking upon the interests of the revolution as his very life and subordinating his personal interests to those of the revolution; always and everywhere he should adhere to principle and wage a tireless struggle against all incorrect ideas and actions, so as to consolidate the collective life of the Party and strengthen the ties between the Party and the masses; he should be more concerned about the Party and the masses than about any individual, and more concerned about others than about himself. Only thus can he be considered a Communist.“

Komunistas turi turėti plačiomis pažiūromis pasižymintį protą ir jis turi būti ištikimas ir aktyvus, paisantis revoliucijos interesų lyg nuo to priklausytų jo gyvenimas ir savo asmeninius interesus laikydamas antraeiliais į pirmą vietą iškeliant revoliucijos interesus; visur ir visada komunistas turi tvirtai laikytis principo ir įdėti nenuilstančias pastangas prieš visas neteisingas idėjas ir veiksmus, tam kad sutvirtinti kolektyvinį Partijos gyvenimą ir sustiprinti ryšius tarp Partijos ir masių; komunistas turi labiau rūpintis Partija ir masėmis nei bet kuriuo asmeniu, ir būti labiau susirūpinusiu kitais nei savimi. Tik toks žmogus gali būti laikomas Komunistu.

(„Combat Liberalism“ (September 7, 1937), Selected Works of Mao Tse-tung, Vol. II, p. 33.)

Marxists hold that man's social practice alone is the criterion of the truth of his knowledge of the external world. What actually happens is that man's knowledge is verified only when he achieves the anticipated results in the process of social practice (material production, class struggle or scientific experiment). If a man wants to succeed in his work, that is, to achieve the anticipated results, he must bring his ideas into correspondence with the laws of the objective external world; if they do not correspond, he will fail in his practice. After he fails, he draws his lessons, corrects his ideas to make them correspond to the laws of the external world, and can thus turn failure into success; this is what is meant by "failure is the mother of success" and "a fall into the pit, a gain in your wit".

„Marksistai laikosi pažiūros, kad žmogaus socialinė praktika viena pati yra jo žinių apie išorinį pasaulį tiesos kriterijus. Iš tiesų yra taip, kad žmogaus žinios yra patikrinamos tik kai jis pasiekia numatytus rezultatus socialinės praktikos procese (materiali gamyba, klasių kova ar mokslinis eksperimentas). Jei žmogus nori kad jam pasisektų jo darbe, tai yra, pasiektų numatytus rezultatus, jis turi atsižvelgti į savo idėjų atitikimą objektyvaus išorinio pasaulio įstatymams, jei atitikimo rasti nepavyksta, žmogaus praktika nepasiseks. Po to kai jam nepasiseks, jis išmoks savo pamoką, ištaisys savo idėjas taip, kad šios atitiktų išorinio pasaulio įstatymus, ir tokiu būdu nesėkmę pavers sėkme; štai kas turima omenyje kai sakoma „nesėkmė yra sėkmės motina“ bei „įkritai į duobę, pasiekimas tavo nuovokai.““

(Tse-tung, 1937: 31-32)

(Mao Zedong: Selected Works of Mao Tse-tung Vol I // On Practice // On the Relation Between Knowledge and Practice, Between Knowing and Doing. 1937. Peking. China.)

Požiūris į kultūros pokyčius atėjus komunizmui:

„For many years we Communists have struggled for a cultural revolution as well as for a political and economic revolution, and our aim is to build a new society and a new state for the Chinese nation. That new society and new state will have not only a new politics and a new economy but a new culture. In other words, not only do we want to change a China that is politically oppressed and economically exploited into a China that is politically free and economically prosperous, we also want to change the China which is being kept ignorant and backward under the sway of the old culture into an enlightened and progressive China under the sway of a new culture. In short, we want to build a new China. Our aim in the cultural sphere is to build a new Chinese national culture.“

Daugybę metų mes, Komunistai kovojome už kultūrinę revoliuciją kaip ir už politinę bei ekonominę revoliuciją ir mūsų tikslas yra pastatyti naują visuomenę ir naują valstybę Kinijos tautai. Ši nauja visuomenė ir nauja valstybė turės ne tik naują politiką ir naują ekonomiką, bet ir naują kultūrą. Kitaip tariant, mes norime ne tik pakeisti Kiniją, kuri yra politiškai engiama ir ekonomiškai išnaudojama į Kiniją kuri yra politiškai laisva ir ekonomiškai klestinti; mes taip pat norime pakeisti Kiniją, kuri buvo ignoruojama ir atsilikusi dėl senosios kultūros įtakos, į apsišvietusią ir pažangią Kiniją,

įtakojamą naujosios kultūros. Trumpai tariant, mes norime pastatyti naują Kiniją. Mūsų tikslas kultūrinėje sferoje yra pastatyti naują Kinijos nacionalinę kultūrą. (Selected works of Mao Tse-tung Vol II // On New Democracy // We want to build a new china. 1940.)

„Any given culture (as an ideological form) is a reflection of the politics and economics of a given society, and the former in turn has a tremendous influence and effect upon the latter; economics is the base and politics the concentrated expression of economics. This is our fundamental view of the relation of culture to politics and economics and of the relation of politics to economics.“

„Bet kuri kultūra (kaip ideologinė forma) yra duotos visuomenės politikos ir ekonomikos atspindys, ir tai kas buvo anksčiau, savo ruožtu, turi milžinišką įtaką tam kas bus vėliau; ekonomika yra bazė, o politika koncentruota ekonomikos išraiška. Tai yra mūsų esminis požiūris į kultūros įtaką politikai ir ekonomikai ir į politikos bei ekonomikos santykį.“
(Selected works of Mao Tse-tung vol II // On new Democracy // China historical characteristics. 1940)

Ankstyvaisiais savo valdymo, bei apskritai komunizmo Kinijoje metais Mao Tse-tung buvo kritiškai nusiteikęs praeities bei tradicijų linkme:

„A given culture is the ideological reflection of the politics and economics of a given society. There is in China an imperialist culture which is a reflection of imperialist rule, or partial rule, in the political and economic fields. This culture is fostered not only by the cultural organizations run directly by the imperialists in China but by a number of Chinese who have lost all sense of shame. Into this category falls all culture embodying a slave ideology. China also has a semi-feudal culture which reflects her semi-feudal politics and economy, and whose exponents include all those who advocate the worship of Confucius, the study of the Confucian canon, the old ethical code and the old ideas in opposition to the new culture and new ideas. Imperialist culture and semi-feudal culture are devoted brothers and have formed a reactionary cultural alliance against China's new culture.“

„Esamoji kultūra yra ideologinis politikos ir ekonomikos nagrinėjamos visuomenės atspindys. Imperialistinė kultūra, esanti Kinijoje, yra atspindys imperialistinių taisyklių, arba dalinis atspindys politinėje ir ekonominėje srityje. Ši kultūra yra puoselėjama ne tik kultūrinių organizacijų, kurios tiesiogiai valdomos Kinijos imperialistų, bet ir nemažo skaičiaus kiniečių, kurie yra praradę bet kokią gėdos jausmą. Į šią kategoriją pakliūna visa vergų ideologiją įkūnijanti kultūra. Kinija taip pat turi pusiau feodalinę kultūrą, kuri įkūnija jos pusiau feodalinę politiką ir ekonomiką, ir šie pavyzdžiai įkūnija visus tuos, kurie gina Konfucijaus garbinimą, Konfucijaus autentiškų raštų studijavimą, senąjį etikos kodą ir senąsias idėjas, prieštaraujančias naujai kultūrai ir naujoms idėjoms. Imperialistinė kultūra ir pusiau feodalinė kultūra yra ištikimi broliai ir yra suformavę sąjungą, priešišką Kinijos naujai kultūrai.“
(Selected works of Mao Tse-tung part III // The culture of new democracy. 1940. Peking. China)

Vėlesniais laikais Mao Tse-tung nuomonė apie komunizmą (bent jau tą kuris buvo vykdomas Tarybų Sąjungoje) nebebuvo tokia vienareikšmiškai pozityvi (apie tai galima pasiskaityti „Selected works of Mao Tse-tung vol VIII // Concerning economic problems of socialism in the USSR“ 1958 m. kur Mao atvirai kritikuoja ankščiau girtą Staliną), galbūt tai prisidėjo ir prie nuomonės į praeities tradicijų naudą ateities pasiekimams pasikeitimo.

„Another point: Stalin emphasized only technology, technical cadre. He wanted nothing but technology, nothing but cadre; no politics, no masses. This too is walking on one leg!“

„On the one hand Stalin says that the means of production belong to state ownership. On the other, he says that the peasants cannot afford them. The fact is that he is deceiving himself. The state controlled the peasantry very, very tightly, inflexibly. For the two transitions Stalin failed to find the proper ways and means, a vexing matter for him.“ (nuoroda aukščiau)

Stalinas akcentavo tik technologiją, technologinę darbo jėgą. Jis norėjo vien tik technologijos, nieko kito tik technologinės darbo jėgos; jokios politikos, jokių masių. Tai yra lyg ėjimas viena koja!

Iš vienos pusės, Stalinas teigia, kad produkcijos esmė priklauso valstybei. Iš kitos pusės, jis teigia kad valstiečiai sau negali leisti įsigyti tokios technologijos. Faktas yra tas, kad Stalinas apgaudinėja pats save. Valstybė kontroliavo valstiečius labai labai tvirtai, nelanksčiai. Šiomis dvejomis prasmėmis Stalinui nepavyko surasti tinkamų kelių ir reikšmių, tai jam buvo erzinantis dalykas.

What we call concrete Marxism is Marxism that has taken on a national form, that is, Marxism applied to the concrete struggle in the concrete conditions prevailing in China, and not Marxism abstractly used... Consequently, the Sinification of Marxism – that is to say, making certain that in all its manifestations it is imbued with Chinese particularities, using

it according to those particularities – becomes a problem that must be understood and solved by the whole Party without delay.

Ką mes galime pavadinti konkrečiu Marksizmu yra Marksizmas kuris yra įgavęs nacionalinę formą, kuri yra, Marksizmas pritaikytas konkrečioms pastangoms konkrečiose aplinkybėse vyraujančiose Kinijoje ir tai nėra abstrakčiai naudojamas Marksizmas... Atitinkamai Marksizmo „sukininimas“ – kitaip tariant, darymas neabejotinai kas visuose šiose manifestacijose yra prisotinta Kinijos specifiškumu – tampa problema kuri turi būti neatideliotinai visos partijos suprasta ir išspręsta.

(Tse-tung Mao, Stuart R. Shram *The political thought of Mao Tse-tung. 1963.*)

With respect to the creating of socialist economic forms we have the precedent of the Soviet Union and for this reason should do a bit better than they. If we ruin things it will show that Chinese Marxism does not work. As to the difficulty and complexity of the tasks, things are no different from what the Soviet Union faced. (Selected works of Mao Tse-tung VIII-th book // Critique of Stalin's Economic Problems of Socialism in the USSR 137 psl. 1959)

„Su pagarba kuriamoms socialistinės ekonomikos formoms mes turime Sovietų Sąjungos precedentą ir dėl šios priežasties turime padaryti truputį geriau nei jie. Jei mes sugadinsime viską, tai parodys kad Kinijos Marksizmas neveikia. Kas liečia užduočių sudėtingumą ir painumą, situacija nesiskiria nuo tos su kuria susidūrė Sovietų Sąjunga.“

(*Selected works of Mao Tse-tung VIII-th book // Critique of Stalin's Economic Problems of Socialism in the USSR 137 psl. 1959*)

The Soviets did not distinguish among the large, the medium, and the small, the region and the center; nor did they promote concurrently industry and agriculture. They have not walked on two legs at all. Their rules and regulations hamstrung people.

„Sovietai neskyrė savo politikos dideliuose, vidutiniuose ir mažuose regionuose nuo centro politikos; taip pat jie neparėmė tuo pat metu pramonės ir žemės ūkio. Jie visiškai neėjo dviem kojomis. Jų taisyklės ir nurodymai supančiojo žmones.“ (Selected works of Mao Tse-tung VIII-th book // Critique of Stalin's Economic Problems of Socialism in the USSR 139 psl. 1959)

Advanced science, including those fundamental theories which practice has proved useful, must get rid of those parts which practice has proved useless and irrational.

Pažangus mokslas, įskaitant tas esmines teorijas kurias praktika parodė esančias naudingomis, turi atsikratyti tų dalių, kurias praktika parodė esančias nenaudingomis ir irracionaliomis.

(Selected works of Mao Tse-tung IX-th book // Talks With Mao Yüan-hsin (part two) 1966)

Those who are guilty of errors should be encouraged. When someone who has made errors sees his mistakes, you should point out his good points. Actually, he will still have many good points. Those who have made errors should be washed clean in warm water. If it is too hot they can't stand it; warm water is most suitable. Young people who make mistakes should not be dismissed. Dismissal harms them, and there cannot be any confrontations.

Tie, kurie yra kalti dėl klaidų, turi būti padrasinti. Kai kažkas, kas padarė klaidų, pamato savo klaidas, reikia pabrėžti jo geriasias puses. Iš tiesų, jis vis dar turės daug gerų pusių. Tie, kurie padarė klaidų turi būti švariai išprausti šiltame vandenyje. Jei jis per karštas jie negali to iškęsti; šiltas vanduo yra labiausiai tinkamas. Jauni žmonės, kurie daro klaidas, neturėtų būti atleisti iš pareigų. Atleidimas iš pareigų juos žeidžia, ir čia negali būti jokių prieštaravimų.

(Selected works of Mao Tse-tung IX-th book // Talks With Mao Yüan-hsin (part three) 1966)

Our young people must study dialectics, and master the use of dialectics in analysing problems. Take me, for example. I am not at all more intelligent than others, but I understand dialectics and I know how to use it in analysing problems. If we use dialectics to analyse an unclear problem, the problem becomes clear in a trice.

Mūsų jauni žmonės turi studijuoti dialektiką ir įvaldyti dialektikos naudojimą analizuojant problemas. Paimkime kaip pavyzdį mane. Aš visiškai nesu inteligentiškesnis už kitus, tačiau aš suprantu dialektiką ir aš žinau kaip naudoti ją analizuojant problemas. Jei mes naudosisime dialektiką neaiškios problemos analizavimui, problema taps aiški akimirksniu.

(Selected works of Mao Tse-tung IX-th book // Talks With Mao Yüan-hsin (part three) 1966)

Laisvė Kinijoje reikšti mintis?

Essays written by young people must not be suppressed, whether they are good or bad. Do not be afraid of running into matter if it does not deprive them of their bread and butter. One must not be afraid of running into "authority." They have all gone into the countryside, the half-work and half-study students of the middle, vocational, and technical schools have all gone into the countryside. It will not do to study books of classical literature alone; it is necessary to come into contact with reality. What is needed are determined people who are young, have little education, a firm attitude, and the political experience to take over the work. This problem is very big.

Jaunų žmonių parašyti rašiniai neturėtų būti užgniaužti, nesvarbu geri jie ar blogi. Nebijokite abejoti teorija jei tai neatims iš jūsų duonos ir sviesto. Nereikia bijoti abejoti valdžia. Jie visi išėjo į kaimą, pusiau dirbantys ir pusiau besimokantys vidurinės klasės studentai, profesinės ir techninės mokyklos visos išvyko į kaimus. Nieko nebus vien iš klasikinės literatūros knygų skaitymo; būtina susidurti su realybe. Reikalingi atsidavę jauni žmonės, kurie turi šiek tiek išsilavinimo, kietą požiūrį ir politinę patirtį darbo perėmimui. Ši problema (rasti pakankamai daug tokių žmonių) yra labai didelė. (Selected works of Mao Tse-tung IX-th book // Talk At The Enlarged Meeting Of The Political Bureau (1-st part), 1966)

Apie ryžtą mokytis, labai svarbu!

„If one wishes to learn, one must excel in learning. One must not be subjected to limitations, one must not solely interpret and merely compile records. One must not be restricted. Lenin refused to be restricted by Marx. (Lin Piao: Lenin was also excellent. We must now advocate the study of Chairman Mao's works. We must sow the seeds of Mao Tse-tung thought.) One might also say that, but one must not be superstitious. One must not be restricted. One must have new interpretations, new viewpoints, and creativity.“

Jei kažkas nori mokytis, jis turi mokymėsi pralenkti kitus. Asmuo neturi būti privestas prie apribojimų, asmuo neturi išimtinai interpretuoti ir tikslai kaupti užrašus. Asmuo neturi būti apribotas. Leninas atsisakė būti apribotas Marksu. Asmuo turi turėti naujas interpretacijas, naujas pažiūras ir kūrybingumą.

(Selected works of Mao Tse-tung IX-th book // Talk At The Enlarged Meeting Of The Political Bureau (3-rd part), 1966)

Didžiosios kultūrinės revoliucijos tikslas pasak Mao:

The purpose of the Great Cultural Revolution in the schools is to carry out struggle, criticism, transformation.

Didžiosios Kultūrinės revoliucijos tikslas mokyklose yra iškelti pastangas, kritiką ir pasikeitimus. (Selected works of Mao Tse-tung IX-th book // Speech At A Meeting With Regional Secretaries And Members Of The Cultural Revolutionary Group Of The Central Committee, 1966)

Patirtis ateina iš praeities.

But one cannot have direct experience of everything; as a matter of fact, most of our knowledge comes from indirect experience, for example, all knowledge from past times and foreign lands.

„Tačiau mes negalime turėti tiesioginės patirties apie viską; tiesą sakant, didžioji dalis mūsų patirties ateina iš netiesioginės patirties, pavyzdžiui, visos žinios iš praeities laikų ir kitų šalių.“

(Selected works of Mao Tse-tung I-st book // On Practice, 1937)

Apie komunizmo pritaikomumą Kinijoje:

This is because people engaged in changing reality are usually subject to numerous limitations; they are limited not only by existing scientific and technological conditions but also by the development of the objective process itself and the degree to which this process has become manifest (the aspects and the essence of the objective process have not yet been fully revealed). In such a situation, ideas, theories, plans or programmes are usually altered partially and sometimes even wholly, because of the discovery of unforeseen circumstances in the course of practice. That is to say, it does happen that the original ideas, theories, plans or programmes fail to correspond with reality either in whole or in part and are wholly or partially incorrect.

„Taip nutinka nes žmonės užsiėmę realybės keitimu paprastai yra priklausomi nuo daugybės apribojimų; jie yra apriboti ne tik esamų mokslinių ir technologinių aplinkybių bet taip pat nuo pačių objektyvių aplinkybių kitimo ir nuo laipsnio kuriuo tas procesas ėmė reikštis. Tokioje situacijoje idėjos, teorijos, planai ar programos paprastai yra perdaromi iš dalies, o kartais ir visiškai, dėl nenumatytų aplinkybių atsiradimo vykdomos praktikos eigoje. Kitaip tariant, taip jau nutinka, kad tos originalios idėjos, teorijos, planai ir programos patiria nesėkmę atitinkant realybę visiškai arba iš dalies ir yra visiškai arba dalinai neteisingos.“

(Selected works of Mao Tse-tung I-st book // On Practice, 1937)

Apie dialektinį pažinimo ratą:

Discover the truth through practice, and again through practice verify and develop the truth. Start from perceptual knowledge and actively develop it into rational knowledge; then start from rational knowledge and actively guide revolutionary practice to change both the subjective and the objective world. Practice, knowledge, again practice, and again knowledge. This form repeats itself in endless cycles, and with each cycle the content of practice and knowledge rises to a higher level.

„Atverti tiesą galima per praktiką, ir vėl per praktiką patikrinti ir atverti tiesą. Pradėti reikia nuo suvokiminių žinių ir aktyviai išplėtoti tai į racionalų žinojimą. Šis metodas kartoja save nesibaigiančiais ratais, ir su kiekvienu ratu praktikos turinys ir žinios išauga vis į aukštesnį lygį.“

(Selected works of Mao Tse-tung I-st book // On Practice, 1937)

Mao hermeneutikos užuominos:

As regards the sequence in the movement of man's knowledge, there is always a gradual growth from the knowledge of individual and particular things to the knowledge of things in general. Only after man knows the particular essence of many different things can he proceed to generalization and know the common essence of things. When man attains the knowledge of this common essence, he uses it as a guide and proceeds to study various concrete things which have not yet been studied, or studied thoroughly, and to discover the particular essence of each; only thus is he able to supplement, enrich and develop his knowledge of their common essence and prevent such knowledge from withering or petrifying.

„Kaip teigia žmogaus pažinimo judėjimo eilės tvarka, visada yra laipsniškas augimas nuo žinojimo apie individualius ir tam tikrus dalykus iki žinojimo apie dalykus bendrąja prasme. Tik po to kai žmogus žino konkrečią daugelio tam tikrų dalykų esmę, jis gali pereiti prie apibendrinimo ir žinoti bendrą daiktų esmę. Kai žmogus įgyja žinias apie šią bendrą esmę, jis naudoja tas žinias ir tęsia studijas tiriant įvairius konkrečius dalykus, kurie iki šiol nebuvo tirti, ar ištirti pilnai, stengdamasis atskleisti kiekvieno iš jų konkrečią esmę; tik ar tokiu būdu jis sugebės papildyti, praturtinti ir išvystyti savo žinojimą apie jų bendrą prasmę ir apsaugoti tokias žinias nuo sunaikinimo ar sustingimo.“

(Selected works of Mao Tse-tung I-st book // On Contradiction (3-rd part), 1937)

Komunizmas, konkrečiu atveju pritaikytina ideologija:

Because the range of things is vast and there is no limit to their development, what is universal in one context becomes particular in another. Conversely, what is particular in one context becomes universal in another. The contradiction in the capitalist system between the social character of production and the private ownership of the means of production is common to all countries where capitalism exists and develops; as far as capitalism is concerned, this constitutes the universality of contradiction. But this contradiction of capitalism belongs only to a certain historical stage in the general development of class society;

Todėl kad dalykų sfera yra milžiniška ir nėra jokių apribojimų jų vystymėsi, tai kas universalu viename kontekste tampa nereikšmingu kitame. Ir priešingai, tai kas nereikšminga viename kontekste tampa universaliu kitame. Prieštaravimai kapitalistinėje sistemoje tarp socialinio produkcijos charakterio ir privačios priemonių nuosavybės yra bendras visoms valstybėms kur kapitalizmas egzistuoja ir plėtojasi; kol kapitalizmas priklauso tik konkrečiam istoriniam etapui bendrame klasinės visuomenės vystymėsi.

(Selected works of Mao Tse-tung I-st book // On Contradiction (3-rd part), 1937)

Seno reikšmė naujam:

It is always so in the world, the new displacing the old, the old being superseded by the new, the old being eliminated to make way for the new, and the new emerging out of the old.

„Pasaulyje visada yra taip, nauja pakeičia seną, sena būna suvaržyta naujo, sena būna sunaikinama am kad atvertų kelią naujam, ir nauja iškyla iš seno.“

(Selected works of Mao Tse-tung I-st book // On Contradiction (4-th part), 1937).

Komunizmo Kinijoje pritaikymo originalaus būdo būtinybė:

Why is it that the Chinese revolution can avoid a capitalist future and be directly linked with socialism without taking the old historical road of the Western countries, without passing through a period of bourgeois dictatorship? The sole reason is the concrete conditions of the time.

Kodėl yra taip, kad Kinijos revoliucija gali išvengti kapitalizmo ateities ir turėti tiesioginį ryšį su socializmu, neidama senu istoriniu Vakarų valstybių keliu, nepereidama buržuazinio valdymo periodo? Vienintelė priežastis yra konkrečios laikotarpio aplinkybės.

(Selected works of Mao Tse-tung I-st book // On Contradiction (5-rd part), 1937).

Masių svarba Kinijos komunizme:

„The people, and the people alone are the motive force in the making of world history. The masses are the real heroes, while we ourselves are often childish and ignorant, and without this understanding it is imposible to acquire even the most rudimentary knowledge.“

„Žmonės, ir tik žmonės yra motyvuojanti pasaulio istorijos vyksmo jėga. Masės yra tikrieji herojai, tuo tarpu mes patys esame dažnai vaikiški ir neišprusę, ir be šio suvokimo neįmanoma įgyti net pačių pamatinių žinių.“

(Mao Tse-tung, // Quatations from Chairman Mao Tse-tung, 118 psl. 1990).

Mokėjimas nusileisti prieš žemesnį – dorybė:

„We should never pretend to know what we dont know, we should „not feel ashamed to ask and learn from people below“ and we should listen carefully to the views of the cadres at the lower levels. Be a pupil before you become a teacher; learn from the cadres at the lower levels before you issue orders.“

„Mes niekad neturėtume apsimesti kad žinome tai, ko nežinome, mes turime „nesijausti susigėdę klausti ir mokytis iš žmonių esančių žemiau mūsų“ ir mes turėtume įdėmiai klausytis darbuotojų esančių žemesniuose sluoksniuose požiūrių. Būk mokiniu prieš tapdamas mokytoju; mokykis iš darbuotojų esančių žemesniuose sluoksniuose prieš nurodinėdamas kitiems.“

(Mao Tse-tung, // Quatations from Chairman Mao Tse-tung, 109 psl. 1990).

Kodėl nereikėtų nepamasčius imti neigti komunizmo:

„To negate everything is to think, without having made any analysis, that nothing has been done well and what the great work of socialist construction, the great struggle in which hundreds of milions of people are participating, is a complete mess with nothing in it worth commending.“

Neigti viską, tai galvoti be jokio tyrimo, kad niekas nebuvo padaryta gerai ir kad didžiulis socialistų konstravimo darbas, didžiulės pastangos kurias į tai deda šimtai milijonų žmonių yra visiška betvarkė kurioje nėra nieko pagirtino.“ (Mao Tse-tung, // Quatations from Chairman Mao Tse-tung, 220 psl. 1990).

Truputis Mao Tse-tung istorijos:

„As a farmers son, Mao grew up with an immediate, innate appreciation of a truth that better-off Communist scolars would have to learn: land is a means of production.“

„Kaip fermerio sūnus, Mao augo su betarpišku, įgimtu supratimu tiesos, kad geriausia ką Komunistų mokslininkai turi išmokti: žemė yra priemonė gauti produkcijai.“

(Jonathan Clements „Mao Zedong“ 2006 m. 2 psl.)

„For the modern, Western reader, Mao’s childhood must seem brutish and short. Like other peasant boys, he was expected to lend a hand as soon as he was able, initially simply running errands between the house and fields, or watching over the cattle.“

„Moderniam, Vakarų skaitytojui, Mao vaikystė pasirodytų grubi ir trumpa. Kaip ir kiti valstiečių berniukai, iš jo buvo tikimasi suteikti pagalbą kai tik tapo pajėgus tai padaryti, nuo pat pradžių paprasčiausiai begiojant siunčiamam tarp namų ir lauko, ar prižiūrint galvijus.“(Jonathan Clements „Mao Zedong“ 2006 m. 3 psl.)

„Mao’s generation was the last to be educated under the Confucian system that had dominated China for centuries. This system recognised only one form of learning as worthwhile: a mastery of the ancient clasics set down by Confucius and his succesors over 2000 years earlier.“

„Mao karta buvo paskutinė išugdyta pagal Konfucijinę sistemą, kuri dominavo Kinijoje amžiais. Ši sistema pripažino tik vieną mokymosi formą kaip tinkamą: senųjų klasikos kurinių parašytų Konfucijaus ir jo pasiekėjų prieš daugiau nei 2000 metų įvaldymas.“

(Jonathan Clements „Mao Zedong“ 2006 m. 3 psl.)

China's neighbour Japan had swiftly learned its lesson after ill treatment at the hands of imperialistic interlopers, and dispatched missions to the West to learn new skills in law, science, engineering and medicine. In China however, any education that did not involve the memorisation of the Confucian classics was not deemed worthwhile.

„Kinijos kaimynė Japonija greitai išmoko savo pamoką po ligos gydymo imperialistų įsibrovelių rankose, ir išsiuntė misijas į Vakarų mokytis naujų įgūdžių teisės, mokslo, inžinerijos ir medicinos srityse. Tačiau Kinijoje, bet koks mokymas į kurį nebuvo įtrauktas Konfucijaus klasikos įsiminimas nebuvo laikomas vertu dėmesio.“ (Jonathan Clements „Mao Zedong“ 2006 m. 7 psl.)

Aged ten, Mao also rebelled against his school, avoiding class but fearing to return home, since his father would then realise he was playing truant.

Būdamas 10-ties Mao taip pat sukilo prieš savo mokyklą, bėgdamas iš pamokų, bet bijodamas grįžti namo, nes jo tėvas tada būtų supratęs kad Mao bėga iš pamokų. (Jonathan Clements „Mao Zedong“ 2006 m. 7 psl.)

Deng Xiaoping idėjos iš natūralių šaltinių

„Chairman Mao has said that it is necessary to make revolution, promote production and other work and ensure preparedness in the event of war. I am told that some comrades nowadays only dare to make revolution but not to promote production. They say that the former is safe but the latter dangerous. This is utterly wrong.“

„Pirmininkas Mao teigė, kad yra būtina sukelti revoliuciją, skatinti gamybą ir kitą darbą ir garantuoti pasiruošimą karui. Man buvo pasakyta, kad kai kurie partijos nariai mūsų dienomis drįsta tik skatinti revoliuciją, bet ne reklamuoti gamybą. Jie teigia kad pirminis teiginys (revoliucija) yra saugus, o antrasis (gamybos skatinimas) – pavojingas. Tai absoliučiai klaidinga.“

(Deng Xiaoping. Selected Works of Deng Xiaoping II // The Whole Party Should Take the Overall Interest Into Account and Push the Economy Forward March 5, 1975)

„I said at a meeting held in Dazhai that a failing agriculture would be an obstruction to industrial development. Unless priority is given to scientific research, the economic development of the country will be hindered. Scientific research is of great importance, so we should discuss it.“

„Dazhai vykusiam susitikime aš sakiau, kad nesėkmė įgyvendinant žemės ūkį taps kliūtimi pramonės vystymėsi. Jei prioritetas bus skiriamas moksliniams tyrimams, ekonominis šalies vystymasis kliudysis.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Priority Should be Given to Scientific Research. September 26, 1975)

Apie mokslą:

„We need mature workers doing scientific research, and we need young people as well, who have sharp retention and are quick-witted.“

„Mums reikia patyrusių darbininkų, kurie atliktų mokslinius tyrimus ir mums taip pat reikia jaunų žmonių, kurie turėtų aštrų išlaikymą atmintyje bei būtų sumanūs.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Priority Should be Given to Scientific Research. September 26, 1975)

Apie mokslą skirtingai nuo Mao:

„Shouldn't these people, who have achieved academic results, also be judged as politically sound? It would be advantageous for China to have one thousand such talented people whose authority is generally recognized by the world. But in China, they have been criticized for devoting themselves to scientific research alone. As long as they are working in the interest of the People's Republic of China, these people are much more valuable than those who are engaged in factionalism and thereby obstruct others from working.“

„Ar turėtų tie žmonės, kurie pasiekė akademinį rezultatą taip pat būti vertinami valstybiniu požiūriu kaip pajėgūs (darbai)? Kinijai turėtų būti naudinga turėti tūkstantį tokių talentingų žmonių, kurių reikšmė yra apskritai pripažįstama pasaulyje. Tačiau Kinijoje jie buvo kritikuojami dėl jų atsidavimo išskirtinai tik moksliniam tyrimui. Kol jie dirba Kinijos Liaudies Respublikos labui, šie žmonės yra kur kas vertingesni nei tie kurie užsiėmę susiskaldymu ir tuo būdu kliudo kitiems dirbti.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Priority Should be Given to Scientific Research.

September 26, 1975)

Apie mokslą, skirtingai nei Mao, minties vystymas:

„Whether we can do a good job in scientific research depends, in the final analysis, on our leadership. If the leadership does not perform well, who will be able to implement policies? We should pay special attention to promoting competent individuals to leading positions. What reason is there for allowing people to remain in positions of leadership who have little professional knowledge or enthusiasm and show a factional bias? Why can't those scientific research personnel of higher academic levels and professional knowledge be the heads of research institutes?“

Ar mes galime gerai atlikti mokslinio tyrimo darbą galiausiai priklausys nuo mūsų vadovavimo. Jei vadovavimas nevyksta sklandžiai, kas bus pajėgus įgyvendinti politiką? Mes turėtume kreipti ypatingą dėmesį iškeliant kompetentingus asmenis į vadovaujančias pozicijas. Kokia priežastis yra čia vadovaujančiose pozicijose leisti pasilikti žmonėms, kurie turi mažai profesinių žinių ar entuziazmo ir demonstruoja frakcinį šališkumą? Kodėl negalima tam mokslinių tyrimų personalui, turinčiam aukštesnį akademinį lygmenį ir profesines žinias leisti būti tyrimo institutų vadovais?“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Priority Should be Given to Scientific Research.

September 26, 1975)

Mao minties papildymas, ir toliau apie mokslą:

„Critical challenges will occur in education, which could be an obstacle to the drive for modernization. For example, we must rely on education if we want to raise the degree of automation in factories and have more scientific and technological personnel. Developed countries, no matter what their social systems are, have increased the degree of automation and decreased the amount of manual labour through education.“

„Esminiai iššūkiai pasirodys ugdymu (mokymu), jie gali tapti kliūtimi einant į modernizaciją. Pavyzdžiui, mes turime pasikliauti ugdymu (mokymu) jei norime pakelti automatizacijos gamyklose lygį ir turėti labiau išsimokslintą ir techniškesnį personalą. Išsilavinusios šalys, nesvarbu kokios yra jų socialinės sistemos, pakėlė savo automatizacijos lygį ir sumažino fizinių darbininkų lygį per ugdymą (mokymą).“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Priority Should be Given to Scientific Research.

September 26, 1975)

„Teachers should be given their due status in society. There are several million teachers in China. If they are constantly being criticized, how can their enthusiasm be aroused? Chairman Mao once said, we should change negative elements into positive ones. Therefore, we need to arouse the enthusiasm of those working on the educational front.“

„Mokytojams turėtų būti visuomenėje suteiktas užsitarnautas statusas. Kinijoje yra keletas milijonų mokytojų. Jei jie nuolatos yra kritikuojami, kaip jie gali išlikti entuziastingi? Pirmininkas Mao kartą pasakė, mes turėtume pakeisti negatyvius veiksmus pozityviais. Taigi, mums reikia sukelti entuziazmą tiems kurie dirba ugdymo (mokymo srityje).“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Priority Should be Given to Scientific Research. September 26, 1975)

Visko sustatymas į savo vietas (tvarkos padarymas) ir praeities reikšmė šiame procese:

„We should certainly adopt a different approach from the one used in the past. Every province is being asked to draw up a plan in the light of its own characteristics. We should devote most of our endeavours to consolidating the leading bodies at different levels, including the commune and production brigade levels in rural areas, the workshop level in factories, and the department level in scientific research institutes. In this way, the problems can be solved relatively quickly.“

„Turėtume neabejotinai priimti skirtingą požiūrį nuo to, kurį naudojome praeityje. Kiekvienos srities buvo prašoma nubraižyti planą, atsižvelgiant į jos pačios ypatybes. Turėtume skirti didžiąją dalį savo pastangų tam kad sutiprinti vadovaujančius asmenis skirtinguose lygiuose, įskaitant bendruomenės ir gamybos brigados lygius kaimo vietovėse, dirbtuvių lygmenį gamyklose ir mokslinių tyrimų instituto departamento lygį. Tokiu būdu problemos gali būti išspręstos gana greitai.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Things Must Be Put In Order In All Fields September 27 and October 4, 1975)

Paiškina Mao požiūrį į mokslą plačiąja prasme, pateikiama pati esmė:

„What Comrade Mao Zedong opposes is divorcing education from reality, from the masses and from labour. What he means is definitely not that students need not study but that they should study better. The motto he wrote for the children reads, “Study well and make progress every day.” Moreover, he has talked about the four modernizations and has said that class struggle, the struggle for production and scientific experiment are the three basic components of social practice. Today, the last component has been dropped and people are even afraid to discuss it, its very mention being regarded as a crime. How can this possibly be right? I'm afraid that the problem of how to study, propagate and implement Mao Zedong Thought systematically exists in quite a few fields. Mao Zedong Thought is closely bound up with practice in every sphere, with the principles, policies and methods in every line of work. We must study, propagate and implement it in its totality and not base our conclusions on a partial understanding or an erroneous interpretation by others.“

„Kam pirmininkas Mao Zedong priešinosi tai atskyrimas ugdymo (mokymo) nuo tikrovės, nuo masių ir nuo darbo. Jis turi omenyje tikrai ne tai, kad studentams nereikia mokytis, bet kad jie turi mokytis geriau. Moto, kurį jis parašė vaikams skamba taip, „gerai mokytis ir kasdien tobulėk.“ Dar daugiau, jis kalbėjo apie keturias modernizacijas ir pasakė, kad klasės pastangos, pastangos gamybai ir moksliniam eksperimentui yra trys pagrindiniai socialinės praktikos komponentai. Šiandien paskutinis komponentas buvo pamestas ir žmonės netgi bijo kalbėti apie tai, tai netgi laikoma nusikaltimu. Kaip tai išvis gali būti teisinga? Bijau kad problema kaip studijuoti, propaguoti ar įgyvendinimą Mao Zedong Minties egzistuoja keliomis prasmėmis. Mao Zedong Mintis artimai siejasi su praktika kiekvienoje srityje, su pagrindais, strategijomis ir metodais kiekvienoje veiklos vietoje. Mes privalome studijuoti, propaguoti tai į visumą, ir nesiremti dalinio suvokimo apibendrinimais ar klaidingomis kitų interpretacijomis.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Things Must Be Put In Order In All Fields September 27 and October 4, 1975)

Xiaoping apie Mao pripažinimą, kad jis kartais klysta:

„Comrade Mao Zedong said that he too had made mistakes and that there had never been a person whose statements were all correct or who was always absolutely right. He said that if one's work was rated as consisting 70 per cent of achievements and 30 per cent of mistakes, that would be quite all right, and that he himself would be very happy and satisfied if future generations could give him this “70-30” rating after his death.“

„Pirmininkas Mao Zedong teigė, kad jis pats yra padaręs klaidų ir kad nėra buvę tokio žmogaus kurio teiginiai visi būtų buvę teisingi ar kuris visada būtų buvęs teisus. Jis teigė, kad jei asmens darbus sudarytų 70 procentų pasiekimų ir 30 procentų klaidų, tai būtų visai gerai, ir jis pats būtų labai laimingas ir patenkintas jei ateities kartos galėtų jį įvertinti šiuo 70-30 reitingu po jo mirties.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // The „Two Whatever“ Do Not Accord With Marxism May 24, 1977)

Mokslas lygu technologinis išsivystymas ir modernumas bei šalies sėkmė:

„The key to achieving modernization is the development of science and technology. And unless we pay special attention to education, it will be impossible to develop science and technology. Empty talk will get our modernization programme nowhere; we must have knowledge and trained personnel.“

„Modernumo pasiekimo raktas slypi mokslo ir technologijų vystyme. Ir jeigu mes neskirsime tinkamo dėmesio ugdymui (mokymui), bus neįmanoma vystyti mokslo ir technologijų. Tuščios kalbos mūsų modernizacijos programos niekur nenuves; mes privalome turėti žinias ir treniruotą personalą.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Respect Knowledge, Respect Trained Personnel May 24, 1977)

Protu dirbantieji taip pat darbininkai, turi būti pripažįstami ir gerbiami:

„Those who engage in mental work are also workers. As time goes by, it will become increasingly hard to differentiate between mental and manual labour. In developed capitalist countries, the job of a good number of workers is just to stand and press buttons for hours on end. This is intense and concentrated mental labour as well as toilsome manual labour. Great importance should be attached to knowledge and to those who engage in mental labour, and they should be recognized as workers.“

„Tie, kurie yra užsiėmę protiniu darbu taip pat yra darbininkai. Bėgant laikui darosi darysis vis sunkiau atskirti protinius darbininkus nuo fizinių. Išsivysčiusiuose kapitalistinėse šalyse, didelės dalies darbininkų darbas yra tik stovėti ir valandomis spaudyti mygtukus. Tai yra itemptas ir koncentruotas protinis darbas, taip pat kaip varginantis fizinis darbas. Didelė reikšmė turėtų būti skiriama žinioms ir tiems kurie yra atsidavę protiniam darbui, ir jie turėtų būti vertinami kaip darbininkai.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Respect Knowledge, Respect Trained Personnel May 24, 1977)

„The Gang of Four labelled intellectuals the ``stinking Number Nine“. Being called ``Number Nine" is not bad in itself. Wasn't the hero Yang Zirong, the ``Number Nine" in the opera Taking Tiger Mountain by Strategy, a fine fellow? What's wrong here is the epithet ``stinking". Comrade Mao Zedong once said, ``We can't do without Number Nine." Well said! The good name of our intellectuals must be restored.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Some Comments on Work in Science and Education, August 8, 1977)

Mokytojams gražinamas statusas:

„The labour expended by a good primary school teacher is no less than that expended by a college or university professor; hence the profession of primary school teacher should be equally honoured. Those who devote their lives to the cause of education should be given encouragement.“

„Pastangos, išieikvojamos gero pradinės mokyklos mokytojo yra ne mažesnės nei tos, kurias skiria koledžo ar universiteto profesorius; taigi pradinės mokyklos mokytojo specialybė turi būti vienodai atlyginama. Tiems, kurie skiria savo gyvenimą ugdymo (mokymo) tikslui, turėtų būti skiriamas padėtinimas.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Some Comments on Work in Science and Education, August 8, 1977)

Xiaopingo ir Mao klaidos interpretacija:

„Comrade Mao Zedong once said that we should do away with the metaphysical idea that ``gold must be 100 per cent pure and man must be flawless". As for persons who have made mistakes, some should be duly penalized, but in a spirit of help, not punishment. This should be emphasized and we should offer them friendly help in correcting their mistakes and continuing their progress.“

„Pirmininkas Mao Zedong kartą sakė, kad mes turime atsikratyti metafizinės idėjos, kad „auksas turi būti 100 procentų grynas ir žmogus turi būti be trūkumų“. O dėl žmonių kurie padarė klaidų, kai kurie jų turi būti tinkamai sudrausminti, tačiau su mintimi padėti, o ne paskirti bausmę. Tai turi būti pabrėžiama ir mes turime pasiūlyti jiems draugišką pagalbą taisant jų klaidas ir tęsiant jų tobulėjimą.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Some Comments on Work in Science and Education, August 8, 1977)

Mokiniai turi būti mokomi visapusiškai:

Teachers should resume guidance of extra-curricular activities so as to enrich the students' knowledge, raise their aspirations and promote their all-round growth. Comrade Mao Zedong believed that children should be given an all-round education -- moral, intellectual and physical. Secondary and primary schools should all provide this sort of education.

Mokytojai turėtų atnaujinti vadovavimą papildomo ugdymo veiklai, tam kad praturtintų studentus žiniomis, pakeltų jų įkvėpimą ir skatintų jų visapusišką ugdymą (mokymą) – moralinį, intelektualinį ir fizinį. Pradinės ir vidurinės mokyklos turėtų visos skatinti toki ugdymo (mokymo) būdą.

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Some Comments on Work in Science and Education, August 8, 1977)

Apie mokytojus, trumpai ir visa esmė:

„We must consider ways to raise the level of the teachers. In recent years they have been afraid to teach, and one can't blame them. Now they need no longer be afraid; they should teach and teach well.“

„Mes turime svarstyti būdus kaip pakelti mokytojų statusą. Pastaraisiais metais jie bijojo mokyti, ir niekas negali jų dėl to kaltinti. Dabar jiems nebereikia bijoti; jie turi mokyti ir mokyti gerai.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Some Comments on Work in Science and Education, August 8, 1977)

Diskusijų ir praeities panaudojimo dabarčiai svarba:

„Erroneous views may crop up during discussions, but that is nothing to be afraid of. We must adhere to the policy of ``letting a hundred schools of thought contend", and promote debate. Different schools of thought should respect and complement each other. Academic exchanges should be promoted. No success in research can be the result of the efforts of a single individual: it always rests on the achievements of past generations as well as our own. Any new scientific theory is a summation of practical experience. How can a new theory be evolved if it is not based on a summation of the practical experience of both past and present generations of scientists, both Chinese and foreign?“

„Klaidingi požiūriai gali atsirasti diskusijų metu, tačiau jų nereikia bijoti. Mes turime tvirtai laikytis politikos „leisti šimtui minties mokyklų varžytis“, ir skatinti debatus. Skirtingos minties mokyklos turi gerbti ir papildyti viena kitą. Akademiniai mainai turi būti skatinami. Jokios sėkmės negalima tikėtis tyrimuose atliekamose vieno individo: ji visada priklauso nuo praeities kartų pasiekimų taip pat kaip ir nuo mūsų. Kiekviena nauja teorija yra praktinės patirties visuma. Kaip nauja teorija gali būti plėtojama, jei ji nesiremia praktinės patirties visuma, kurią sudaro tiek praeities tiek dabarties mokslininkai, tiek kalbant apie Kinijos, tiek ir apie kitų šalių patirtį.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Some Comments on Work in Science and Education, August 8, 1977)

Apie mokymąsi iš kitų šalių:

„But independence does not mean shutting the door on the world, nor does self-reliance mean blind opposition to everything foreign. Science and technology are part of the wealth created in common by all mankind. Every people or country should learn from the advanced science and technology of others. It is not just today, when we are scientifically and technologically backward, that we need to learn from others. Even after we catch up with the most advanced countries, we shall still have to learn from them in areas where they are particularly strong.“

„Tačiau nepriklausomybė nereiškia durų užtrenkimo pasauliui, kaip ir pasitikėjimas savimi nereiškia aklo prieštaravimo viskam užsienietiškam. Mokslas ir technologija yra dalis gerovės sukurtos bendrai visos žmonijos. Visi žmonės ir šalys turi mokytis iš kitų pažengusio mokslo ir technologijų. Taip elgtis reikia ne tik šiandien, kai mes esame moksliskai ir technologiškai atsilikę ir turime mokytis iš kitų. Net po to kai mes pasivysime didžiąją dalį išsivysčiusių šalių, mes turime vis dar mokytis iš jų srityse kuriuose jie yra atitinkamai stiprūs.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Speech At The Opening Ceremony Of The National Conference On Science, March 18, 1978)

„Bad habits like empty talk, boasting and lying must be stamped out.“

„Blogi įpročiai tokie kaip kalbėjimas, gyrimasis ir melavimas turi būti likviduoti.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Speech At The Opening Ceremony of The National Conference on Science March 18, 1978)

„It is not good to put too heavy a load on students, and we should continue to take effective measures to prevent this bad practice or remedy it. But it is equally obvious that we will not be able to raise the level of our scientific and cultural knowledge substantially unless we maintain the work style of the “three honests and four stricts”, and unless demands are exacting and training rigorous. If we are to catch up with and surpass the advanced countries in science and technology, we must improve not only the quality of our higher education but, first of all, that of our primary and secondary education. In other words, the primary and secondary school courses should be enriched with advanced scientific knowledge, presented in ways the pupils at these levels can understand.“

„Negerai yra studentams užkrauti per didelį krūvį, ir mes turime imtis efektyvių priemonių kad upkirstume kelią tokio pobūdžio praktikai arba ištaisyti ją. Tačiau taip pat akivaizdu kad mes nebūsime pajėgūs iš esmės pakelti mūsų mokslinių ir kultūrinių žinių lygį, nebent mes išlaikysime „trijų dorybių ir keturių griežtumų“ stilių, ir nebent reikalavimai yra reiklūs ir mokomi griežtai. Jei mes siekiame pasivyti ir aplenkti išsivysčiusias valstybes moksle ir technologijose, mes privalome patobulinti ne tik mūsų aukštojo išsilavinimo kokybę, bet, visų pirma, mūsų pradinio ir vidurinio ugdymo (mokymo) kokybę. Kitaip tariant, the pradinio ir vidurinio ugdymo (mokymo) programos turėtų būti praturtintos pažangiomis mokslinėmis žiniomis, pateikiamomis būdais kuriais tų lygių mokiniai galėtų suprasti.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Speech At The National Conference On Education April 22, 1978)

“Three honests and four stricts” were a slogan put forward by workers of the Daqing Oilfield in the early 1960s. “Three honests” refers to being an honest person, honest in word and honest in deed in relation to the revolutionary cause. “Four stricts” refers to strict standards, strict organization, a strict attitude and strict discipline in relation to work.

„Trys dorybės ir keturi griežtumai“ yra šūkis iškeltas Daqing naftos telkinio darbininkų praėjusio amžiaus 6-ajame dešimtmetyje. „Trys dorybės“ kalba apie buvimą sąžiningu asmeniu, sąžiningai besilaikančiu savo žodžio ir sąžiningu veiksmais santykiuje su revoliucijos pagrindais. „Keturi griežtumai“ kalba apie griežtas normas, griežtą organizaciją, griežtą požiūrį ir griežtą discipliną požiūryje į darbą.“

„All units should gradually follow suit and recruit only those job applicants who are best qualified. This will require that students be enabled to develop morally, intellectually and physically and to become workers with both socialist

consciousness and a general education. Thus the policy put forward by Comrade Mao Zedong to the same effect will be thoroughly implemented in all aspects of social life.“

„Visi skyriai turi palaipsniui sekti susitarimo ir priimti tik tuos kandidatus į darbą, kurie yra geriausiai kvalifikuoti. Tai reikalaus kad studentai būtų įgalinti vystytis moraliai, intelektualiai ir fiziškai ir tapti darbuotojais kurie turės tiek socialistinį sąmoningumą ir visuotinį išsilavinimą. Tokiu būdu pirmininko Mao Zedongo iškelta politika bus tokiu pat efektyvumu nuodugnai įgyvendinta visuose socialinio gyvenimo aspektuose.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Speech At The National Conference On Education April 22, 1978)

The fundamental point of Mao Zedong Thought is seeking truth from facts and integrating the universal truth of Marxism-Leninism with the concrete practice of the Chinese revolution.

„Esminis dalykas Mao Dzedong Mintyje yra siekimas tiesos iš faktų ir integravimas universalios Marksizmo-Leninizmo tiesos atsižvelgiant į konkrečią Kinijos Revoliucijos praktiką.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Hold High The Banner Of Mao Zedong Thought And Adhere To The Principle Of Seeking Truth From Facts, September 16, 1978)

We must create the conditions for the practice of democracy, and for this it is essential to reaffirm the principle of the “three don'ts”: don't pick on others for their faults, don't put labels on people, and don't use a big stick.

„Mes turime sukurti sąlygas demokratijos praktikai, ir tam yra būtina atgaivinti ir patvirtinti „trijų ne“ principą: nekaltinti kitų dėl jų klaidų, neklijuoti žmonėms etikečių ir nenaudoti „didžiosios lazdos“.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Emancipate The Mind, Seek Truth From Facts And Unite As One In Looking To The Future, December 13, 1978)

Apie mąstymą savo galva:

„In fact, the current debate about whether practice is the sole criterion for testing truth is also a debate about whether people's minds need to be emancipated. Everybody has recognized that this debate is highly important and necessary. Its importance is becoming clearer all the time. When everything has to be done by the book, when thinking turns rigid and blind faith is the fashion, it is impossible for a party or a nation to make progress.“

„Tiesą sakant, dabartinė diskusija apie tai ar praktika yra vienintelis kriterijus patikrinti tiesą, taip pat yra diskusija apie tai ar žmonių protai turi būti išlaisvinti. Visi pripažino kad ši diskusija yra itin svarbi ir būtina. Jos svarba visą laiką darosi vis aiškesnė. Kai viskas turi būti padaryta pagal knygą, tada dalykai virsta nelanksčiu ir aklu tikėjimu, kuris yra mada, tokiu atveju neįmanoma partijai ar bendruomenei progresuoti.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Emancipate The Mind, Seek Truth From Facts And Unite As One In Looking To The Future, December 13, 1978)

Keturios Mao Tse-tung tiesos, išryškintos Xiaoping, kurios būtinos pasiekti sėkmei Kinijoje:

„Only if we emancipate our minds, seek truth from facts, proceed from reality in everything and integrate theory with practice, can we carry out our socialist modernization programme smoothly, and only then can our Party further develop Marxism-Leninism and Mao Zedong Thought.“

„Tik jeigu mes išlaisvinsime savo protus, sieksime tiesos iš faktų, veiklą pradėsime nuo realios situacijos ir integruosime teoriją į praktiką, galėsime sėkmingai vystyti socialistinę modernizacijos programą, ir tik tada mūsų Partija galės toliau vystyti Marksizmą-Leninizmą bei Mao Zedong Mintį.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Emancipate The Mind, Seek Truth From Facts And Unite As One In Looking To The Future, December 13, 1978)

Mintis būtina reikšti drąsiai:

„But in the Party and the country as a whole, there are still many who hesitate to speak their minds. Even when they have worthwhile opinions, they hesitate to express them, and they are not bold enough in struggling against bad things and bad people. If this doesn't change, how can we persuade everyone to emancipate his mind and use his head? And how can we bring about the four modernizations?“

„Tačiau Partijoje ir apskritai šalyje, vis dar yra daug žmonių kurie dvejoja išsakyti savo mintis. Netgi kada jie turi vertas nuomones, jie dvejoja išsakyti jas, ir jie nėra pakankamai drąsūs pastangose prieš blogus dalykus ar blogus žmones. Jei tai nepasikeis, kaip mes galime įtikinti visus išlaisvinti savo protus ir naudotis savo galva? Ir kaip tada mes galime įgyvendinti keturias modernizacijas?“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Emancipate The Mind, Seek Truth From Facts And Unite As One In Looking To The Future, December 13, 1978)

Dar daugiau apie kritiką:

„We must firmly put a stop to bad practices such as attacking and trying to silence people who make critical comments -- especially sharp ones -- by ferreting out their political backgrounds, tracing political rumours to them and opening ``special case" files on them. Comrade Mao Zedong used to say that such actions were really signs of weakness and lack of courage.“

„Mes privalome ryžtingai padaryti galą blogoms praktikoms, tokioms kaip puolimas ir bandymas užtildyti žmones, kurie mėgina išsakyti kritiką – įpatingai aštrią kritiką – iššniukštinėjant jų politinius kėtinimus, priskiriant jiems politinių gandų skleidimą ir pradėdant bylas prieš juos. Pirmininkas Mao Dzedong sakydavo kad tokie veiksmai iš tiesų yra silpnumo ir drąsos trūkumo ženklai.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Emancipate The Mind, Seek Truth From Facts And Unite As One In Looking To The Future, December 13, 1978)

Kapitalizmo derinimas su Komunizmu:

„As long as they no longer exploit others, we have no reason to continue to label them ``capitalists". After we have implemented these policies, these people will retain some of their money. They should be allowed to set up factories or invest in tourism in order to earn foreign capital. It is better for them to use their money to do something rather than keeping it idle. Industrialists and businessmen should choose a few projects in which they are willing to invest. In short, both industrialists and businessmen and their money should be utilized.“

„Tol kol jie (privačių įmonių savininkai) nebeišnaudoja kitų, mes neturime pagrindo ir toliau klijuoti jiems „kapitalistų“ etiketės. Po to kai mes įgyvendiname tokią politiką, šie žmonės susigražins dalį savo pinigų. Jiems turi būti leista sukurti gamyklas ar investuoti į turizmą tam kad uždirbti užsienio kapitalo. Jiems yra geriau naudoti savo pinigus kažką darant nei laikyti juos nenaudojamus. Pramonininkai ir verslininkai turi pasirinkti kelis projektus į kuriuos jie pasiryžę investuoti. Trumpai tariant, tiek pramonininkai tiek verslininkai ir jų pinigai turi būti panaudoti.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // We Should Make Use Of Foreign Funds And Let Former Capitalist Industrialists And Businessmen Play Their Role In Developing The Economy January 17, 1979)

Apie jaunus ir senus rašytojus, kuo jie naudingi Kinijai:

„Our young writers and artists are vigorous and perceptive and in them lies the future of our literature and art. We should help them eagerly and also make strict demands on them, so that they will not become divorced from life but will make steady progress both ideologically and in their art. As for the middle-aged generation, they are the mainstay of our literary and art work, and we should make it possible for them to contribute all they can.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // Speech Greeting The Fourth Congress Of Chinese Writers And Artists, October 30, 1979)

Xiaoping apie Kinijos Komunizmo skirtumus nuo Sovietų Sąjungos Komunizmo:

„Deng: The socialist road of China is not the same as that of the Soviet Union. They were different from each other from the very start in that China's socialism had its own characteristics ever since the founding of the People's Republic. For instance, we adopted the policy of redemption instead of that of deprivation in our [socialist transformation](#) of capitalist enterprises. As a result, we succeeded in abolishing the bourgeoisie and carrying out the socialist transformation without affecting the national economy. Besides, the political situation characterized by both centralism and democracy, both discipline and freedom, both unity of will and personal ease of mind and liveliness, as advocated by Chairman Mao Zedong, is not similar to that of the Soviet Union.“

„Deng: Kinijos socialistų kelias nėra toks pats kaip Sovietų Sąjungos. Jie buvo skirtingi jau nuo pat pradžių, kadangi Kinijos socializmas turėjo savo asmeninę charakteristiką jau nuo pat Žmonių Respublikos įkūrimo. Pavyzdžiui, mes priėmėme gražinimo politiką, užuot priėmė atėmimo politiką mūsų kapitalistinių įmonių socialistinėje transformacijoje. Rezultate, mums pasisekė panaikinti buržuaziją ir iškelti socialistinę transformaciją nepaliečiant nacionalinės ekonomikos. Be to, politinė situacija, apibūdinama kaip tiek centralizmo, tiek demokratijos atstovė, įgyvendinanti savyje tiek discipliną, tiek demokratiją, tiek valios vienybę tiek asmeninį proto laisvumą ir gyvybingumą, kaip teigė Pirmininkas Mao Zedong, nėra panaši į tą, kuri egzistavo Sovietų Sąjungoje.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // We Can Develop a Market Economy Under Socialism, November 26, 1979)

Kinija priima Kapitalizmą:

„Some people are afraid that China will take the capitalist road if it tries to achieve the four modernizations with the help of foreign investment. No, we will not take the capitalist road. The bourgeoisie no longer exist in China. There are still former capitalists, but their class status has changed. Although foreign investment, which belongs to the capitalist economy, occupies a place in our economy, it accounts for only a small portion of it and thus will not change China's social system. Achievement of common prosperity characterizes socialism, which cannot produce an exploiting class.“

„Kai kurie žmonės bijo kad Kinija pasirinks kapitalistinį kelią jei pamėgins pasiekti keturių modernizacijų įgyvendinimo su užsienio investicijų pagalba. Ne, mes nepasirinksime kapitalistinio kelio. Buržuazija Kinijoje daugiau nebeegzistuoja. Vis dar yra buvusių kapitalistų, bet jų klasės statusas pasikeitė. Nors užsienio investicijos, kurios priklauso kapitalistinei ekonomikai, užima dalį mūsų ekonomikoje, ji apima tik mažą jos dalį ir tokiu būdu nepakeis Kinijos socialinės sistemos. Dažno suklestėjimo pasiekimai apibudina socializmą, kuris negali kurti išnaudotojų klasės.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // We Can Develop a Market Economy Under Socialism, November 26, 1979)

Socializmo ir kapitalizmo derinimas:

„Similarly, taking advantage of the useful aspects of capitalist countries, including their methods of operation and management, does not mean that we will adopt capitalism. Instead, we use those methods in order to develop the productive forces under socialism. As long as learning from capitalism is regarded as no more than a means to an end, it will not change the structure of socialism or bring China back to capitalism.“

„Panašiai, pasinaudojimas naudingais kapitalistinių šalių aspektais, įskaitant jų veikimo ir valdymo būdus, nereiškia kad mes priimsime kapitalizmą. Vietoj to, mes naudosisime tuos metodus tam kad išvystyti produktyvumo jėgas socializme. Tol, kol mokymasis iš kapitalizmo laikomas ne kuo daugiau nei priemone, jis nepakeis socializmo struktūros ir negražins Kinijos atgal į kapitalizmą.“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // We Can Develop a Market Economy Under Socialism, November 26, 1979)

Koks turi būti žmogus:

„The slogan of “four hases, three stresses and two defy's” raised by the General Political Department is very good. It should be applied in the army and widely disseminated.“

„Keturi „turėti“, trys sunkumai ir du „ignoruoti“ šūkis, kilęs iš Generalinio Politinio Departamento yra labai geras. Jis turėtų būti taikomas armijoje ir plačiai skleidžiamas“

(Selected Works of Deng Xiaoping II // On Opposing Wrong Ideological Tendencies, March 27, 1981)

Paiškinimas:

„In accordance with the Central Committee's call to build a socialist civilization which is culturally and ideologically advanced and with the particular characteristics of the army, the General Political Department of the Chinese People's Liberation Army put forward the slogan known as the “four hases, three stresses and two defy's” in its February 1981 “Instructions on Strengthening the Youth Work in the Army”. That is, “To have lofty ideals, moral integrity, knowledge and a strong physique; to stress appearance and bearing, manners, and sense of discipline; and to defy hardships and sacrifice”. In January 1983, in keeping with the formulations in the documents of the Party's Twelfth National Congress on the building of a socialist civilization which is culturally and ideologically advanced, the content of the slogan was revised to read as follows: “To have lofty ideals, moral integrity, general education and sense of discipline; to stress appearance and bearing, manners, and hygiene; and to defy hardships and sacrifice.”

Deng apie Komunizmo pritaikymą konkrečiai Kinijos sąlygoms:

„The universal truth of Marxism-Leninism must be integrated with the concrete practice of a country -- a formulation which is itself a universal truth. It embraces two aspects -- universal truth and the integration of that truth with a country's concrete conditions.

We have to study the characteristics of our own country. Otherwise, if we mechanically copy the experience of other countries, this universal truth will not be realized in China. You, my friends, must have learned about China's socialist transformation of capitalist industry and commerce in the various places you visited. This is a case of integrating the universal truth with the concrete conditions of China.“

„Universali Marksizmo-Leninizmo tiesa turi būti integruota atsižvelgiant į konkrečią šalies praktiką – formuluotė, kuri pati savaime yra universali tiesa. Ji apima du aspektus – universalią tiesą ir tos tiesos integraciją pagal šalies konkrečias

sąlygas. Mes turime studijuoti mūsų pačių šalies charakteristiką. Kitaip, jei mes mechaniškai nukopijuosim kitų šalių patirtį, ši universali tiesa Kinijoje nebus įgyvendinta. Jūs, mano draugai, turite būti mokėsi apie Kinijos kapitalistinės industrijos socialistinę transformaciją iš daugelio vietų kuriose lankėtės. Tai yra universalios tiesos integravimo į konkrečias Kinijos sąlygas atvėjis.“

(Selected Works of Deng Xiaoping I // Integrate Marxism – Leninism With the Concrete Conditions Of China, November 17, 1956)

Idealų ir disciplinos reikšmė:

„Ideals cannot be realized without discipline. Discipline and freedom form a unity of opposites; both are indispensable. How can a vast country like China be united and organized? Through ideals and discipline.“

„Idealai negali būti įgyvendinti be disciplinos. Disciplina ir laisvė sukuria priešybių vienybę; abu šie dalykai yra būtini. Kaip gali milžiniška šalis kaip Kinija būti sujungta ir organizuota? Per idealus ir discipliną.“

(Selected Works of Deng Xiaoping III // Unity Depends On Ideals And Discipline, March 7, 1985)

Kapitalizmas dera su Komunizmu:

„The publicly owned sector of our economy accounts for more than 90 per cent of the total. At the same time, we allow a small private sector to develop, we absorb foreign capital and introduce advanced technology, we encourage Chinese and foreign enterprises to establish joint and cooperative ventures and we even encourage foreigners to set up wholly owned factories in China. All that will serve as a supplement to the socialist economy.“

„From such ventures workers get wages and the state collects taxes, and part of the income of the joint and cooperative ventures goes to the socialist sector. An even more important aspect of all these ventures is that from them we can learn managerial skills and advanced technology that will help us develop our socialist economy.“

(Selected Works of Deng Xiaoping III // Reform Is The Only Way For China To Develop Its Productive Forces, August 28, 1985)